

Jü Evangelio San Mateota Jiojtekähui

*Jesústa yoiyöhuam bannaataka kateme
(Lc. 3:23-38)*

¹ İri libropo jiojteri Jesucristota bétana áchayhuariapo bat kat-riam, Davidta ä usiatukaï bétana entok Abrahamta bétana.

² Abraham Isaacta üusek, Isaac éntok Jacobta, Jacob éntok Judáta entok jume ä sailahuam.

³ Judá juka Faresta entok juka Zarata üusek, İmëi éntok Tamarta áyekay. Fares juka Esromta üusek, Esrom éntok Aramta üusek.

⁴ Aram Aminadabta üusek, Aminadab éntok Naasónta, Naasón éntok Salmónta.

⁵ Salmón Boozta üusek; İri éntok Rahabta áyekay. Booz Obedta üusek, İri éntok Rutta áyekay. Obed éntok Isaíta üusek.

⁶ Isaí réy Davidta üusek, réy David éntok Salomónta İri éntok Uriasta jubekäu áyekay.

⁷ Salomón Roboamta üusek, Roboam éntok Abíasta, Abías éntok Asa ti téhuaakamta.

⁸ Asa Josafatta üusek, Josafat éntok Joramta, Joram éntok Uzíasta.

⁹ Uzías Jotamta üusek, Jotam éntok Acazta, Acaz éntok Ezequíasta.

¹⁰ Ezequíás Manasésta üusek, Manasés éntok Amónta, Amón éntok Josíasta.

¹¹ Josías Jeconíasta üusek, entok ä sailahuam. Huámëi taahuarimmet éntok, jume Israeliitam úttiapo Babilooniau bíchaa nuksákaahuak.

¹² Huanäi Jeconías Salatielta üusek, Salatiel éntok Zorobabelta.

¹³ Zorobabel Abiudta üusek, Abiud éntok Eli-aquimta, Eliaquim éntok Azorta.

¹⁴ Azor Sadocta üusek, Sadoc éntok Aquimta, Aquim éntok Eliudta.

¹⁵ Eliud Eleazarta üusek, Eleazar éntok Matánta, Matán éntok Jacobta.

¹⁶ Jacob Joséta üusek, Mariáta kuuna. Íachi éntok Jesús yeu yoremtuk, jü Cristo.

¹⁷ Júnakoy Abrahamta jíápsay naateka Davidta jíapsäu tájti guoj mamni áma naikimme, jume nat sáu tómti kateme. Davidta jíápsay naateka israeliitam Babilooniau bíchaa úttiapo nuksákaahuakäu tájti guoj mamni áma naikimme; entok israeliitam Babilooniau bíchaa úttiapo nuksákaahuakäpo naateka Cristota yeu yoremtukäu tájti kéchim guoj mamni áma naiki.

Jesucristota yeu tómtékähui

(Lc. 2:1-7)

¹⁸ Jesucristota yeu tómtékäu ínel yeu siika: Ä áyehua María Joséta kunaseka áutukay; të kee jee náu am jíápsayo abe asoaka yeu siika, Espíritu Santota bétana.

¹⁹ Të José, Mariáta kunasëihui Diosta bíchäpo lútüla jíápsa, huatem bíchäpo kaa tiusi ä tahua-nakë béchïbo éhuil ä tö simbáarey.

²⁰ Të áapörík íneli ä éaysu Diosta ángel tenkuriapo áu yeu machiak huanäi ínel au jiaahuak:

—José, Davidta üusi, katë májhueka Mariáta jubiaapo mabeta; bueituk jü Mariáta tómpo asoa bárëu, Espíritu Santota bétana huéiye.

²¹ Huanäi ili usi outa asoanake, entok Jesús të ä téhuaanake, bueituk Áapo ä pueblohua jínëuriata am máknake bem Dios bejrim bétana.

²² Sime ïri yeu siika Señorta nokakäu chúpnaکہ béchibo profetata huämi ínel ä jíako:

²³ Én éntok jü jámut beme abe asoaka tahuanake huanäi ili outa asoanake; entokim Emanuel ti ä téhuaanake; itom nokpo: “Dios itomaki”, tiau báare.

²⁴ Huanäi José búsaka, ángelta nésahui yáuhuak, ä jámut mabetaka. ²⁵ Të kaa ä jubeka bénasi amak jíápsak, bueituk kësam huëpo ili usi outa Mariáta ä asoau tájti; huanäi Jesús ti ä téhuaatuak.

2

Jume magom ä bit báreka áu yájakame

¹ Júnakoy Jesús yeu yorentuk Belén pueblopo jum Judea buiärapo, ímechi taahuarimmet Herodes áma réytukay. Huanäi jume jita täyame magom täata yeu huë bétana kateka Jerusaléniu yájjak,

² ínel jíaka:

—¿Jáksu aane, jü judíommeu réy yeu yorem-tulame? Bueitukte itom buiärapo aneka ä chókihua bitchak, én éntokte äbo yáij-la ä yöri báreka.

³ Íkái jikkajaka, jü réy Herodes kaa yánti ée táytek, entok síme Jerusalénpo jóakame két áamaki.

⁴ Huanäi am núnotebok jume tiöpopo chë nésahueme, jume pueblopo jiojteleerom entok jume Moiséjta ley am mamajtíame. Huanäi am nátemajek jákun yeu ä yoremtunakëhui, juka Cristota.

⁵ Bempo éntok ínel ä yómmiak:

—Belén pueblopo Judea buiärapo; bueituk ínel ä jiojtek, jü profeta:

⁶ Empo éntok, Belén pueblo, Judá buiärapo joome,
katë chë ilitchi, jume Judea buiära pueblom násuku;
bueituk emót yeu huéenake, jü gentetapat huéenakeme,
juka ín pueblo Israelta suayanakeme.

⁷ Huanäi Herodes jume magom éhuil núnnuk, símeta bétana huitti am temajj báreka, jauhuey juka chókita yeu machiakähui.

⁸ Huanäi Belén pueblou lúl-la am katchahueka, ínel ámeu jiaahua:

—Ámanem sájaka símeta nátemaje, iri ili usi outa bétana. Huanärem ä téakátek nee téjhuaanake, bueituk áman sikane két ä yörinake.

⁹ Huanärim bempo réyta jikkaijsuka sájjak. Jü chóki éntok täata yeu huë bétana bem bíchakäu ámepat huéesimey. Áman am yáijboy ili usita anë béppa taahuak.

¹⁰ Juka chókita bíchakam tüisi al-lëiyak.

¹¹ Huanärim káriu kimuka ä bitchak. Juka ili usita ä áye Mariátamaki. Ímirim tónommia jápteka ä yörek, entokim tómita béjrek étapoka ä miikak, oro tómita, inciensota entok mirrata.

¹² Chúkula jünee huame tenkupo ámeu yeu machiak, kaa Herodestau bem nóttinakëhui. Huanärim bem buiärau bíchaa nóttek tábui böochi.

Egiptou bíchaa tennihuakähui

¹³ Chúkula bempörim sákasuko, jü Señorta ángel tenkupo Josétau yeu machiak. Huanäi ínel áu jiaahuak:

—Yejteké juka ili usita nüye, ä áyemaki. Huanäre Egiptou bíchaa siime. Ámanirë taahua, enchi ín téjhuäu tájti; bueituk rey Herodes juka ili usita më báanake.

¹⁴ Huanäi José búsaaka, juka usita entok ä áyehua nüka, huäri tukaarit Egiptou bíchaa siika.

¹⁵ Huanärim áman taahuak, Herodesta mukëu tájti, juka Señorta nokakäu chúpnaکہ béchibo, profetata ínel jákähui: “Egipto bétana nä núnnuk, juka ín Üusi.”

Rey Herodes jume ili usim súatebok

¹⁶ Huanäi rey Herodes jume magom bétana áu junneriahuak tíaka tüisi öomtek. Huanäi siime ili usi ohuim súatebok, guoy huásuktiriam kóm bíchaa huériame, pueblo Belémpo joomem entok áa chíkola, juka tiempota magom nokakäu ámet ä jüneakä pámani.

¹⁷ Huanäi áu chúppak, juka profeeta Jeremiásta nokakähui, ínel ä jákähui:

¹⁸ Ramá pueblopo jíkkaijtuk,
jü jiokot jáhui entok buanhuame:
Raquel ä asoam béchïbo buaanay,
entok kara jíapsi yejtey, bueitukim béja
kókkolamtukay.

¹⁹ Të chúkula juka Herodesta muksuko,
Señorta ángel tenkupo Josétau yeu machiak
Egíptopo, ínel jíaka:

²⁰ —Yejteke ili usita nüye, entok ä áyehua.
Huanäre Israel buiärau bíchaa huéiye,
bueitukim kókkosuk, jume ili usita më báreihui.

²¹ Sep yejteka, ili usita nüka, entok ä áyehua.
Huanäi Israel buiärau bíchaa siika.

²² Arquelao Judea buiärapo réytukay, ä áchay
Herodesta réytukaïpo. Íkai jíkkajaka májhueka
taahuak, áman huée béchïbo. Të tenkupo
jünee huamta jípurek; huanäi Galiléa buiärau
bíchaa siika.

²³ Ími yepsaka áma jóatek, jum Nazaret
pueblopo, bueituk íneli áhuä chúpanakë
béchïbo, jume profeetam nokakähui, nazareeno
tä téhuaaná béchïbo.

3

Juan Bautistata gentemueu nokakähui (Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Huámechi taahuarimmet Juan Bautista áma
yepsak mékka ánia see päria Judeapo, Diosta
noki noksiméka

² ínel jíaka:

—Emóem jíapsi kúaktia, bueituk téhuekapo
Dios réy nésaui äbo jëla ansime.

³ Īri ájãria jü profeeta Isaíaſta áa bétana nokakähui, ínel jíaka:

Mékka ánia see päriapo chay noki jikkaijtuk:

“Señorta böomem nanahuite,
éntokem jume ili böom rúuktia.”

⁴ Juan camello bóata sánkokay, entok huakäbiata huikosakay; ä buäyeu éntok buere guöchim entok mumu sitörimtukay.

⁵ Huanäi jume Jerusalénpo, Judeapo, entok Jordán bathue mayoat jóakame simetakam áu yeu sájjak.

⁶ Bem Dios bejrim am yeu buíseko, áapo am batöay jum Jordán bathuepo.

⁷ Juebena pariserom entok saduseom áu yájjay, emo batö iaaka. Juan am bíchaka ínel ámeu jiaahuak:

—¡Bakot asoarim bénnam! ¿Jábesu júkãi enchim téjhuak, juka ára enchim ä tö tennëhui, juka Diosta ómtiraa äbo huémta bétana?

⁸ ¡Jü enchim jíapsi kúaktiläu, júyata türim takä bénasi enchimmet jünakiachitunake!

⁹ Katem enchim jíápsipo emo jábele: “Abrahamtatte yeu kat-ria” ti éaka, bueituk ínenne enchimneu jiaahua: Dios ímĩ tétampo ára áma yam kattua, jume Abrahamta üusim.

¹⁰ Entok kétchi, jume tépuam béjam jípuhua, júya nahuam chúktiä béchibo; bueituk síme júya kaa türik takame chúktiahuaka tájiu jímmaana.

¹¹ Lütüriapo, ínapone bäampo enchim batöa, jíapsi kúaktihuamta enchim jípunakë béchibo; të hua íno sáu huéeme, katchanne júne ä

bocham huériapo yúmala, Diosta bétana Áapo ino béppa chë úttiärata jípureka nésahue. Áapo, Espíritu Santoy enchim batönake, entok tájjiyi.

¹² Jü tirijkom áy huijhuijtiahuame ä mámpo óorek; erata éntok tútenake, tirijkom éntok náu tójaka, báchiam ëeriahuäpo am ërianake; juka tirijko ótata éntok táanake, jum táijta kaa tutukëpo.

Jesústa batöhuakähui

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ Huanäi Jesús Galiléa buiära bétana huéeka Juantau yepsak, jum Jordán bathuepo, áapörík ä batö äaaka.

¹⁴ Të Juan kaa báarey, ínel jíaka:

—Émpë nee batöpo yúmala. ¿Én éntoke émpoisu inou huéiye?

¹⁵ Të Jesús ä yómmiak, ínel jíaka:

—Júnälë ä tójja, bueituk türi sïmeta Diostau bíchaa lútula huémta itom chúpanakëhui.

Huanäi Juan ínel ä tójjak.

¹⁶ Jesús entok batösuhuaka, bäapo yeu simlataka jikau ä huey téhueka áu étapok. Huanäi juka Diosta Espíritu bitchak, áa béppa guókouta bënasi kóm huémta. ¹⁷ Jíahui nooki téhueka bétana jikkaijtuk, ínel jíaka:

—Íri ín Üusi tüisi ín nákéhui; áa bétanane tüisi al-leiya.

4

Jesús kaa türikuy jíöbilahuak

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ Chúkula jü Espíritu Santo Jesústa núk siika, mékka ánia see päriau bíchaa. Ímiri jü diablo kaa türikuy ä jíöbila báarey.

² Cuarenta taahuarim entok tukaarimmak náuhui kaa jibuäk; huanäi tébäurek.

³ Huanäi jü yore jioptua báreme áu yepsaka ínel áu jiaahua:

—Empo Diosta Üusitukätek, ímëi tétammeché nésahue, am páanimtunakë béchïbo.

⁴ Huanäi Áapo ä yómmiak, ínel jíaka:

—Diosta nooki jïojteri ínel jiaahua: “Kaa buähuamtay jíba jíápsa, jü yoreme, ál-la síme nokta Diosta bétana huémtayi.”

⁵ Chúkula jü diablo buere joära Jerusaléniu bíchaa ä núk siika. Huanäi tiöpot chë mejikat ä jámutuak.

⁶ Huanäi ínel áu jiaahua:

—Empo Diosta Üusitukätek, kómë emo tójja. Bueituk jïojteri:

Ángelesim emou bíttuanake;
bem mámammea enchi tóboktianake,
em guókim kaa tétat tëitinakë béchïbo.

⁷ Jesús ínel áu jiaahua:

—Két ínel jïojteri: “Katë juka em Dios Átchay jíöbila báare.”

⁸ Huanäi jü diablo júchi ä núk siika, jum káhuit mejikachikun bíchaa. Huanäi síme huaka ániapo réyim jípureu ä bíttuak, entok juka musäla ujoyória áusülik.

⁹ Huanäi ínel áu jiaahuak:

—Íkäine símeta enchi máknake, inou tónommia kíkteka enchi nee yöreko.

10 Të Jesús ínel áu jiaahua:

—¡Simëe, Satanás! Bueituk Diosta jïojteri ínel jiaahua: “Em Dios Áchaytë yörinake, éntoke ä nésahui jíba jonake.”

11 Huanäi jü diablo ä tö siika. Sep éntok jume ángelesim áu yájaka ä aniy.

Jesús Galiléapo ä ministerio tékil naatek

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

12 Jesús, Juanta pereesotukäu jíkkajaka, Galiléau buiaräu nóttek.

13 Nazaret pueblou yepsak. Huanäi ímï jóatek, bahue mayoachi, Zabulón entok Neftalí buiärapo.

14 Bueituk áhuä chúpanakë béchibo, juka profeeta Isaíasta nokakähui, ínel ä jiäpo:

15 Zabulón entok Neftalíta buíya, bahuéu bíchaa böo, Jordán bathue huáytana, Galiléa buiärapo kaa judíom jóakaïpo.

16 Jü pueblo kaa machikuu aneïhui, buere machiriata bitchak; entok jume mukia jékka kaa machikuu rejteka kókkolatukaihui, machiria ámeu yuumak.

17 Júnaköi naateka Jesús ámeu nok táytek, ínel jíaka:

—Emóem jíapsi kúaktia, bueituk Diosta réytaka nésahueu béja äbo jëla ansime.

Jesús naiki kuchulerom núnnuk

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

18 Huanäi Jesús Galiléa bahue mayoat huera-maka, guoyim bitchak emo sailakame: Sim-mom, Peero ti téhuakäme, entok Andrés ä

sailahua. Bahuepom jítërim jímmy, bueitukim kuchuleromtukai. ¹⁹ Huanäi ínel ámeu ji-aahuak:

—Ino sáukem kaate; ínapone kuchuleromsi enchim yáanake, yorememmehui.

²⁰ Huanäi bempo sep bem jítërim tójaka, áa sáu sájjak.

²¹ Chë huam jëla huéeka, júchi guoyim bitchak, emo saylakame: Jacobo Zebedeota üusi, entok Juanta ä saylahua. Barcopom bem áchay Zebedeotamak aaney, jítërim chäbuaka. Huanäi am núnnuk.

²² Bempo éntok barcota entok bem áchayhua tójaka, sep áa sáu sájjak.

Jesús juebena gententa majtiay

(Lc. 6:17-19)

²³ Huanäi Jesús síme Galiléapo naa siika, bem sinagogampo am majtiaka, juka tü nokta Diosta réytaka néshue bétana huémta, entok síme kökoata entok kökosi éehuamta am úhuay, jum pueblompo.

²⁴ Türi nooki áa bétana nokhuame símekut jüneriahuak, Siria buiärapo. Huanärim áu nüpahuak síme jume ják huanteme, kaa al-leaka sirokame bem kökoa bétana, kaa pappeame, lemooniom jípureme, táij múkëram, entok káraktilame. Ímëi símem bem kökohua am úhuak.

²⁵ Huanärim yuun áa sáu sájjak, Galiléa buiärapo joomem, entok Decápolis buiära bétana, Jerusalén pueblo bétana, Judea buiära bétana, entok bathue Jordán huáytana bétana.

5

Yúmalasi al-leehuame júya káupo nokhuak

¹ Jesús juebena genteta bíchaka, káhuit jikau siika huämi yejtek. Huanäi ä discípulom áu yájjak.

² Huanäi am majtia táytek, ínel jíaka:

Jábesu yúmalasi al-lenake

(Lc. 6:20-23)

³ —Yúmalasim al-leenake, huame espíritupo poloobem, bueítukim téhuekapo Diosta réytaka nésahuemo jíapsinake.

⁴ 'Yúmalasim al-leenake, jume buaname, bueítuk Diosta bétanam jíapsi jóaana.

⁵ 'Yúmalasim al-leenake, jume yánti emo nüyeka kaa emo jábeleme, bueítukim Diosta bétana ania buíata attiapo mabetnake.

⁶ 'Yúmalasim al-leenake, jume tebäureme entok ä bäimukeme, juka lútula huémta, bueítuk bempom yúmalasi ä mákna, juka ámeu bëyemta.

⁷ 'Yúmalasim al-leenake, jume yore nák jiokoleme, bueítuk bempo két ä mabetnake, juka yore nák jiokolihuatma Diosta bétana.

⁸ 'Yúmalasim al-leenake, jume Diosta bíchäpo emo jíapsi báksialame, bueítuk bempom Diosta bínnake.

⁹ 'Yúmalasim al-leenake, jume yánti jíapsihuatma huatem béchïbo huáatiaka jíapsame, bueítuk bempom Diosta üusimpo näikiatunake.

¹⁰ 'Yúmalasim al-leenake, jume lütüriapo lútula huémta béchïbo guók jájjahuame,

bueituk bempom ä áttiaka tahuanake, juka téhuekapo Diosta réytaka nésahuapo.

¹¹ 'Yumálasem al-leenake eme, jikot ino béchibo kaa bíbitpehuame, ino béchibo guók jájjahuáteko entok síme hua kaa türi enchim bétana kaa lütüriatata nokhuáteko.

¹² Al-leäem chíkti enchim jíapsimaki, bueituk jü téhuekapo enchim mabetnakëu, símek béppa béj-re, bueituk jume profeetam enchimpat kat-riam, guók jájasuakam jikot bí-t-huak.

Jü ímï buíapo oona

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³ 'Emem ímï buíapo oona. Të ìri ona juka chökorata tärükáteko, ¿jáchisu júchi ára chökorata jípunake jáni? Kaa türika tatahua, ál-la pákun yeu guötiahuaka, yoremem át naa kannake.

Jü ániat machiria

¹⁴ 'Eme, ániachem machiria. Jü buere jóära káhuit jikat kátekame kara ésotu.

¹⁵ Bueituk kaabe machiriata nuka kajonta bétuk ä mámana, ál-la jikat ä órenake, ínëli jume símem jóapo aneme ä machirianakë béchibo.

¹⁶ Machiriam énëli jípure, yoremem bíchápo, bueituk bempom juka türik enchim joäu bíchaka, enchim Áchay téhuekapo kátekamtam úttileka ä yörinake.

Jesús entok jü ley

¹⁷ 'Eme jamak ley nésauta entok profeetam jiojteri kaitapo tahuaria báreka nee äbo yebij-la

ti éiyay. Kanne kaitapo ä tahuaria báreka yebij-la, ál-la ä hué páman ä chúpa báreka.

¹⁸ Bueitukne lútüriapo ínel jiaahua, téhuekata entok buíata ketune bíttuyo, huépul letra entok huépul punto júne kaa yeu tahuanake, juka leyta hué páman símeta áhuä chúpau tájti.

¹⁹ Ínëli jábetaka junne, juka leypo nésauta chë ilitchik kaa yáakátek, entok ínëli huatem majtiakátek, ilitchisi jípuna, jum téhuekapo réy nésauta ayukäpo. Të jábetaka junne, juka ley nésauta yáakátek, entok ínëli huatem majtiakátek, huatem béppa chë ériana, jum téhuekapo réy nésauta ayukäpo.

²⁰ Bueitukne ínel enchimieu jiaahua, jü lútula huépo enchim joäu kaa jume escriibam entok pariserom joäu béppa chë türiakáteko, kaibem áman kimunake, jum téhuekapo réy nésauta ayukäpo.

*Náu omtihuamta bétana nokhuame
(Lc. 12:57-59)*

²¹ 'Akem ä jíkkaij-la, juka bannaataka kat-riamieu nokhuakamta: "Kaabetë mënake. Të jábe junne jábeta méakátek, yäurata mámpo bétte noki át chúpatunake."

²² Tëne ínel enchimieu jiaahua, jábe junne ä sailabeu öomtekáteko, yäurata mámpo bétte noki át chúpatunake; entok jábetaka junne ä sailahua jájana, aahuame yäura conciliota mámpo yéchatunake. Entok kétchi, jü kaa suamsi bétte nokta jábetat nokakame infiernou táijta bétëu ä huéenakeu át chúpatunake.

²³ 'Bueituk empo juka Diostau bíchaa em näikiari, tiöpo altariu ä tóijseka áman yebisiseka huëtek, huanäi huämi áu huáhuaatekäteko, jabetamak júne émomak kaa tüisi tahualatukähui,

²⁴ huämire ä tójja, juka Diostau bíchaa em näikiari jum tiöpo altarpö; huanäre nótteka áu emo jiokeka áamak emo tüte. Huanäre nótteka, juka Diostau bíchaa em näikiari áu óóre.

²⁵ 'Jábeta emou otempta ä yäura bit báareyo, ketune böot náu kateka läütë áamak emo tüte, kee yäurata mámpo enchä yéchayo; bueituk jú emou otempte juezta mámpo enchi yéchanake; íri éntok porista mámpo, enchi páttianä béchibo.

²⁶ Lütüriapone ínel emou jiaahua, ímire kaibu yeu huéenake, bueituk simeta juka em huikiriáu em béjtuáu tájti.

Jubeka täbui jámuttamak jíapsihuamta bétana nokhuame

²⁷ 'Akem ä jíkkaij-la, juka bannaataka nokhuakamta: "Jubekame entok kunakame katem täbuimak jíapsinake."

²⁸ Të ínapone ínel enchimmeu jiaahua jábetaka junne täbui jámutta bíchaka ä ukulekame, ä jíapsipo ä jubeka tatahua.

²⁹ 'Iári béchibo em bátatana puusim kaa türikum bíchaa enchi am náyote máchirëteko, yehuë am huíkeka mékka am jímma; bueituk chë türinake éläposë huépul pusim táru të katë síme takaamak infiernou táijta kaa tutukëu jímmaatunake.

³⁰ Entok jume em bátatana mámmam kaa türikum bíchaa enchi am náyote máchirëteko, akë am chúktiaka mékka am jímma; éläposë huépul mámmam täru, të katë sime takaamak infiernou táijta kaa tutukëu jímmaatunake.

Divorciota bétana nokhuame
(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ 'Akem ä jíkkaj-la, bannaataka nokhuakamta: "Jábetaka junne ä jubi jímmaakame juezta bíchäpo jiösia divorciota ä máknake."

³² Të ínapone enchimieu ínel jiaahua ä jubi jiösia divorciota ára ä mákka, täbui yorem-tamak áhuä náyotelatuko. Kaa ä junëlituko, ä jubi jiösia divorciota ä mákame, täbuimak emo náyotehuäpo kúlpaka ä tatahuatua; entok jábe juka jímmaata jubekame két jíba júkai kúlpata huériunake.

Lütüria huitti nokhuame

³³ 'Entok kétchi, akem ä jíkkaj-la, bannaataka kat-riammeu nokhuakamta: "Juka em nokakäu Diosta bíchäpo katë kía kaitapä tahuaria báare; ál-lë juka em nokakäu chúpa báreka úttiata yáuhua."

³⁴ Të ínapone ínel enchimieu jiaahua lütüriata nok béchibo, katë yörisi machik bát kéecha. Téhuekatë kaa bát kéecha, bueituk Dios nésahueka áma káttek.

³⁵ Entok buíata junne, bueituk Dios áa béppa guókeka káttek; Jerusalénta júne kaa bát kéecha, bueituk íkai buére jóäraata jü Réy simem béppa nésahueme, ä áttiak.

³⁶ Em kóba júne kara bát kéecha, lútüriata nok béchibo, bueituk empo huépul chonta junne, karë tósalisi ö chukulisi ä yáuhua.

³⁷ Bueituk jü enchim nokäu huépülaytunake jíbba: “Jehui, jehui”, ö “Èe, èe”; bueituk jü huate iäri béppa büruk nokhuame, kaa türik bétana huéeka tatahua.

*Kökosi itou johuamta bétana nóttiriahumta
Jesús am majtiak*

(Lc. 6:29-30)

³⁸ 'Akem ä jíkkaij-la, juka nokhuakamta: “Senu jábeta pusim tärutuakame két pusim-mey ä béjtuanake; entok senu jábeta támim ä tärutuakame két támimmey ä béjtuanake.”

³⁹ Të ínapone ínel enchimneu jiaahua: Juka kaa türik emou joamta, katë ä bėj báare; ál-la bátatana jópemmet enchi ä chóchonak, senu jópeme áu óóre.

⁴⁰ Entok két jábeta yäurapo enchi yeu tójaka súpem enchi ä úhua báarey, em béppa súpeme két ä mákka.

⁴¹ Entok jábeta senu kilometropo püaktiriata úttiapo enchi huéria iaay, guoy kilometropë áamak huéiye.

⁴² Entok juka jita emou nétanemta, Akë ä miika; entok juka jita emou rerehuetma, Akë ä mákka.

Atam náknake, jume itom omtiame

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Akem ä jíkkaijsula, juka nokhuakamta: “Emo náapo anemtë náknake, të juka enchi bėj-reka éamta, Akë ä omtianake.”

⁴⁴ Të ínapone ínel enchimneu jiaahua: Jume enchim béj-reka éame, akem am nákke; jume béttek enchimmet nokame, Diosta tü éáhuem am nétanria, jume enchim omtíame túhuatem am jorianake; entok jume jiokot enchim joame, Diostahuem am nok-ria.

⁴⁵ Huanärem itom Áchay téhuekapo kátekamta üusimtunake, bueituk Áapo tü yóremem entok kaa tü yóremem béchibo, täata yeu sisimtua; entok lútula jiápsame entok kaa lútula jiápsame béchibo júne yúyuktua.

⁴⁶ Të eme jume enchim nákkeme jíba nákketek, ¿jitasem áma kobanake? Bueituk jume yäura tómita náu tóij-leerom két júkái johua.

⁴⁷ Entok eme jume enchimmak huerim jíba tebotuátek, ¿jachu buére éehuäpo huétche, jú enchim joähui? Bueituk jume kaa Diosta súaleme, kéchim júkái johua.

⁴⁸ Kaita yeu bëakem yúmalasi emo jípure, juka enchim Áchay téhuekapo kátekamta yúmalasi áhuä jípurë bénasi.

6

Jesús entok jú limojnahuame

¹ Juka lútula huémta johuäpem emo suaya yoremem bíchäpo kía bempörim enchim bít íaaka. Ä ínëlituk juka enchim yöokahuem kaa mabetnake, enchim Áchay téhuekapo kátekamta bétana.

² Empo limojnätek, katë pito jáhuita bénasi ä chaaye, bueituk ínëlim ä jojoa, jume kaa tü

yoremtaka emo tü yóreme tíame, bem sinagogapo entok böommechi emo bít iaaka, yoremem bétana emo úttilnä béchibo. Lútüriapone ínel jiaahua, bempom béja ä mabet-la, juka bem kobalähui.

³ Të empo limojnäteck, jü míkõri kaa jüneenake, juka bátatana em joähui.

⁴ Bueituk em limojnäu kaabe ä jüneríanake; ál-la Dios, Áapo kaabeta bíchäu bíchame, juka em kobakäu enchi máknake, simem bíchäpo.

*Jesús entok Diostau nokhuame
(Lc. 11:2-4)*

⁵ 'Empo éntok oraciompo Diostau nokätek, katë huame huitti Dios huáateme mamatomta bénasi am báare; bueituk bempom juka oraciompo nokhuamta tüisi musäule, sinagogampo jäbueka entok böo ejkinampo, jume yoremem am bít iaaka. Lútüriapone ínel jiaahua, béjam ä jípure juka yölataka bem kobalähui.

⁶ Të empo, oraciompo Diostau nokätek, káripë kibakeka, puertata páttia. Huanärë oraciompo Diostau nooka. Éläposu áma aneka kaa bíttu, bueituk ínëli jü em Dios Áchay kaabeta bíchäpo bíchame, simem bíchäpo em kobari enchi máknake.

⁷ 'Empo éntok nokaka oraciónta joätek, katë kía juebénasi nát béppa nooka, huame kaa Diosta súaleme bénasi; ímëri juebenak nokaka Diostam am jikkajä bénasi éiya.

⁸ Eme éntok katem áme bénasi aane, bueituk enchim Dios Átchay jüneyia jita enchimneu bëyëhui, kee jee enchim áhuä aahuayo.

⁹ Bueituk eme éntok, ínëlem oraciónta jonake:
Itom Átchay téhuekapo kátekame,
em téhuam santotaka täyahua.

¹⁰ Jü em réy nésauri ito násuk itomaktunake;
jü em jo iäu ímí buíapo yáatunake, téhuekapo
bénasi.

¹¹ Jume páanim chíkti táapo itom buäyëhui, én
itom buänakëhue itom mákka.

¹² Itom Dios bejrimmeche itom jiokore, jáchin
jume kaa türik itou yáalame, itom jiokorë
bénasi.

¹³ Katë jum juënakuu itom jijiöbila, ál-lë kaa
türiku itom yeu huíkke.

Bueituk émpë ä áttiak, juka réy nésauta entok
juka úttiäraata,
entok juka looriata, sïme huásuktiriampo.
Júnentunake.

¹⁴ 'Të eme jume huate yoremem, juka kaa
türik enchimneu yáakäu, am jiokorekäteko, jü
enchim Áchay Dios téhuekapo kátekame két
enchim jiokorinake.

¹⁵ Të jume huate yoremem kaa enchim jioko-
reko, jü enchim Áchay Dios jü Dios bej-ribet, két
kaa enchim jiokorinake.

Jesús entok jü ayunahuame

¹⁶ 'Eme ayuunäteko, katem Dios huáteme
mamato bénasi báare, sirokamta pújbaka, bem
ayuunä bétana huatem am jüneria iaaka.
Lütüriapone ínel jiaahua, bempom béja juka
bem kobaläu yöla.

¹⁷ Të empo ayuunaka Diosta yörëteko, emoë
pújba báksiaka kóbat jita emót teeka,

18 jume yoremem kaa emochä binnakë béchibo juka em ayuunähui; ál-la jü em Áchay áma aneka kaa bít-huame. İri em Áchay kaabeta bíchäu bíchame, simem bíchäpo em kobari enchi máknake.

*Simek béppa bėj-reka téhuekapo aayuk
(Lc. 12:33-34)*

19 'Katem imi buíapo tómita nat yécha báare, téepärim anëpo entok jita momoyëpo, entok jume lak-roonim áman kimuka jita ëekbuäpo.

20 Ál-lem téhuekapo náchá yétcha juka tómita béppa bėj-rek; imiri jume téepärim entok jita junne kaitam momoiya, entok jume lak-roonim kara áman kiimu jita ekbuä béchibo.

21 Bueituk juka bėj-remta enchim jipurëpo, huämi jíba annake jü enchim jıapsi.

*Jü takaahuata machiria
(Lc. 11:34-36)*

22 'Jume pusim, takaa am machiriak; juntuksan jume em pusim türiako, sime em takahua machiriay tápuninake.

23 Të em pusim kaa türiako, sime jü em takaa kaa machikuu annake. Të inëli jü machiria em takat ayukame kaa machitukäteko, çjáchisu tepa chukuri jani jü kaa machiria emót ayukame?

*Dios entok yün tómihuame
(Lc. 16:13)*

24 'Kaabe ára guoyim teeko, nana beu nésauta am joriaka, bueituk huépülakuu öomtinake jü senumak éntok al-leenake. Juka senuk yörinake;

senuk éntok kaa jatterianake. Nana beu kara ä johua Diosta nésahui entok rikotuhumta.

*Jíta johuäpo kaa pappéhuame
(Lc. 12:22-31)*

²⁵ 'Iäri béchïbo, ínenne enchimmeu jiaahua: Katem jáchin emo éetua jü jáchin enchim jíapsinakë béchïbo, jita enchim buänakë béchïbo, jita enchim jïnakë béchïbo, entok takaahuat jita enchim sánkonakë béchïbo. ¿Jachu jü jíapsihuame kaa buähuamta béppa chë ériahua, entok jü takahua sánkota béppa chë bát huéiye?

²⁶ Téhuekahuem remteka huikichim bitcha: Katim éecha entokim kaa etta tóboktia. Júnentaka junne enchim Áchay Dios téhuekapo kátekame am jïjïbuätua. Të eme, ¿Jachem kaa chë béj-re, ímëi huikichim béppa?

²⁷ Entok, ¿Jábesu enchim násuk úttiata joaka senu téchompo ára áu yötutua jáni?

²⁸ '¿Entok jatchiakem sánkota bétana kaa yuuma? Jume liirio sehuamem bitcha: Buíapom síhuilataka yoyötu, kaa jïjjoaka entok kaa tekipanua.

²⁹ Tëne ínel enchimmeu jiaahua, jü réy Salomón yún ujoyóriata áttiaka junne kaa áme bënasi ujoyorisi áu sánkotuak.

³⁰ Të iri júya ániat yötulataka senu táapo áma óreka yokoríapo tájiu guötiana; të Dios ä súpetua. ¡Eme yoremem kaita súalëram! ¿Jachu kaa enchimmeu chë júne ára tühuata yáa jáni?

³¹ Én éntok katem jáchin emo éetua, ínel jíaka: “¿Jítasute buänake jáni?” entok, “¿Jítasute jínake jáni?” entok, “¿Jítasute sánkonake jáni?”

³² Bueïtuk jume Diosta kaa súaleme, íkái ániat ayukamtam jíba jária; të enchim Áchay Dios téhuekapo kátekame jüneiya, íkái simeta enchimneu bëyëhui.

³³ Të tua bátchu, akem ä jariunake, juka Dios réytaka ä nésahuëhui, entok lútula huémta; huanäi jü huate enchimneu bëyeme, kía áapola enchimneu ayu táytinake.

³⁴ Huä taahuari äbo huémtachem kaa jáchin éiya; jü yoko äbo huéeme két ä nüpanake, juka áapola kaa át yúmahuamta. Bueïtuk ínëli jü chíkti taahuari juka obisi éehuamta huéria.

7

Béttesi huatemet nokhuame (Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ 'Katem kía jábetat nooka, kaa enchimmet nok iäteko.

² Bueïtuk ïri huatemmet enchim nokäu enchimmet két nónokna, entok jü huatem enchim áy jujünaktëu emem két áy jünaktena.

³ ¿Jatchiakasë juka ili chukta täbui pújpo órekäu bitcha, juka júya chë buëuruk em pújpo órekäu éntoke kaa bitcha?

⁴ ¿Jáchisu júntukë täbuikuu jiaunake: “Bátchu chúkta pújpo em jípurëune enchi yeu huik-ria báare”, empo éntok em pújpo juka júya chë buëuruk jípureka?

⁵ ¿Empo juka Dios huáatihumta mamatome! Báchë juka júya buëuruk em pújpo jípurëu yeu huíkke. Huanäre tüisi bíchaka tahuanake juka ili chúkta täbui pújpo jípurëu yeu huik-riä béchïbo.

⁶ 'Katem juka santosi täyahumta chüummeu guötia báare, entok katem jume perlam béj-reme kohuimmeu guötia báare, bueïtuk ímëri ámechim chépteka am jámtianake, entokim enchimmeu kúakteka enchim kíkkisunake.

Jü noki tómi sahualita béj-reme entok jü oración

(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ 'Entok jibem jita aahua, huanärem ä mákna; entok jibem jita jaria, huanärem ä téunake; jiben puertata poona, huanärem ä étaporiana.

⁸ Bueïtuk jábe junne jíba jita aahuame, ä mabetnake; entok jíba jita jariame ä téunake, entok jü jíba puertata poname ä étaporiana.

⁹ ¿Jábe yoremesu juka ä üsuhua páanim áhuä aahuayo tétata ä máknake?

¹⁰ ¿Kúchuta áhuä aahuay éntok bakotta ä máknake jáni?

¹¹ Eme, kaa tü yórememtaka junne, enchim üusimem türik mámaka, të chë junne jü itom Áchay Dios téhuekapo kátekame tühuata am máknake jume áu jita aahuame.

¹² 'Ínëli, juka simeta yoremem enchimmeu yáa iäu ánëlem ámehua yáuhua; bueïtuk jü Moiséjta ley entok jume profetam ínëlim nookak.

*Jü puerta näulay**(Lc. 13:24)*

¹³ 'Puerta näulay pámanem kiimu. Bueituk jü puerta bueeka entok jü böo emo täruhuäu bíchaa yore huériame, ìri böochi juebénakam át kaate;

¹⁴ bueituk jü puerta näulay entok jü böo junne jíapsihuäu bíchaa yore huériame; íkái böotam kaa jaikikam ä téulataka át kaate.

*Ä takammey täyana**(Lc. 6:43-44)*

¹⁵ 'Profeeta ára nókìchiram bétanem emo suaya. Bueitukim kabaram bénasi sánkoka enchimieu yáijnake, tem bem sánko bétuk robom bénasi yoyolim.

¹⁶ Jíta bem joáhuem bíchaka ámet jüneenake, júya huíchärat kaibu páras takam át téuna, entok chuna takam junne.

¹⁷ Júya türi, türim tataka, të jü júya kaa türi kaa türim tataka.

¹⁸ Jü júya türi kara kaa türim taaka, entok jü júya kaa türi két kara türim taaka.

¹⁹ Sime júya kaa türik takame chúktiahuaka táijta béetëu jímmana.

²⁰ Júnëlem bem takammey am täyanake.

*Jauhuey júnene kaa enchim täyak**(Lc. 13:25-27)*

²¹ 'Katim sime huame "Señor, Señor", ti inou jíame áman kimunake, jum téhuekapo Diosta réytaka nésahuepo, ál-la hua ín Áchay Dios téhuekapo kátekamta nésahui joame.

²² Júnakoy taahuata yúmako juebénakam ínel inou jiaunake: “Señor, Señor, ¿jachute kaa em téhuampo em noki profecia nokpo ámeu nookak? Entokte em téhuampo jume lemooniom yeu béebak, entokte em téhuampo juka kaa jaibu jojohuamta yáuhuak, milagro téamta.”

²³ Huanäine ínel ámeu jiaunake: “Jauhuey júnene kaa enchim täyak. ¡Mékkem kaate, eme kaa türik jíba joo tékilekame!”

Jume guoy kári naahuam

(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴ 'Jábetaka junne ín noki jíkkajaka entok ín nésahui joame, yoreme tü éehuamta jípuremtamakne ä näikianake, ä kári yáaka tétata ä nahuatuakamtamaki.

²⁵ Huanäi yúk táyteka, bathuem tápunak entok jekamak huéeka ä béb táytek, íkái kárita; të kaa huétchek, bueituk tétatat kutti ä nahuakä béchibo.

²⁶ Të jábetaka junne ín noki jíkkajaka, të kaa ín nésahui yáakame, jü yoreme kaa tü éehuamta jípuremtamakne ä näikianake, hua säeta béppa káatekamtamaki.

²⁷ Huanäi yúk táyteka, bathuem tápunak entok jekamak huéeka ä béb táyteka ä tátabek, íkái kárita; ínëli huécheka tüisi jiokot machisi taahuak.

²⁸ Chúkula Jesústa ámeu noksuko, jume áma aneme, juka jábeta yörihuäpo ä bäsulekam taahuak, bem majtiahuakä bétana,

²⁹ bueituk Áapo yäura úttiata jípuremta bénasi am majtiay, të kaa jume escriibam bénasi.

8

*Jesús leprata jípuremta tütek**(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)*

¹ Jesústa júya káu bétana kōmä siiko juebena gente áa sáú kaatey.

² Huanäi senu yoreme tüisi takahuat sähuaka leprä tíamta jípureka áu yepsaka tónommia áu kíkteka, ínel áu jiaahuak:

—Señor, empo júnel éáteko, arë nee tüte.

³ Jesús mám rútukteka át mámtek, ínel jíaka:

—Jehui, júnelne éiya; türiäe.

Huanäi jü leprata jípureme sejchúkti kaita jípureka taahuak.

⁴ Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—¡Juyú! Katë jábeta téttejhua, ál-lë áman huéiye, jü tiöpopo nésahuemtahui. Juka Diosta baysahueka tiöpou totoijhuamtë áman huéria, Moiséjta nésahuekä pámani, bempörim júneenakë béchibo.

*Jesús centuriónta jóapo sáyhuamta kökoremta tütek**(Lc. 7:1-10)*

⁵ Capernaum pueblou Jesústa yebisiseyo, senu centurión sontarommeu yäüt áu rukteka jiokot áu jiaahuak,

⁶ ínel jíaka:

—Señor, jü ín sáhuëhui ín jóapo böka káráktilataka, kökosi kaa huéeläpo áu innëaka.

⁷ Huanäi Jesús ínel áu jiaahuak:

—Ínapone áman sika kökoata ä úhuaanake.

⁸ Të sontarommeu yäüt ä yómmiaka ínel áu jiaahuak:

—Señor, kanne ín jóata bétuk enchi mabetpo yúmala; ál-lë kía nokta téhua; huanäi jü ín sáhuëu türinake.

⁹ Bueituk ínapone yóremtaka huatem ino béppa nésahueme jípure, entokne sontarom ín nésahue bétuk jípure. Huanäi senuk jákun nee ä jaasek áman sisime; juka senuk éntok: “Binë huéiye”, ti nee áu jiay inou sisime; juka ín sáhuëu jita nee ä yáa sáhueu, ä jojoa.

¹⁰ Huanäi Jesús ínel ä jiay ä jíkkajaka, áa bétana buére ëeak. Huanäi ínel ámeu jiaahuak, jume áa sáú katemmehui:

—Lütüriapone ínel enchimneu jiaahua, pueblo Israelpo júnene kaa ä téula, juka Diostat úttesi éehuamta.

¹¹ Inenne két enchimneu jiaahua, juebénakam yáijnake, täata yeu huë bétana entok täata áman huéchë bétana; huanärim Abrahamtamak, Isaactamak entok Jacobtamak jotenake, jum téhuekapo Diosta réytaka nésahuëpo.

¹² Të huame Diosta üusimpo näikiatukaihuim, päkunim kaa machikun yeu bébna; ímirim kökosi éaka buannake, emo tám kumeka.

¹³ Huanäi Jesús sontaro yäuttau ínel jiaahuak:

—Ámanë huéiye, bueituk em ä súalekä páman yáatunake.

Huanäi huämi orapo jü jóapo sáyhuame sep türilataka taahuak.

Jesús Perota asu kökoremta tütek

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Jesús Perota jóau yepsak. Huanäi Perota asu bitchak, táij huécheka bökamta.

15 Huanäi mámpo áachä mámtek, jü táij huéchiria ä tójjak; huanäi yejteka jita am joria táytek.

Jesús juebena kökoreme tütek

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

16 Të chükula tukariu yúmako, juebénakam lemooniom jípureme áu nüpahuak; huanäi jü nokiy jume lemooniom yeu béebak, entok jume kökoreme simem tütek,

17 jukä profeeta Isaíasta nokakäu chúpnaکہ béchïbo, ínëli ä jiäpo: “Áapo juka itom kökoa nuka entok itom kökosi éäu núk siika.”

Jume Jesústat sáu kat báreïhuim

(Lc. 9:57-62)

18 Jesús juka genteta áa chíkola anemta bíchaka, nésahuek bahue huáyтана bíchaa kat béchïbo.

19 Senu escriiba áu yepsaka ínel áu jiaahuak:
—Maestro, jákun em huëu bíchane émomak huéenake.

20 Jesús ínel áu jiaahuak:
—Jume ayesim buía guojökum jóuhuak; jume huikichim éntok toosak; të ínapo jü Yoremta Üusi jita mútekaka ín bönakeu júnene kaa jípure.

21 Tábui, ä disciipulohua ínel áu jiaahuak:
—Señor, nechë licencia áman sika bát ín áchay ín máanakë béchïbo.

22 Jesús ínel ä yómmiak:
—Ino sáukë huéiye, Akë am tójja eläpo jume kókkolam bem kókkolam máanake.

*Jesús buere jékata yánti tahuatuak**(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)*

²³ Áapörík barcopo jāmuko, ä disciipulom áa sáu sájjak.

²⁴ Huanäi buere jéka bahuepo áu tóboktiak; jume bää máresim éntok röakteka barcotam patpattiy; të Áapo kótchey.

²⁵ Ä disciipulom áu yájaka ä bússak, ínel jíaka:

—Señor, ¡itomë jínëu, bueitukte abe kókko!

²⁶ Áapo ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchiakasem májhue, eme yoremem kaita súalëram?

Huanäi yejteka, jü jekatau entok bahuetau kutti nónokak; huanäi síme yánti taahuak.

²⁷ Huanäi jume yoremem áa bétana buére éiyay, ínel jíaka:

—¿Jábesa ìri yoreme, juka jekata entok bahueta sáhueme? ¡Ímëi éntok ä nokäu johua!

*Jume gadarenom lemooniom jípureme**(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)*

²⁸ Ínëli bahue mayoa huáyтана ä yepsako, gadarenom buiapo, guoyikam ä nánkek, lemooniom jípureka, ánimam mamahuäpo yeu sákalataka; jujuëna jéjjeyhuiaka chuu yoyolim bénaaka. Íari béchibo ìri böot kaabe ára áma huam huéiyey.

²⁹ Huanärim chay nónokak, ínel jíaka:

—¿Jítasë itomak jípure, Jesús, Diosta Üusi? ¿Jachë itom kaa pappeetua báreka äbo yepsa, ketune kee tiempota yúmaisú?

³⁰ Ímï éntok ili ámeu mékka juebena kohuim áma jïbuä sásakay.

³¹ Huanäi jume lemooniom jiokot áu nookak, ínel jíaka:

—Itom yeu béebakäteko, huame kohuimechë itom kimutua.

³² Huanäi Áapo ínel ámeu jiaahuak:

—Ámanem kaate.

Huanäi bempo yeu sájaka kohuimmet kiímuk; íneli síme huame kohuim siba bënëku ámanim bahuéu kón huátteka áma kókkok.

³³ Huamë kohuim suayaihui éntok tennek. Huanärim buere jóarau yájaka símeta ettejhuak, jáchin jume lemooniom jípureihui jita ámeu yeu sikähui.

³⁴ Huanäi síme jume buere jóäraapo jóakame, Jesústam nankirika yeu sájjak. Huanärim ä bíchaka jiokochim áu jiaahuak, bem buíäraapo yehuä huée sáhueka.

9

Jesús káráktilata tütek

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ Huanäi Jesús barcopo jámuka, baubäa huáyтана bíchaa siika. Huanäi ä pueblou yep-sak.

² Ímiri am aneyo, senu yoreme káráktilataka áu nüpahuak, ä jípetekpo bösimeka. Huanäi Jesús Diostat éehuamta ámet bíchaka, jü káráktilatau ínel jiaahuak:

—Katë kóm éiya, ín üusi; em Dios bejrim bétané jiokorihuak.

³ Huanäi jume escriibam bem jiápsipom ínel jiaahuay: “Íri Diosta béj-reka nooka.”

⁴ Të Jesús am jüneriaka jita éehuamta am jípureihui huanäi ínel ámeu jiaahuak:

—¿Jatchiakasem kaa tüisi éiya enchim jiápsipo?

⁵ Bueituk, ¿jita nokisu chë kaa obiachi: “Em Dios bejrimmeche jiokorihua”, ö “Yejteke náa huéiye”?

⁶ Bueituk enchim jüneenakë béchïbo, juka Yoremta Üusi ímï buíapo úttiata ä jípurëhui, jume Dios bejrim ä jiokorinakë béchïbo.

Huanäi jü káráktilatau ínel jiaahua:

—Yejteke juka em jípetekta nüka, em jóau bíchaa huéiye.

⁷ Huanäi áapo yejteka, ä jóau bíchaa siika.

⁸ Jü gente éntok ä bíchaka, áa bétanam buere éiyay. Huanärim Diosta úttiley, yoremem úttiata am mákakä béchïbo.

Mateo núnuhuak

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Jesús áma huan huéeka ä bitchak juka yoremta Mateo ti téhuaakamta, yäura tómita náu totoijhuäpo bankopo kátekamta. Huanäi ä núnnuk, ínel áu jíaka:

—Ino sáukë huéiye.

Huanäi kíkteka áa sáu siika.

¹⁰ Ínel yeu siika, huämi jóapo, Áapo mesau kátekay, jume yäura tómita náu totojame kéchim áma yájjak, entok huete yoremem kaa türik joaka jíápsame. Huanärim Jesústamak mesau jotek, entok ä discípulommaki.

11 Jume pariserom íkái bíchaka, ä discípulommehuim ínel jiaahuak:

—¿Jatchiaka jü enchim Maestro ámemak jïbuä, jume yäura tómita náu totojammaki entok jume kaa türik joaka jíápsammaki?

12 Jesús íkái jíkkajaka ínel ámeu jiaahuak:

—Jume kaa kökoreme katim mérikota huátia; të jume kökoreme ál-la.

13 Sájakem át suaka ä bitcha, jáchin ä jiau bárèhui: “Emo nák jìokolihamtane huátia; kaa animaalim súahuamta.” Bueituk kanne huame Diosta bíchäpo lútula jíápsame jínèu báreka yebij-la, ál-la Dios bejrita joame, emo am jíápsi kúaktianakë béchïbo.

Ayunota bétana temayhuame

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

14 Huanäi jume Juanta discípulom áu yájjak, ínel jíaka:

—¿Jatchiaka ítapo entok jume pariserom juebénasi äayuna, em discípulom éntok èe?

15 Jesús ínel ámeu jiaahuak:

—¿Jachu jum emo jubiahua pajkopo núnurim sirokaka áma annake jáni, juka jubemta ketune ámemak aneyo? Èe, të taahuari yúmanake, júka jubemta bem uhuanähui, huanäi ál-lam ayuunanake.

16 'Kaabe súde mueram sánko bemelamey am chäbuänake; bueituk jü sánko beméla báksiahuakätek náu sinnake, huanäi chë buekasi sútínake.

17 Entok kétchi jü vino bemela kaa huakäbia bóosa örapo tottöhua, ínèli yáahuakätek jü

huakäbia bóosa öram síusiute; jü vino entok guötinake, entok jü huakäbia bóosa kaa türika tatahua, të jü vino bemela, huakäbia bóosa bemelaku tottöhua. Huanäi ínëli náu bibinhuatu.

Jairota maala entok jü jámmut Jesústa sánkobet mámtekame

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Të bát íkái áapörík ámeu nokaysu, senu judío sinagogapo tekiakame áma yepsaka áu tónnommea kíktek, ínel jíaka:

—In maala jübuëla muukuk; të áman sika áa béppa enchi mámtek jíapsinake.

¹⁹ Huanäi Jesús kikteka, áa sáu siika, ä discípulommaki.

²⁰ Ínëli ä huéesimey, senu jámut dooce huásuktiapo ójbo át yeu huéeka kökoreme áma bétana áu rúktek. Huanäi ä sánkobet mámtek.

²¹ Bueítuk áapo ä jíápsipo ínel éiyay: “Kíane ä sánkobet mámtek junne, türilatakane tahuanake.”

²² Huanäi Jesús kúakteka ä bíchaka ínel áu jiaahuak:

—Empo jámmut, katë kóm éiya. Jü Diostat em éäu enchi tütek.

Huanäi naateka jü jámut türilataka taahuak.

²³ Jesús éntok sinagogapo tekiakamtau jóau kibakeka am bitchak, jume baka kusiammey jíponame entok juka genteta naa múksi kaa huéeläpo anemta.

²⁴ Huanäi ínel ámeu jiaahuak:

—Yehuem kaate, bueítuk ï usi jámut kaa mukila, ál-la kótche.

Huanärim ä junneriay.

25 Të juka genteta yeu sákatuasuk, áman kibakeka, mámpo ä buíssek. Huanäi yejtek, jü ili jámmut.

26 Jü ímĩ yeu sikame síme buíarat buéresi jüneriahuak.

Guoy liliptim bíchakam taahuak

27 Jesústa áma huam huéeyo, guoy liliptim áa sáu sájjak, chay nokpo ínel jíaka:

—¡Itomë nák jíokole, empo Davidta Üusi!

28 Të ínëli jóau ä yepsako, jume liliptim áu yájjak. Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahuak:

—¿Jachem ára íkai nee yáa máchile?

Huanäi bempo ínëlim áu jiaahuak:

—Jehui, Señor.

29 Huanäi pújpo ámet mámtek, ínel jíaka:

—Enchim ä súalekä páman enchimneu yáatunake.

30 Huanäi bem pusim étapotaka taahuak. Jesús éntok tüisam téjhuak, ínel jíaka:

—Huitti nokhuäpo íkai kaabe ä jüneríanake.

31 Të bempo huämi buiärapo yeu sájaka, simetam nok táytek, buéresi jita ä joähui.

Senu muro nookak

32 Chúkula bempörim yeu kateyo, huépul muro áu nüpahuak, lemooniota jípureka.

33 Juka lemooniota yeu béebiak, jü muro nookak. Jü gente éntok áa bétana buére éaka ínel jiaahuay:

—Ímĩ Israel buiärapo, ¡jauhuey júne kaa bíttuk jü én itom bíchähui!

34 Të jume pariserom ínel jiaahuay:

—Jume lemooniommeu yäutta téhuampo jume lemooniom yeu bébba.

Jü et chúpila juebenna

³⁵ Jesús ámet naa huéiyey buére pueblommet entok ili pueblommechi, bem sinagogampo am majtiaka juka réy nésaupo evangeliota; takaa huantiriata entok kökoata pueblopo bem jípurëu am úhuak.

³⁶ Ínëli juka genteta juebenak bíchaka, am jijiokolek, bueitukim kía tóijtaka chíbejtilatukay, kabaram kaa kabyerokä Bénasi.

³⁷ Huanäi ä discípulommeu ínel jiaahuak:

—Lütüriapo jü et chúpila juebenna, të jume áma tekipanuame éntok kaa jaiki.

³⁸ Áhuem nooka, Señor etta áttiakamtahui, bueituk tekipanuanakeme etta ayukäu am bíttuanake.

10

Dooce apóstolim yeu púahuak (Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ Huanäi jume ä dooce discípulom núnuka, úttia yäuraata am mákkak jume lemoonio espíritu chicha machim yeu am bébnakë béchíbo, entok jume huantiriam jípureka kökoreme am tütenakë béchíbo.

² Ímërimme jume dooce apóstolim téhuam: Bát huéeme jü Simmom tíame, Peero ti téhuaakame, entok Andrés ä sailahua, Jacobo Zebedeota üusi, entok Juan ä sailahua,

³ Felipe, Bartolomé, Toomas, Mateo jü publicano, Jacobo Alfeota üusi, Lebeo jü Tadeo ti két téhuaakaihui,

⁴ Símmom jü cananista entok Judas Iscariote, ä nénkinakëihui.

Jume doocem tékkil

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ Jesús ímëi doocem áman bíttuak. Huitti am téjhuak, ínel jíaka:

—Jume kaa judíom böommechem kaa kannake, entok samaritano jóárahuem kaa kimunake.

⁶ Ál-lem israelita jóammet bát kannake, jume kabaram Bénasi emo tárulammehui.

⁷ Ámanem kateka ä nooka, ínel jíaka: “Jü téhuekapo réy nésauro äbo jëla huéiye.”

⁸ Kökoremem tüte, lepra sähuakame këtchi; kókkolamem jíabitetua, lemooniomem yeu béeba. Kíalem mikpo ä mabet-la; ínělem huatem ä miika.

⁹ 'Enchim huikoj bóosapem juka tómi sahuallita, tómi tósalita, cobre tómita, katem áma ä huériunake.

¹⁰ Éntokem kaa bóosapo nüuka boojonake, éntokem kaa guoy sánkota huériunake, entok kaa guoy páares boocham, entok bóroniata junne; bueítuk jü tekipanuame buáhuamta kía ä mabetnakë béchíbo, lütüriata jípure.

¹¹ 'Të ják junne buére jóárapo, ö ili jóárapo enchim kimunakepo, nátemajëem jábesu áma Diosta bétana enchim mabetpo yúmala. Huanärem áma taahua, enchim áma yeu sákäu tájti.

¹² Entok jum jóapo enchim yájäpem am tebotua.

¹³ Huanäi jume ímï jóakame enchim am mabetpo yúmalatuk, jü yánti éaka enchim Dios huáatëu ámemaktunake; tē kaa enchim am mabetpo yúmalatuk, jü yánti éehuaka enchim Dios huáatëu enchimneu nóttinake.

¹⁴ Tē jábe ä jóapo kaa enchim mabetakätek, entok juka enchim nokäu kaa jíkkajakätek, yehuem kaate huämi jóapo ö buére jóarapo, huanärem enchim guókpo juka tóröchiata tátake, Diosta noki kaa am mabetaka béchïbo.

¹⁵ Lütüriapone ínel enchimneu jiaahua, júnak táapo juka bette nokta chúpeyo, chē júne jiokot machinake, jume ímï jóarapo jóakame béchïbo, bueituk Sodoomapo entok Gomoorapo jóakame béppa.

Itom guojajjanähui äbo yúmanakeme

¹⁶ 'Ínapone enchim kabaramtukä bénasi robom násukun enchim bíttua. Eme éntok jáchin juka bakotta ára áhuä suaya bénasem emo suaya, entok jáchin juka guókouta kaitau suaka yánti ä jiapsä bénasem emo nüye.

¹⁷ Yoremem bétanem emo suaya, bueitukim yäura conciliou enchim yeu tóijnake, entokim bem sinagogampo enchim bemmuchatebonake.

¹⁸ Gobernadorim entok réyesim bíchäpem yeu tóijna, enchim nee súalē béchïbo. Inëlem juka ino bétana huémta ámeu noknake, bempörimmehui entok kaa judíommehui.

¹⁹ Tē yäuraata mámpo joahuak, katem jáchin éiya, jita enchim noknakēhui; bueituk huämi horapo akem ä mákna, jita enchim noknakēhui.

²⁰ Bueituk eme katem enchim éäpo noknake, ál-la jü enchim Áchay Espíritu enchim tempo yeu ä huéetuanake, juka nokta.

²¹ 'Sailakame ä sailahua yäura mámpo tóijnake ä mänä béchibo; jü áchayri éntok ä úusihua; usiarihuam éntok bem áchayrim béj-reka jáptenake, am súaná béchibo.

²² Símetakam enchim omtianake ín téhuam béchibo; tē jábe ä jiapsäu tájti kaa áu náyoteme, íri jínēutuna.

²³ Ími buére jóärapo Diosta enchim súalē béchibo omtiahuátek, tábui jóärau bichem kaate, bueitukne lütüriapo ínel enchimēu jiaahua: kee jee jume buére jóärau israelitammet enchim naa katchuy, jü Yoremta Üusi yebijnake.

²⁴ 'Jü majtiahuame kaibu ä majtiakamta béppa chē yōrisi machinake; jü tekokame júne kaibu ä teko béppa bát huéenake.

²⁵ Jü majtiahuame ä majtiakamta bénasi áu jípu báanake; jü tekokame két ä teko bénatu báanake. Jü familiapo áchaytam Beelzebú tíiya; jume jóapo usiarim éntok chē jünem buére áuna.

Jábetasute máujnake

(Lc. 12:2-9)

²⁶ 'Juari béchibo, katem am májhue; jü énotaka ayukame jíba jüneriana, éntok kaa bíthuäpo órekame júne két jüneriana.

²⁷ Juka kaa machikuu enchimēu ín nokäu, emēem machikuu ä nooka; éntok juka lautí kaa kusisi nákampe enchim jikkajäu, kárichem jikat jámuka huatemmeu kusisi ä nooka.

²⁸ Entok katem am májhue jume takaata ára mēame, tem juka jíapsita kara mēa; Diosta ál-lem majhuē, huaka jíapsita ára mēamta, entok juka takaata infierno béetēpo ára jimmamta.

²⁹ 'Entokem át suuhua: ¿Jachu kaa ili guoy huikichim huépul ili tómipo nénenkihua jáni? Júnentaka junne, huépülaka júne kaibu buíau kón huénnake, itom Dios Áchayta kaa ínel éayo.

³⁰ Júnentaka junne, síme enchim kóba chonim náikjarimme.

³¹ Iári béchībo, katem májhue; eme chē júne béj-re, yún ili huikichim béppa.

Jume yoremem bíchäpo nee täyatebome
(Lc. 12:8-9)

³² 'Entok jábetaka junne yoremem bíchäpo nee täyatebome, ínapone két ä täyatebonake, ín Áchay téhuekapo kátekamta bíchäpo.

³³ Tē jábetaka junne yoremem bíchäpo kaa nee áu täya tíame, ínapone két kaa ino ä täya tíanake, ín Áchay téhuekapo kátekamta bíchäpo.

Jesústa béchībom emo náikimtek
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Tē katem ínel emo éetua buíau kóm yebij-la yánti jíapsihuamta huériaka; bueítukne kaa yánti jíapsihuamta nüpa báreka yebij-la, ál-la ejparammea náu nássuahuamta.

³⁵ Bueítukne yebij-la, juka yoremta ä áchaymak nok nássuatua báreka, entok juka jámut asoahuarita ä áyemaki, entok júka jaborayihua ä asekamaki.

³⁶ Jume ä jóapo yoremtamak aanim, akim ä bėj-reka áamak annake.

³⁷ 'Ä áchayhua entok ä áyehua ino béppa nákeme, kaa ä jípupo yúmala, inomak áhuä näikianakëhui; ánëli këtchi ä üusihua entok ä malahua ino béppa nákeme, kët kaa ä jípupo yúmala, inomak áhuä näikianakëhui.

³⁸ Entok hua kaa ä kúruj püaktiaka ino sáu huéeme, kët kaa inomak áu näikiapo yúmala.

³⁹ Ä jíapsihua jariaka ä tíakame ä tárunake; hua ä jíapsihua ino béchïbo tárukame éntok ä téunake.

Yore béjtuahuame

(Mr. 9:41)

⁴⁰ 'Jü enchim mabetame, nee mabeta; entok hua nee mabetame, Diosta nee äbo bíttuakamta mabeta.

⁴¹ Jü profeetata mabetame ä profeetatukä béchïbo, profeetata béjtuanä béekik mabetnake; entok hua lútula jíápsamta mabetame lútula ä jíapsä béchïbo, juka lútula jíápsaka béjtuanä béekik mabetnake.

⁴² Jábetaka junne senu vaaso sébe báam jíba am mikakátek, ímëi ili usim ín discípulomtukä béchïbo, lütüriapone ínel enchimmeu jiaahua, kaibu ä tárunake, juka ä béjtuanähui.

11

Jume Juan Bautista noki huériame

(Lc. 7:18-35)

¹ Chúkula Jesús ä dooce discípulom téjhuasuka jita am jonákë bétana, am

majtiaseka yeu siika, ámeu nokaka bem jóäram beekatana.

² Juan Bautista cárcelpo káteka ä jíkkajak, Cristota joähui. Huanäi guoy ä discípulom áu bíttuak,

³ ä temay béchibo:

—¿Jachë empo ájaria jü yebijnakeme, ö täbuikte boobinnake?

⁴ Jesús ä yómmiaka ínel ámeu jiaahuak:

—Ámanem sájaka Juanta téjhua, juka enchim jíkkajähui entok enchim bíchähui.

⁵ Jume lilipim bitcha, jume lolöim naa kaate, jume lepra sáhuata jípureme türía, jume nanakapim jíkkaja, jume kókkolam jíabite, jume poloobemmeu éntok evangelio ámeu nokhua.

⁶ Yúmalasi al-leehuamta jípunake, hua kaa inot tēitekame.

⁷ Chúkula bempörim sákayo, Jesús genteta ettejoria táytek, Juanta bétana:

—¿Jábetasem bíb áreka ánia see päriau yeu sájjak? ¿Bakata jekay yoohuamta?

⁸ Ö, ¿jitasem bíb áreka yeu sájjak? ¿Yoremta musäla uiyorisi tápsiolai áu sánkotualata? Bueítuk jume musäla uiyorosi emo sánkotualame, réyesim jóapom aane.

⁹ Të, ¿jitasem bíb áreka yeu sájjak? ¿Senu profetata? Jehuiteriapone enchim téjhua, áapo chë profetata béppa.

¹⁰ Bueítuk íari bétana jiojteri:

Ínëline ínapo áman ä bíttua, juka ín nésahui émpat huéiriamta;

Áapo juka böota tútenake, em huéenake pámani.

¹¹ Lútüriapone ínel enchimieu jiaahua, jume jámuttat yeu yoremtulame násuku, kaabe Juan Bautistata béppa chë ériahuaka áu tóboktiala. Júnentaka junne, téhuekapo réy nésauta ayukäpo chë kaa ériahuame áa béppa chë yöhue.

¹² 'Juan Bautistata taahuarimet naateka én tájti, jü téhuekapo réy nésauri úttiata johua; jume ä nü báareme éntok úttiitam joaka ä nüye.

¹³ Bueítuk síme jume profeetam éntok jü ley, Juanta yepsäu tájti, Diosta bétanam nookak.

¹⁴ Én éntok, eme ä mabet bárëtek, áapo ínel jü Elías äbo yebijnakëihui.

¹⁵ Jü jikkaij béchïbo nákakame ä jikkaijnake.

¹⁶ '¿Am jábeta bénä tánake jáni, ikäi yóremraata? Jume usim jübua yoyötume bénamme; jume plaazapo joka bem jálaimmeu chayeme,

¹⁷ ínel jíaka: "Baka kúsiayte enchim jiponriak, të katem yëka; éntokte siroksi enchim buik-riak, éntokem kaa buaanak."

¹⁸ Éntok Juan két äbo yepsak, kaa jibuäka éntok kaita jëyeka; huanärem lemooniom ä jípurë tíiya.

¹⁹ Huanäi ínapo jü Yoremta Üusi yepsak, símeta buäyeka éntok símeta jëyeka; huanärem ínel jiaahua: "Jo ímï aane, jü yoreme jibuära éntok vino jëyëra; Diosta bejrim joame éntok yäura tómita náu totójame amiigoka." Të jü

kóba súahua Diosta bétana lútula huéeme tüisi huéeka bíttunake.

Jü pueblommeu kökosi huéenakeme

(Lc. 10:13-15)

²⁰ Huanäi kuttílasi ámeu nok táytek, jume buére jóärapo joomemmehui, bueïtuk juka buéresi yún jita ámeu ä yák junne, kaa emo am jíapsi kúaktiakä béchïbo. Huanäi ínel ámeu jiaahua:

²¹ —¡Empo Corazín, jiokot machisi emou huéenake! Entok, ¡emohui Betsaida! Bueïtuk jum Tiropo entok jum Sidónpo jü buéresi johuame ámet yáahuakátek, enchimmeu ä yáahuakä bénasi, bínhua naatekam chukurik sánkoteka emo jíapsi kúaktiasu éiyey, entokim emo nápojtuaka bem sirokáu jüneriatebo éiyey.

²² Huäri béchïbone ínel enchimmeu jiaahua, Diosta bíchäpo yäura bít-huamta taahuari yúmayo, eme chë júnem jiokot emo bínnake, jume pueblom Tiropo entok Sidónpo jíápsame béppa.

²³ Empo pueblo Capernaum, téhuekau tájti emo tóboktia máchileka éame, bétukum infierno táijta béetëhuë kóm jímmaana. Bueïtuk jü buéresi emo násuk yáahuakäme, Sodoomapo yáahuakátek, én tájti buére jóäraatu éiyey.

²⁴ Íari béchïbone ínel enchimmeu jiaahua, Diosta bíchäpo yäura bít-huamta taahuari yúmako, eme chë júne jiokot emo bínnake, Sodooma buiärapo jíápsakame béppa.

Inohuem sájaka jimyore

(Lc. 10:21-22)

25 Íkäi noksuka Jesús ínel jiaahuak:

—Enchine úttile, ín Átchay, téhuekapo entok buíapo simem béppa yótaka nésahueme; bueítuk jume kóba súakame entok jita täyame, íkäre am éSORIak. Huanäre jume ili usimneu yä machiriak.

26 Jeehui, ín Átchay, bueítuk émpë junëli ä türek.

27 'Simetaka im mámpo tóij-ri, ín Áchay bétana; entok Diosta Üusiapo kaabe nee täya, ín Áchay jíbba, entok ä Áchayhua két kaabe ä täya; ál-la ä Üusihua jíbba të Áapo huame ínel ä éäpo ä täya ääü, ámeu yä machiria.

28 Inohuem kaate, simetaka tekipanualataka lottilame entok püaktilame; ínapone enchim jimyoretuanake.

29 Juka tékilta enchim ín mákáhuem nüye, éntokem inot ä täya, juka lütüriata. Kanne béttek jiápssek, entokne yánti ino nüye; júnëlem enchim jiápsipo jimyorehuamta téunake.

30 Bueítuk jü enchim ín boojoria äau kaa obiachi; entok jü püaktiria kaa tua bétte.

12

Jimyore táapo discípulom tirijko bújam chúktiay

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Huámëchi taahuarimmet Jesús tirijkom etpo áman huéiyey jimyore táapo. Ä discípulom éntok tébäurey; huanärim tirijko bújam chúktiaka am buä táytek.

² Jume pariserom am bíchaka, ínëlim áu jiaahuak:

—¡Akem am bitcha, jó! Jume em discípulom jimyore táapo kaa jojohuamtam johua.

³ Të Áapo ínel am yómmiak:

—¿Jachem kaa ä nok-la, jum jïojteripo, jáchin juka Davidta ayukähui, áapo éntok jume áamak anëihui tebäureka?

⁴ Bueítuk, ¿jáchin jum tiöpopo kibakeka, páanim Diostau bíchaa näikiarim buäka, áapo entok jume áamak rejteihui? Katim am buäpo yúmalatukay, ál-la jume sacerdote tékilta tiöpopo joame jíbba.

⁵ ¿Jachem kaa ä nok-la, juka leypo jïojteta, jáchin jum jimyore táapo, jume sacerdotem tiöpopom bem tékil jojoa, entokim kaa Diosta bejre?

⁶ Júntuksanne ínel enchimieu jiaahua: Senu ímí aane, tiöpota béppa chë yörisi machika.

⁷ Bueítuk eme jüniäteko jáchin ä jiau bárëhui: “Juka yore nák jíokolihuamtane huáatia, kaa jume animaalim altarpo Diostau totoijhuamta”, huanäi ál-lem kaa bétte nokta ámet nok éiyey, jume kaita kúlpakammechi.

⁸ Bueítuk ínapo jü Yoremta Üusi jimyore táhuarita béppane yaurata úttia nesauta jípure.

Jü yoreme huakiam mámakame

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Huämi áman yeu sika bem sinagoogau yep-sak.

¹⁰ Ímíri senu aaney, huakiam mámaka. Huanärim Jesústa nátemajek, ä nätua báreka:

—¿Jachu lútula huëpo türi, jimyore táapo jábeta tüte béchibo?

¹¹ Áapo ínel ámeu jiaahuak:

—¿Jábesu enchim násuk senu yoreme huépülak kabaraka, jimyore táapo guójöku kóm ä huéчек, jachu kaa áu mámteka yeu ä huíknake jáni?

¹² Ä ínëlitunakey, ¿jachu kaa chë júne bėj-re jü yoreme, kabarata béppa? Íäri béchibo, türi jimyore táapo tühuata yáa béchibo.

¹³ Huanäi jü yoremtau ínel jiaahuak:

—Em mámamë rútuaktia.

Huanäi áapo am rútuaktiak; huanärim türilataka taahuak, jume senu mámam Bénasi.

¹⁴ Chúkula jume pariserom yeu sájaka, náu ettejhuak, Jesússta më béchibo.

Diosta nésauro joame yeu púari

¹⁵ Jesús íkái jüneriaka, sékana bíchaa siika. Huanäi juebena gente áa sáu sájjak, entok kökoreme simem tütey,

¹⁶ entok kuttílassi ámeu nookak, kaa yeu áu buíjnä bétana.

¹⁷ Bueítuk junëli áhuä chúpanakë béchibo, juka profeta Isaíasta nokakähui, ínel ä jíako:

¹⁸ Jü nésauro nee joriame ímí aane;

íkäine yeu púala, ín nákéhui;

ín jíapsi áa bétana al-leiya;

ín Espíritune áa béppa órenake.

Huanäi kaa judíommeu Dios yäura bít-huamta noknake.

¹⁹ Kaabetamak nok náassuanake, entok kaa chay noknake,

entok kaabe ä nokäu jikkaijnake, jum böommechi.

²⁰ Juka sána ríutilata kaa bóula kóttianake, entok kántela pabiilo buiichiamta kaa tuchanake,

áapörík lütüriata jípureka ä nésahuepo ä yosüu tájti.

²¹ Jume kaa judíom éntok, ä téhuampom át éaka ä boobinnake.

Espíritu Santota béj-reka nokhuame

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² Huanäi senu lemooniota jípureme áu nüpahuak, líptitaka entok múurotaka; të Jesús ä tütek. Ínëli jü lípti entok múuro bitchak, entok nookak.

²³ Huanäi sime gente át guómtilatata ínel jiaahuay:

—¿Jachu iri ájaria jáni jü Davidta Üusi?

²⁴ Të jume pariserom ä jikkajakam ínel jiaahua:

—Íri lemooniom yeu bébba, jü Beelzebú lemooniommeu yäutta úttiärayi.

²⁵ Jesús jünéaka jita bénak bem éaihui, ínel ámeu jiaahua:

—Sime réy nación kaa nanabeu éaka emo näikimtelame lülüte, entok buére jóära ö kía jóuhua kaa nanabeu éátek, kaibum bínhua ára náu jíapsinake.

²⁶ Entok jü Satanás, Satanásta yeu bébátek, áapo áu näikimtelatata tatahua. ¿Jáchisu júntuk bínhuatunake jáni, jü réytaka ä nésahuëhui?

27 Bueituk ínapo Beelzebúta úttiäray lemooniom yeu bébätek, enchim üusim, ¿jábeta úttiäraysum yeu am bébba? Huäri béchibo, jü enchim jiop-läpo, bempom yäura juezta bénasi enchim yuktianake.

28 Të ínapo Diosta Espíritu úttiäray lemooniom yeu bébäteko, tua lütüriapo enchimneu yebij-la, jü Diosta réytaka nésahuëhui.

29 'Bueituk, ¿jáchisu senu ára áman kibake, jü yorem úttiakamta jóahui, jita ä úhuä béchibo, bueituk kaa bát ä súmakäteko? Huanäi ál-la juka jóapo ayukamta ára ä úhua.

30 'Jü kaa ínomak éame, nee bėj-reka jiápsa; hua kaa ínomak jita náu tójame, ä chíbejtia.

31 'Huäri béchibone ínel enchimneu jiaahua, sime kaa tühua entok Diosta bėj-reka béttek nokhuame yoremem yári, jiokorina; të jume Espíritu Santota bėj-reka béttek át nokhuame kaibu jiokorina.

32 Entok jábetaka junne Yoremta Üusi bėj-reka nokakätek jiokorina; të jü Espíritu Santota bėj-reka béttek át nokame, kaibu jiokorinake, ímí buíapo entok áman téhuekapo junne.

Jü júya ä takäpo täyana

(Lc. 6:43-45)

33 'Jü júya türi, türük takanake. Të jü júya kaa türi, kaa türük takanake; bueituk jü júya ä takäpo täyana.

34 ¡Eme kaa tü yóremem bakot usiarïem! ¿Jáchisem türük noknake, kaa tü yórememtaka? Bueituk jiápsipo tápuni jü tempo yeu huéeme.

³⁵ Jü tü yóreme ä jiápsipo türík ayukä béchibo türík johua; jü kaa tü yóreme éntok, ä jiápsipo kaa türík ayukä béchibo kaa türík johua.

³⁶ Të ínapone enchimieu ínel jiaahua, síme nokta jájana kaa türík yoremem nokakäu, Diosta bíchäpo yäura bít-huamta taahuari yúmakim jüneenake, kaa türík bem nokakähui.

³⁷ Bueituk em nokakä bétana lútula huémta yáariana, éntok em nokakä bétana bétte noki emót chúpána.

*Yóremraa kaa tü éame señalta aahua
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)*

³⁸ Huanäi huate escriibam éntok pariserom akim ä yómmiaka ínel jiaahua:

—Maestro, juka kaa jaibu bít-huamta em joäute bít péiya.

³⁹ Huanäi Áapo am yómmiak, ínel jíaka:

—Jü yóremraa kaa türík jiápseka ä jubimak kaa huépülsi áu nüyeme, Diosta ára jita joäu señalta aahua; tem täbui señalta kaa mákna, ál-la huaka Jonás profetatau yeu sikamta jíbba.

⁴⁰ Bueituk jáchin jü Jonás báij táapo éntok báij tukaapo buére kúchuta tópapo anakä bénasi, junëli kétchi ínapo jü Yoremta Üusi báij táapo éntok báij tukaapo buíata bétuk annake.

⁴¹ Jume yoremem Nínivepo joomem, Diosta bétana yäura bít-huamta taahuarit yúmak, íri yóremraa én kat-riammakim emo tóboktianake, bétte nokta ámet chúpä béchibo; bueituk bempom emo jíapsi kúaktiak, Diosta noki Jonásta ámeu nokako. Të én éntok senu ímí aane, Jonásta béppa chë yórihuame.

⁴² Entok senu reina suriu jometaka, jü én kat-ria yóremraatamak áu tóboktianake, Diosta bétana yäura bít-huamta taahuari yúmak, huanäi bétte nokta ámet chúpánake; bueituk áapo mékka buiära bétana yepsak, juka rey Salomónta tüisi jita täyäu ä jíkkaj báreka; tē én éntok senu ímī aane, rey Salomónta béppa chē yōrihuame.

Espíritu jaiti machi nóttekame

(Lc. 11:24-26)

⁴³ 'Jü lemoonio espíritu jaiti machi yoremtat yeu sikátek, huakia buíapo ansisimnake, áma ä jimyorenakeu jariaka; tē kaa ä tiakáteko,

⁴⁴ ínel jiaunake: “In jóaune nótti báare, ín yeu sikähui.” Huanäi áman yepsakátek, kaa-beta áma téunake, ál-la chíchikta entok musäla yáata.

⁴⁵ Huanäi sika, guoy búsan lemooniom áa béppa chē mamachim núnake. Huanärim át kimuka áma jóatenake. Chúkula íri yoreme chē júne machika tahuanake, bannaataka béppa. Ínēli kétchi ámeu yeu huéenake, jü yóremraa én kat-riammehui.

Jesústa áíye entok ä sailahuam

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶ Ínēli ketune gentetau ä nokayo, ä áyehua entok ä sailahuam päkunim aaney, áu nok báreka.

⁴⁷ Huanäi senu ínel áu jiaahua:

—Em áíye entok em sailam päkunim aane, émomak nok báreka.

48 Áapo ä yómmiak, juka ínëli áu jíamta. Huanäi ínel jiaahua:

—¿Jábesu jü ín áiye? Entok, ¿jábesamme, jume ín sailam?

49 Huanäi ä discípulommeu lúl-la jikau mámtëka, ínel jiaahua:

—Ímírim aane, jü ín áiye entok jume ín sailam.

50 Bueítuk jábetaka junne ín Áchay téhuekapo kátekamta nésahui joame, júri ín saila, ín huaayi, entok ín áiye.

13

Et-leerota ejemplo

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

1 Huári taahuarit Jesús jóapo yeu siika. Huanäi bahue mayoat yejtek.

2 Huanäi juebena gente áu náu yájjak. Áapo éntok barcopo kibakeka, áma yejtek. Jü gente éntok simetaka bahue mayoa see päriapo aaney.

3 Huanäi juebenak am majtiak, ejemplommei ínel jíaka:

—Jü et-leero echíseka yeu siika.

4 Huanäi ä echay, huate báchia böo mayoat huáttek. Të huikichim áma yájaka ä buäka.

5 Huate éntok tétam násuk huáttek, kaa yún buíata ayukaïpo. Huanäi läuti síuhuek, kaa yún ä buíakaï béchïbo.

6 Të täata yeu sik tájjak, entok kaa ä nahuakaï béchïbo huaakek.

7 Huate éntok huícham násuk huáttek. Huanäi jü júya huíchära yötuka, ä jíabi mëak.

8 Të huate buía türikuu huáttek. Huanäi taakak; huépul báchia síhueka cien báchiam ámuek; jü senu éntok sesentam; senu éntok treintam.

9 ¡Jü jíkkaij béchïbo nákakame jikkaijnake!

Jume ejemplom jita béchïbotukähui

(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

10 Huanäi jume discípulom áu rúkteka, ínel áu jiaahuak:

—¿Jatchiakasë ejemplommey ámeu nooka?

11 Huanäi Áapo am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:

—Bueítuk eme akem ä mák-ri, juka enchim át jüneenakähui, juka téhuekapo réy nésauta obiachisi maachik. Të bempörim éntok, ëe.

12 Bueítuk jábe junne jita jípureme, chë júne huatek mákna; huanäi chë yún ä jípunake. Të jü kaita jípureme, juka ä jípurëu junne ä úuhuaana.

13 Huäri béchïbone ejemplommey ámeu nooka; bueítukim bíchaka kaa bitcha, entokim jíkkajaka kaa jíkkaja, entokim kaa át jüneiya.

14 Júnëli ámet áu chúppa, jü profeeta Isaíasta nokakähui, ínel jíaka:

Nákakem jíkkaijnake, të katem át jüneenake; éntokem bíchaka bínnake, të katem huitti át jüneenake.

15 Bueítuk i pueblota jíapsi námakaka tahuala; entokim náka páttilatata kaa jíkkaja; entokim bem pusim páttiala, pusimmey kaa bit béchïbo, entok nákamme kaa jíkkaij béchïbo, entok bem jíapsiy kaa am jüneenakë béchïbo.

Të ínèline kaibu ára am anianake.

¹⁶ 'Të yúmalasi al-leeri enchimmet ayka; bueitukem puseka bitcha, éntokem nákaka jíkkaja.

¹⁷ Bueituk tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, juebena profeetam entok juebena lútula Dios huáateme, akim ä bít péaka taahuak, juka én enchim bíchähui; të katim ä bitchak. Entokim ä jíkkaj péiyay, juka én enchim jíkkajähui, të katim ä jíkkajak.

*Jesús juka et-leerota ejemplo am téjhuak
(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)*

¹⁸ 'Akem ä jíkkaja eme, juka ejemplo et-leerota bétana.

¹⁹ Bueituk jábe junne, juka réy nok nésauta jíkkajame, të kaa at jüniátek, íri báchiat böo mayoat ethuakamta benna; bueituk jü diablo áu yepsaka, úttiapo ä úuhuanake, juka ä jiápsipo ethuakamta.

²⁰ Entok kétchi jü tétam násuk ethuakame, íri júnen juka nokta jíkkajaka, sep láuti al-leaka ä mabetnake.

²¹ Të kaa tüisi naahuak; íari béchïbo kaa bíbinhuatu; bueituk Diosta noki béchïbo obi-achisi áu huée táytek entok kaa tüisi bít táytihuak, tëitinake.

²² Jü huícham násuk ethuakame, íri júnen juka Diosta noki jíkkajakame; të jü ániat kaa yúmasi huéeme, entok jü yún bem tómi péäu, Diosta noki bem mabetakäu nánayote. Huanäi kaa tataka.

²³ Të jü türi buíapo ethuakame, íri júnen nokta jíkkajaka át jünéakame. Huanäi

takanake. Huépul báchia síhueka cien báchiam ámuenake; jü senu éntok sesentam; senu éntok treintam.

Júya tirijkom násuk ayukame ejemplo

²⁴ Júchi täbui ejemplota ámeu nookak, ínel jíaka:

—Jü téhuekapo réy nésahui, juka yoremta ä huajpo tü báchiata ä echakä bénna.

²⁵ Të seenu, tirijkom áttiakamta ée béj-reme, tukaapo jume yoremem kócheyo, júya kaa türi báchiata tirijkom násuk echaka siika.

²⁶ Huanäi juka etta yötuka ä taka táytek, jü júya kaa türi két áma síhueka yötuk.

²⁷ Huanäi jume huajta áttiakamtau tekipan-uame ínelim áu jiaahuak: “Señor, ¿jache kaa báchiata türik áma eechak, em huajpo? ¿Játchiaka júntuk ket júya kaa türika áma síhuek?”

²⁸ Huanäi áapo ínel ámeu jiaahuak: “Jábe nee béj éame íkai yáuhuak.” Huanäi jume áu tekipan-uame ínel áu jiaahua: “¿Jachë áman sájaka itom ä popón íaa?”

²⁹ Áapo ínel ámeu jiaahuak: “Ëe, bueituk jáchin aykem juka júya kaa türik pónátek, két jume tirijkom áamak popónnake.

³⁰ Akem ä tójja; éláposu nánabeu yötunake, juka etta jójonaka ä tóboktiahuäu tájti. Huanäi jume tirijkom chúktia naatehuayo, ínapone am téjhuaanake, jume tirijkom chúktíame, báchem juka júyata kaa türik náu tójaka, lolopola ä súmma, ä táaná béchibo; të jume tirijkomem

náu tójaka am ëeria, jum iäri béchiĥo kárita ín yáaläpo.”

Mojtaasa báchiata ejemplo

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Júchi täbuik ejemplota ámeu nookak, ínel jíaka:

—Jü téhuekapo réy nésahui, mojtasa báchiata senu yoremta ä huajpo ä echakä bënna.

³² Të ĩri báchia lütüriapo sime báchiam béppa chë ilitchi; të yötukätek sime júya júrim béppa chë yoyötu. Huanäi júya buëuruka tatahua. Íneli jume huikichim téhueka bétana áu yájaka áma totosate.

Levaduura ejemplo

(Lc. 13:20-21)

³³ Júchi täbuik ejemplota ámeu nokaka, ínel jiaahuak:

—Téhuekapo réy nésahui, levaduura jámutta nükäu bënna, báisi jünakteri ariinampo ä töak. Huanäi sime náu küteka huécheka taahuak.

Jáchin Jesústa ejemplommea am majtiähui

(Mr. 4:33-34)

³⁴ Jesús íkái sîmeta ejemplommey ámeu nookak, jü gentetahui. Am majtiätek, ejemplommey jíba ä jojoay,

³⁵ buëituk íkái profetata nokakäu áhuä chúpánakë béchiĥo, ínel ä jíakähui:
Ejemplommeyne ín teni étaponake,
huaka ániata kësampo naateka ésothane étapoka ä jüneriatebonake.

Jesús ä jüneriatebo, juka júya kaa türi ejemplota

³⁶ Jume gentem sákatuasuka, Jesús jóapo kibakek. Huanäi jume discípulom áu rúkteka, ínel áu jiaahua:

—Itomë téjhua jáchin ä jiau bárëhui, juka júya kaa türi huajpo ayukamta ejemplo.

³⁷ Am yómmiaka Áapo ínel ámeu jiaahua:

—Ínapo jü Yoremta Üusi jü tü báchiata echame.

³⁸ Huaj päria ínel jü ánia; jü báchia türi éntok, jume réy nésaupo usiarim; jü júya kaa türi éntok jü kaa tü yóreme diablo usiari.

³⁹ Jü kaa türík echákame ínel jü diablo yore béj-reka huéeme; jü tirijko chúpila tóboktiahuame éntok ánia lüteme; jume etta tóboktéame éntok ángelesimme.

⁴⁰ Jáchin juka júya kaa türík popónhuaka ä táahuakahui, ilë bénanake, jü ánia lüteme.

⁴¹ Jü Yoremta Üusi ä ángelesim áman bíttuanake, jum réytaka ä néshuëhui, jume kaa tühuata huatem jotuame entok jume kaa türík joame náu am tóijnakë béchibo.

⁴² Huanärim ornota béetëu am güötianake. Ímírim emo tam kumeka buannake.

⁴³ Huanäi jume yúmalasi Diosta néshahui joame, bem Áchay réytaka néshuepom tää machiriata bénasim bélojkosi bíttunake. ¡Jü jíkkaj béchibo nákakame jíkkajnaké!

Tesooro éson

⁴⁴ 'Entok kétchi jü téhuekapo Diosta réy nésaori tómi béjhuata júya päriapo ésona

bénna. Huanäi senu yoreme ä tíaka, júchi ä éssok. Íari béchibo tüisi al-leaka simeta ä jípurëu nénkaka, huanäi huákai buíata jínuk.

Jü téta perla yún béj-reme

⁴⁵ 'Entok kétchi jü téhuekapo Diosta réy nésaui juka jábeta jita jinnü bénna. Íri türi perlam jariaka am jíjinnu.

⁴⁶ Huanäi juka perlata ujjolisi musäla machik téaka, sika simeta ä jípurëu nénkaka, ä jínuk.

Jume jítërim

⁴⁷ 'Ínëli kétchi jü téhuekapo Diosta réy nésaui jítërim bénna. Ímëri bahuéu jímmahuakätek, kúchum kaa nánälaim nunüye, tuttërim entok kaa tuttërim.

⁴⁸ Huanäi senu huëpo tápunakätek, mayoau bícham yeu huíhuikhua. Huämërim joteka jume türim yeu püaka, huaripom am öore; jume kaa türim éntokim päkun yeu guöguötia.

⁴⁹ Ilë bénanake jü ánia lüteme: jume ángelesim yeu kannake; huanärim jume kaa tühuata joame näikimtenake, jume yúmalasi Diosta nésaui joame násuku.

⁵⁰ Huanärim horno béetëu guötiana; ímërim emo tam kumeka buannake.

Tómi béj-reme jauhuey huéri entok bemela

⁵¹ Jesús ínel ámeu jiaahua:

—¿Jachem simekut júniaka taahua?

Huanäi bempo ä yómmiak, ínel jíaka:

—Jeehui, Señor.

⁵² Áapo ínel ámeu jiaahua:

—Huäri béchïbo jü escriiba jü téhuekapo Diosta réy nésauroi bétana tüisi áu majtialame, senu áchayhuariapo famiiliata bénna. Tómi béj-remta áttiaka, bebëmelak entok kaa bebëmelak áma yeu huíike.

Jesús Nazaretpo aane

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ Ínëli huëpo chúkula, Jesús ejemplom am majtiasuka, áma yeu siika.

⁵⁴ Huanäi ä pueblo Nazareu notteka, am majtiay bem sinagogampo. Huanärim áa bétana buére éiyay, ínel jáaka:

—¿Jáksu ïri ä nüka ä jípure, juka jita täyahuamta? Entok, ¿juka obiachik kara johuamta ä joähui?

⁵⁵ ¿Jachu kaa ïri ájãria, jü carpinterota üusi? ¿Jachu kaa María ti téhuak, ä áyehua; entok ä sailam, Jacobo, José, Simmom entok Judas?

⁵⁶ ¿Jachu kaa jume síme ä huayim ímï itomak aane? ¿Jákübosu júntuk ïri íkãi símeta jípure?

⁵⁷ Ä nokãhuim kaa béj jóaka éiyay. Íãri béchïbo Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Síme profeeta yórhua; të ä buiãrapo entok ä jóapo, ëe.

⁵⁸ Huãmïri kaa yún ä yáhuak, juka obiachisi kara johuamta ä joãhui, bempörim kaa ä súale béchïbo.

14

Juan Bautistata mëhuakãhui

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ Júnaköri jü rey Herodes tetrarca, Jesústa bétana buéresi nokhuamta jikkajak.

² Huanäi jume ä sáhuemmeu ínel jiaahua:

—Íri Juan Bautista kókkolam násuk jíabitelame; huári béchïbo úttiäraata jípureka ára jita johua.

³ Bueituk Herodes, Juanta buíseka cadenam-mea ä súmaka carcelpo ä yéchalatukay, jámut Herodíasta béchïbo. Íkai ä sailahua Felipe ä jubekay.

⁴ Juan éntok ínel áu jiaahuay:

—Katë ä jípuo yúmala, juka em saila juubi.

⁵ Herodes éntok ä mēbáarey, tē genteta májhuey; bueituk bempom Juanta täyay, ä profetatukä bétana.

⁶ Tē Herodesta huásuktiriam taahuareka pajkoyo, jü Herodíasta jámut asoa, simem bíchäpo yēka. Huanäi Herodes ä türeka taahuak.

⁷ Íari béchïbo, ä chúpa rókaka nookak, jita ä ahuaü ä mák rókaka, ä obiachitu násuk junne.

⁸ Áapo ä áye bétana bát téjhuaataka ínel jiaahuak:

—Ími puraatopē nee ä mákka, juka Juan Bautistata kóbba.

⁹ Huanäi jü réy sirokaka taahuak; tē juka nokta ä nokakäu úttiatukäu ä chúpnakē béchïbo, éntok jume yōrisi machim mesau áamak jokame bíchaka, nésahuek ä máknä béchïbo.

¹⁰ Huanäi nésahuek, carcelpo Juanta kóba chúktianä béchïbo.

11 Huanäi jü kóbba, puraatopo nüpuhuakä, jü ili jámut ä mákhuak; áapo éntok ä áyebeu ä tójjak.

12 Huanäi ä discípulom áma yájaka, ä takaahua nüka ä maäk. Huanärim sájaka Jesústa ettejhuariak.

Mamni miilim jibuätuahuakähui

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

13 Jesús íkai jikkajaka, huépul barcota nüka áma yeu siika, sékana mékka päriau bíchaa. Jü gente ä jikkajaka guókimmeyim áa sáu sájjak, buére jóärampo naateka.

14 Huanäi Jesús yeu sika, juebena genteta bíchaka, am jijiokolek. Huanäi jume áme násuk kökoreme tütek.

15 Béja tukariu yúma táytey, ä discípulom áu rúktek, ínel jíaka:

—Ímī kía päria, entok béja kúpte; Akē am sáka sáuhue, juka juebena genteta, bueitukim pueblommet sájaka buähuamta jinnunake.

16 Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Kaa úttia bem sákanakēhui; emem am jibuätua.

17 Bempo éntok ínel jiaahua:

—Ímīte kaita jípure, mamni páanin jíbba entok guoy kútchum.

18 Áapo ínel ámeu jiaahuak:

—Äbem ínohuam huéria.

19 Huanäi juka genteta júya bájta béppa jote sáuhuek. Jume mamni páanim nüka, entok jume guoy kútchum. Huanäi téhuekau jikau remteka, Diosta baysauhuek. Am rébektika

discípulommeu am buíssek; ímëi éntok gente-tahui.

²⁰ Simetakam jibuäk, entokim jóbuak. Huanäi jume rerebem yeu békame, dooce canastam tátapunimim náu tójjak.

²¹ Jume jibuäkame éntok mamni mil ohuim-tukay, jáamuchim entok ili usim kaa áma náikiaka.

Jesús bahueta béppa huerama

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² Jesús sep ä discípulom barcopo jámutuaka áapat am sákatuak, baa huáytana bíchaa. Áapo éntok jü gentetamak taahuak, am sákasuü tájti.

²³ Juka juebena genteta sákatuasuka, sékana bíchaa júya káhuit jikau sika oraciónta johuay. Huanäi tukariu yúmak, áapola huämi aaney.

²⁴ Jü barco éntok béja bahue násuk huéiyey, jume baa maaresim éntok emo tóboktiaka át huehuechey. Bueítuk jü jeka ä nankirika huéiyey.

²⁵ Të abe matchuyo, Jesús ámeu yepsak, bahue báata béppa huéesimeka.

²⁶ Huanäi jume discípulom, bahueta béppa huémta bíchakam guómtaka, ínel jiaahua:

—¡Jo jü jóusi! Huanärim májhueka chay nookay.

²⁷ Të huanäi Jesús ámeu nónokak, ínel jíaka:

—¡Katem kom éiya! Ínapone ím aane. ¡Katem majhuë!

²⁸ Huanäi Peero ä yómmiak, ínel jíaka:

—Señor, émpotuko, nechë emou bíchaa huéetua, báam béppa.

29 Huanäi Áapo ínel áu jiaahuak:

—Binë huéiye.

Huanäi Peero barcopo kom chépteka, bäam béppa huée táytek, Jesústau bíchaa huée báreka.

30 Të juka jeka úttiakamta bíchaka ä mámajhuek, entok kom kikkibak táyteka, chay táytek, ínel jíaka:

—¡Señor, nechë jínëu!

31 Jesús sep áu mámteka, ä buíssek, entok ínel áu jiaahuak:

—¡Yoreme kaa yúmalasi Diostat éame! ¿Jatchiakasë Diostat éehuäpo kom éiya?

32 Huanäi bempörim barcopo jämuko, jü jeka yánti taahuak.

33 Huanäi jume barcopo aneïhui áhuim rúkteka ä yörey, ínel jíaka:

—¡Tua lütüriapo empo Diosta üusie!

Jesús Genesaretpo kökoreme tütek

(Mr: 6:53-56)

34 Huanärim bahue huáytana yájaka, Gene-saret pueblou kiímuk.

35 Jume yoremem áma jóakame ä tátäyaka, noktam áman bíttuak, síme pueblom beekatana. Huanärim síme kökoreme áu nüpak,

36 entokim jìokot áu jiaahuay, ä súpem mantom mayoat jíba mámte rókaka. Huanäi síme jume át mámtekame, türilatakam taahuak.

15

Juka yoremta jíapsi nanasontume

(Mr: 7:1-23)

¹ Huanärim Jesústau rúktek, huate escriibam entok pariserom, Jerusaléniu joome, ínel jíaka:

² —¿Jatchiaka jume em discípulom juka yoiyoturim boojoriau kaa johua? Bueituk katim bábaijma, páanim buä bárëteko.

³ Áapo am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchiaka eme këtchi, juka Diosta nésahuekähuem kaa johua, yoiyoturim boojoriau enchim jo bárë béchïbo?

⁴ Bueituk Dios nésahueka ínel jiaahuak: “Em átchay entok em áiye, Akë am yöre, të jábe ä áchaybet entok ä áyebet, bétte nokta am béj-reka ámet nokakátek, kaita át temajeka métuna.”

⁵ Të eme ínělem jiaahua: “Jábetaka junne ä áchaybeu entok ä áyebeu ínel jíáteko, jü áy ára enchi ín aniä eyhui, Diostau bíchaa nä näikiala”,

⁶ huanäi íněli jíaka, béja kara am aniaka tatahua, jume áchayhuariam. Íněli jü Diosta nésahui kaita béj-reka tatahua, juka yoiyóturi boojoriau enchim jo bárë béchïbo.

⁷ ¡Eme Dios huáatihumta bénasi emo antua! Tüisi enchim bétana nookak jü Isaías, ínel jíakari:

⁸ Īri pueblo ä teniay jíba nee yöre, të bem jíapsi mékka inou aane.

⁹ Bueituk kía béjja, jü bem nee yörehui, doctriinata bénasim yore ä majtia, juka yoremem nésauta.

¹⁰ Huanäi juka juebena genteta núnuka ínel ámeu jiaahua:

—Akem ä jíkkajaka éntokem át jüneiya.

11 Kaa yoremta nasonte, jü tempo kimume; ál-la jü tempo yeu huéeme, ìri ál-la yoremta nanasonte.

12 Huanäi ä discípulom áu rúkteka, ínel áu jiaahua:

—¿Jachë kaa júneïya? Bueïtuk jume paris-erom íkái nokta jíkkajaka, kaa tüisi ámeu huétchek.

13 Të Áapo am yómmiaka ínel ámeu jiaahuak:

—Síme júya óuhuo, téhueka bétana ín Áchay kaa echakäu, nahuamak békti popónna.

14 ¡Akem am tójja! Liliptimtakam huate liliptim huíksasaka. Bueïtuk jü líptitaka tábui líptita huíksimëteko, náhuichikam guójökun kóm huáttinake.

15 Peero ä yómmiaka ínel áu jiaahuak:

—Itomë ä téjhua, jáchin ä jiau bárëhui, íkái ejemplota.

16 Jesús ínel jiaahua:

—¿Jachu eme két juka kaa júneehuamta jípure?

17 ¿Jachem kaa át júneiya? Síme tempo kimume tónáu bíchaa huéiye; chúkula éntok yeu jujuyäutehua.

18 Të jü tempo yeu huéeme, huáijhua jíápsipo yeu huéiye; ìri ál-la juka yoremta nanasonte.

19 Bueïtuk jíápsipom yeu huéiye, jume kaa tü éerim, jü yore suahuame, jü jubeka entok júchi tábuik jípureme, jü kaa emo jubeka kía náu jíapsihuame, jü jita ékbuahuame, jü kaa lütüriapo jábetat nokhuame, entok jü Diosta béj-reka béttek nokhuame.

20 Īri sīme, juka yoremta nasonte; tē jū kaa áu máam báksiaka jībuāhuame, kaa yoremta nanasonte.

Jámut Cananeapo joometa Diostat éahui
(Mr. 7:24-30)

21 Jesús jumü yeu sika, Tiro entok Sidón buiärau bíchaa siika.

22 Senu jámut Canaa buiärapo yeu simlataka, chay nokaka ínel jiaahuay:

—¡Señor, Davidta Üusi, nechē nák jiokole! In jámut asoa lemoonio át aneka jiokot áhuä bíttua.

23 Tē Jesús huépul nokta júne kaa ä yómmiak. Huanäi ä discípulom jiokot éaka áu rúktek, ínel jíaka:

—Akē ä simtua, bueítuk itot chäka huéeka chaysime.

24 Áapo am yómmiaka ínel jiaahuak:

—Israel kabaram emo tärulammeune jíba bíttuari.

25 Huanäi áapo áu rúktek, entok tónommia kíkteka ínel áu jiaahua:

—¡Señor, nechē jinëu!

26 Áapo ä yómmiaka ínel jiaahua:

—Kaibu türinake, jume itom usim páanim buä éahui, am úuhuaka ili chüum am mik béchībo.

27 Tē áapo ínel áu jiaahua:

—Jeehui, Señor; tē jume ili chüum bem teko mesapo juka lelebelaik kom huáttemta jünem buabuäye.

28 Huanäi Jesús ä yómmiak, ínel jíaka:

—Empo jámmut, iyún emót aika, jü Dios éehuame! Emou yáatunake, tua em ä huáatiä pámani.

Huanäi ä jámut ásoa türilataka taahuak, huämi orapo naateka.

Jesús juebena kökoreme tütek

²⁹ Jesús huämi yeu sika, Galiléa bahue mayoau yepsak. Huanäi júya káhuit jikau sika áma yejtek.

³⁰ Huanäi juebena gente áu rúktek, lolöim, liliptim, múurom, kaa emo mám yekame, entok huate yún kökoreme huériaka. Huanärim Jesústau am rúktiak, ä guókpo. Áapo entok am tütek.

³¹ Ínëli jü juebena gente buére éiyay, múurom nokame bíchaka, jume kaa emo mám yekame türilame, jume lolöim naa kateme, entok jume liliptim bíchame. Huanärim Israelpo Diosta tüisi úttiley.

Jesús naiki miilim jibuātuak

(Mr. 8:1-10)

³² Jesús ä discípulom núnuka ínel jiaahua:

—Juka gentetane jiokolë, bueitukim béja báij taahuare ínomak aneka, entokim buähuamta kaa jípure, jibuä béchibo. Kaa jibuälame sákatua béchibo éntokne kaa báare. Jáchinai júnem böot katëtek, tébäi tamunake.

³³ Huanäi ä discípulom ínel áu jiaahua:

—¿Jáksute ítapo yún páanim jípure ímí mékka jóa ániapo, sîmem jóbosi jibuänakre béchibo?

³⁴ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—¿Jaiki páanimsem jípure?

Bempo ínel jiaahua:

—Guoy búsaním, entok ili jaiki kútchum.

³⁵ Huanäi néshuek, juka genteta buíapo jote sáhueka.

³⁶ Huanäi jume guoybusam páanim nüka entok jume kútchum, ínëli Diosta baysausuka, am rébektíaka ä discípulom am mákkak; jume discípulom éntok genteta.

³⁷ Símetakam jíbuäk, entokim jóbuak. Huanäi jume lelebelaim yeu bëkame náu tójjak, guoybusan canajtam tátapunim.

³⁸ Jume jíbuäkame éntok, naiki mil ohuimtukaimme, jáamuchim entok ili usim kaa áma náikiaka.

³⁹ Huanäi jume gentem sákatuasuka, barcopo jámuka buiära Magdala téäu yepsak.

16

Huépul señaltam áahuak jume pariserom entok jume saduceom

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Huanäi jume pariserom entok jume saduceom áhuim rúktek, ä jioptua báreka, señalta téhueka bétana áu aahuaka.

² Të Áapo am yómíiaka ínel ámeu jiaahua:

—Tukariu yúmamta bichátek: “Türi báare jü tiempo”, tem jijia: “Bueítuk jü ánia téeka síkilisi chätü.”

³ Én kethueytana éntok: “Buére jeknake, bueítuk jü ánia téeka síkilisi namu chätü.”
¡Eme lútula Dios huáatemta mamatome! Akem

ä täya, juka téeka ániata jáchin ä huéhui; të juka señaal taahuata én huémta, ¡katem át jüneiya!

⁴ Jü kaa tü yóremra kaa huépülsi au nüyeme, señaalta áu yáaria ñaaka nooka; të kayta señaalta éntok jípunake, profeeta Jonásta señaal jibba.

Huanäi am tójaka siika.

Jume pariserom levaduura

(Mr. 8:14-21)

⁵ Jume discíipulom huáyтана yájaka, jume páanimim kaa nüpak, ámebia kópteka.

⁶ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—¡Akem ä bitcha, jó! Jume pariserom entok saduceom levaduura bétanem emo suaya.

⁷ Bempo éntok ínel éiyay, ínel jíaka:

—Kaa páanim itom nüpakä béchïbo júnel jiaahua.

⁸ Jesús ä jüneriaka, ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchiakasem ínel éiya? ¡Yoremem kaita súalëram: “Katte páanim jipure”, ti éaka!

⁹ ¿Jachem kaa ámeu huáate, jume mamni páanimmehui, mamni mil yoremem béchïbo, entok jaiki canajtam enchim náu tójakähui?

¹⁰ Entok jume guoybusan páanimmehui, naiki mil yoremem béchïbo, entok jaiki canajtam enchim náu tójakähui, ¿jachem kaa ámeu huáate?

¹¹ ¿Jatchiakasem kaa át jüneiya? Kanne jume páanim béchïbo ínel enchimmeu jiaahua, ál-la jume pariserom entok jume saduceom levaduura bétana; íari bétanem emo suaya.

¹² Huanärim jünëiak, kaa jü levaduura páanim bétana emo suaya sáihuähui, ál-la jume paris-erom entok saduceom juka doctrinata yore maj-tiahuamta bétana.

*Peero Jesústa yeu buíssek, ä Cristo tíaka
(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)*

¹³ Jum Cesarea Filipo buiärau yepsaka, Jesús ä disciípulom nátemajek, ínel jíaka:

—¿Akim ä jábesä tíiya, jume yoremem, juka Yoremta Üusi?

¹⁴ Bempo ínel jiaahua:

—Huate enchi Juan Bautistä tíiya; huate éntok Elías; huate éntok enchi Jeremías tíiya, ö jamak huate profetam.

¹⁵ Áapo ínel ámeu jiaahua:

—Emesu, ¿nechem jábesä tíiya?

¹⁶ Símon Peero ä yómmiak, ínel jíaka:

—Émpë jü Cristo, Dios jíápsamta Üusi.

¹⁷ Huanäi Jesús ä yómmiak:

—Yúmalasë al-leehuamta jípure, Simmom, Jonásta üusi, bueítuk kaa kía jábe yoreme emou yä machiriak, ál-la ín Áchay téhuekapo kátekame.

¹⁸ Ínapone két ínel emou jiaahua, enchine Peero tíiya. Jü téta buëuruta béppa éntokne ín iglesia yöturianake; jü infierno puertam éntok kaibum áa béppa úttiata jípunake.

¹⁹ Enchine am máknake, jume réy nésauroi téhuekapo yáabem. Simeta ímï buíapo em súmäu, téhuekapo két súmatunake; entok sime buíapo em búttiakähui, téhuekapo két búttiatunake.

20 Kaabeta am téjhua sáuhuek, jume ä discípulom, áu Cristotukä bétana.

Jesús ä muknakeu am tejhuak
(Mr. 8:31–9:1; Lc. 9:22-27)

21 Huanäi naateka Jesús ä discípulom huitti téjhua táytek, buere jóära Jerusaléniu ä huéenakeu úttiatukähui, entok jiokot áu yáanähui, jume tiöpopo yoiyoturim bétana, entok jume sacerdote chë nésahueme entok jume escriibam bétana, entok mëhuaka báij taahuata huéy áu jíabitenakëhui.

22 Huanäi Peero áapolaik sékána bíchaa ä nuk sika áamak ettejhua táytek, ínel jíaka:

—¡Señor, emoë jiokolë; bueítuk jü emou yáanäu kaa emou huépo yúmala!

23 Të Áapo Perotau kúakteka ínel jiaahua:

—¡In bíchäpe mékka huéiye, Satanás! Kialë nee teítituabáare, bueítuk Diosta nokähue kaa bitcha, ál-la jume yoremem türëu bíchaa jibba.

24 Huanäi Jesús ä discípulommeu ínel jiaahua:

—Jábetaka junne ino sáu huée bárëtek, kaa áu beutireka áu tóijnake; huanäi ä kúruj püaktiaka ino sáu huéenake.

25 Entok jábetaka junne ä jíapsihua jínëu báareme, ä tárúnake; entok jábetaka junne jü inot ä éä béchibo jíapsihua tárúkame, ä téúnake.

26 Bueítuk, ¿jítasu áma téúnake jü yoreme, jum ániat ayukamta yöokateko, juka ä jíapsihua éntok ä tárúkateko? Entok, ¿jaikixu ára béjtua jü yoreme, ä jíapsihua béchibo?

²⁷ Bueituk ínapo jü Yoremta Üusi yebijnake, jum simek béppa ujjorik ín Áchay áttiäpo, entok ä ángelesimmaki. Huanäi hueuhuëpulam am béjtuanake, jita bem yáakau bétana.

²⁸ Tua lütüriapone ínel enchimieu jiaahua, huate ímï aneme, katim kókkonake, ál-la taahuata yúmak Yoremta Üusi réytaka yepsamta bíchakätek.

17

Jesústa täbuiasi ä tahuakäihui
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

¹ Búsan taahuarim simsuko, Jesús am nüka, Perota, Jacobota, entok Juan ä sailahua. Huanäi am nuk siika, júya káhuit jikahui bempolaim.

² Huanäi bem bíchäpo täbuiasi áu yáuhuak. Ä pújbahua täata bénasi bélojkosi bíttuy; ä sánkohua éntok tósalisi aayuk, machiriata bénasi.

³ Ímiri Moisés entok Elías ámeu yeu machiak, áamak ettejhuaka.

⁴ Huanäi Peero Jesústau ínel jiaahua:

—Señor, ¡türi ito béchïbo jü ímï anhuame! Enchi ínel éayo, báij jótamte ímï yáanake: huépülak emo béchïbo, senuk entok Moiséjta béchïbo, entok senuk Eliasta béchïbo.

⁵ Ketune áapörík ä nokayo, namu machiriaka am róptiak. Huanäi jáahui namupo jíkkajituk, ínel jíaka:

—Íri ájaria jü ín Üusi ín nákéhui. Áamakne al-leiya; áapöríkem jíkkaja.

⁶ Jume discípulom íkai jikkajakam tónommey jáptek. Huanärim buíau tájti kom kóbatek, tüisi májhueka.

⁷ Huanäi Jesús ámeu rúkteka ámet mámtek, ínel jíaka:

—Jáptëem; entok katem májhue.

⁸ Huanäi bempo jikau remteka, kaabetam bitchak, Jesústa áapolaik jíbba.

⁹ Të chúkula júya káhuit kömam sájako, Jesús ám sáhueka ínel ámeu jiaahua:

—Juka enchim bíchakäu, kaabetem ä téttejhua, ál-la chúkula béja kókkolam násuk juka Yoremta Üusi jíabiteko.

¹⁰ Huanäi ä discípulom ä nátemajek, ínel jíaka:

—¿Jatchiaka júntuk jume escriibam ä úttiä tíiya, júka Elíasta bát yebijnakëhui?

¹¹ Jesús am yómmiak, ínel jíaka:

—Lütüriapo, Elías bát yebijnake; huanäi simeta bemelasi yánake.

¹² Tëne ínel enchimmeu jiaahua, Elías béja yebissuk, të katim ä täyak, ál-lam simeta bem yáa bárëu áu yáuhuak. Ínëli kétchi jü Yoremta Üusi áme bétana jiokot yáana.

¹³ Huanäi jume discípulom huitti jünëiak, Juan Bautistata bétana ä nokaïhui.

Jesús táij mukërata tütek

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Juka genteta yún anëu am yájako, senu yoreme áu yepsaka tónommey áu kíkteka ínel jiaahua:

15 —Señor, ín üusi táij múmukemtë nák jiokolë, tüisi jiokot áu bíbicha; bueítuk juebénasi táijpo huehueche, entok juebénasi báapo.

16 Huanäine jume em discípulommeu ä nüpak, të ímëri én tájtim kara ä tüte.

17 Jesús ä yómmiaka ínel jiaahua:

—¡Eme nat tómti kat-riam kaita súalëram, entok símekut kaa türík joame! ¿Jauhuey tájtisune ikäi enchimmet ayukamta enchimmet bit yáatinake jáni? Inohuem ä huéria.

18 Jesús kuttílasi át nésahuek, jü lemoonio-tachi. Huanäi íri át yeu siika, jü usitachi. Huanäi naateka türilataka taahuak.

19 Huanäi ä discípulom bempola sékana Jesústau yájaka, ínel áu jiaahua:

—¿Jatchiaka ítapo kara yeu ä béebak?

20 Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Diostat éehuame ilikkik enchim jípure béchibo. Lütüriapone ínel enchimmeu jiaahua, eme mojtasa báchiata béechisi Diostat éátek, íri júya káhuittau ínel jíátek: “Sékänë emo yetcha”, huanäi sékana áu yécha éiyey. Ínëli enchim béchibo kaita kara yáataka tahua éiyey.

21 Të jü ilë béna kökoa lemoonio, ayuunopo entok oraciónimmaki jíba yeu sisime.

Jesús ä mënäu bétana júchi nookak

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

22 Galiléa buiärapo bempörim aneyo, Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Ínapo jü Yoremta Üusi yóremem mámpo tóijna.

²³ Huanärim ä mënake; të báij taahuarim huéy jíabitenake.

Huanäi bempo tüisi sirokoka taahuak.

Tiöpo impuestom béjtuahuame

²⁴ Capernaum pueblou am yájako, Perotahuim yájjak, jume impuesto tómita náu totojame, ínel jíaka:

—¿Jü enchim Maestro kaa am bébejtua, jume guoy dracmam?

²⁵ Áapo am yómmiak:

—Jeehui.

Huanäi jóapo ä kibakek, Jesús bát au nookak, ínel jíaka:

—¿Jáchisë ä bitcha, Simmom? Jume ímï buíapo réyesim, ¿jábetasum ä úuhua, juka impuesto tómita: jume bem jóapo uusim, ö jume kaa áma joomem?

²⁶ Peero ä yómmiak, ínel jíaka:

—Jume kaa jóapo joomem.

Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—Júnëli jume usim jóapo joome béja kaita béjtua.

²⁷ Júnentaka junne, kaa am omtinakë béchïbo, bahuehuë sika anzuelota áman jímma. Huanäi juka kúchuta bát em yeu huíkekäu, Akë ä nüye huanäi ä tem étapokätek. Huanäre áma ä téunake, tómi estaterota. Íkäre nüka am mákka, íno béchïbo entok émo béchïbo.

18

¿Jábesu chë jü yöhue?

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ Júnaköri jume discípulom Jesústau yájaka, ínëlim áu jiaahua:

—¿Jábesu chë júne áma yörisi machi, jum téhuekapo Diosta réy nésahuepo?

² Huanäi Jesús ili usita núnuka, áme násuk ä këtchak.

³ Huanäi ínel jiaahua:

—Lútüriapone ínel enchimieu jiaahua, kaa júchi ili usim bénasi emo nükateko kaibem aman kimunake jum Diosta téhuekapo réy nésahuepo.

⁴ Júnensan jábetaka junne kaa áu buérialéka ï ili usi ténasi áu nüyeme, ïri júnen chë yöhue jum Diosta téhuekapo réy nésahuepo.

⁵ Entok jábetaka junne, juka ili usita ilë bënnak ín téhuampo mabetakame, nee mabeta.

*¡Jiokot áu huéenake, hua yoreme yore jioptu-
amtahui!*

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ 'Jábe junne usi il-líchim nee súaleme, kaa türík am yáatuakame, chë türi éiyey, buru molino tétata kutánaapo át súnaka bahuéu kóm jímmaahuako.

⁷ ¡Jiokot maachi, jume ániat kaa türíkuu yore jioptuame béchibo! Bueítuk úttia júkái ayu-nakëhui, të ¡Jiokot áu huéenake, hua yoreme yore jioptuamtahui!

⁸ 'Á junëlitunakey, jume em mámam entok em guókim kaa türikum bíchaa enchi am huéria báareyo, Akë am chúktiaka mékka am guötia. Bueítuk chë türinake, kaa mámaka entok kaa guókeka yü jíapsihuäu em huéenakëhui, të

kaa yúmalam mámaka entok yúmalam guókeka táijta kaa tutukëu em jímmaanähui.

⁹ Bueituk empo, em pusim kaa türik enchi yáatua báareyo, yeuhuë am huíkeka mékka am jímma. Bueituk chë türinake, huépülam puseka yü jápsihuäu em huéenakëhui, të kaa guoyim puseka táijta kaa tutukëu em jímmaanähui.

Kabara täruri ejemplo

(Lc. 15:3-7)

¹⁰ '¡Tüisem át suuhua! Kaabe kía kaitapo am binnake, huépülak junne, ímëi ili uusim. Bueituk jume bem ángelesim téhuekapo ín Áchay pújbapo jíbam aane.

¹¹ Bueituk ínapo jü Yoremta Üusi jume emo tärulamene jínëu báreka äbo yebij-la.

¹² '¿Jáchisem ä bitcha? Senu yoreme cienim kabaraka, të huépülak täruko, çjachu kaa jume noventa y nuevem tösika júyat náa huée táytinake, huaka áu tärukamta jariaka?

¹³ Të ínëli huémta násuk ä tíakätek, lütüriapone ínel enchimneu jiau báare, chë júne al-leenake, hua kabara áu täruka tēihuakamta bétana, huame noventa y nuevem kaa emo tärukame béppa.

¹⁴ Ínëli kětchi, jü enchim áchay téhuekapo anemta nésau éeri, jume il-lichim ímí aneme, kaabeta áu tärü íaa, huépülak junne.

Jáchisu jýjiokorihua jü hermaano

(Lc. 17:3)

¹⁵ 'Bueituk Cristota súalhuäpo émomak aanik, kaa türik émou ä yáako, empo éntok áapo emepolem aneka, kutilasë áu nooka. Enchi

ä jikkajako, Cristota súalhuäpo émomak anikë yölataka tahuanake.

¹⁶ Të kaa enchi ä jikkajako, huépülak ö guoyimë émomak huéria; bueítuk guoyim ö bájim jikkajäpo síme noki lütüriataka tahuanake.

¹⁷ Të bempörim kaa ä jikkajako, iglesiapo náu aneme téjhua. Huanäi iglesiapo náu anim kaa ä jikkajako, jume kaa judíom entok publicanom benasë ä jipunake.

¹⁸ 'Lütüriapone ínel enchimieu jiaahua, simeta ímï buíapo enchim súmakähui, áman téhuekapo két súmatunake, entok simeta ímï buíapo enchim búttiähui, áman téhuekapo két búttiätunake.

¹⁹ 'Júchine ínel enchimieu jiaahua, eme guoyika, nanabeu éaka, ímï buíapo jita júne aahuätek, akem ä yáariana, ín Áchay téhuekapo anemta bétana.

²⁰ Bueítuk ják junne, guoyika ö bájika ín téhuampo náu anemmaki, huämíne ínapo áme násuk aane.

²¹ Huanäi Peero áu rúkteka ínel áu jiaahua:

—Señor, ¿jaikisisune ä jìokorinake jani, juka ín hermaano kaa türìk inou ä yáako? ¿Guoy búsanisi?

²² Jesús ínel áu jiaahua:

—Èe; kaa guoy búsanisi jìbba, ál-la setenta guoy búsanisi.

Jume guoyika huikiriame

²³ 'Iäri béchìbo jü téhuekapo réy nésauri senu réyta bénna. Ìri jume áu tékipanoame núnnuk,

bempörim juka bem huikiriäu am jünerianakë béchïbo.

²⁴ Huanäi cuentam ä jo táyteko, huépülaka áu yeu tóijhuak, guoj mamni mil talentom ä huikiriame.

²⁵ İri kara áu béjtuaka taahuak. Huanäi ä tekohua át nésahuek ä nénkinä béchïbo, ä jubiahua, ä üusihuam, entok simeta ä áttiahua, junëli ä huikiriäu béjtuanä béchïbo.

²⁶ Huanäi jü tekipanuario ä tekobeu tónommia kíkteka, tüisi jiokot áu nookak, ínel jíaka: “In teeko, yánti jíapsekë nee boobíchaihui. Ínapone simeta enchi béjtuanake.”

²⁷ Huanäi jü tekipanuariota teeko, jíapsi sóokteka ä búttiatebok, entok ä huikiriäbet ä jiokorek.

²⁸ Huanäi yeu sika, senuk tékilpo ä jáläihua téuhuak, cien denariom ä huikiriamta. Huanäi kutánapo át chätuka ä jíabi mëay, ínel áu jíaka: “¡Juka em nee huikiriähuë nee bejtua!”

²⁹ Huanäi jü tekohuäpo ä jáläihua, guókpo áu tónommia kíkteka, tüisi jiokot áu nookak, ínel jíaka: “Yánti jíapsekë nee boobíchaihui. Ínapone simeta enchi béjtuanake.”

³⁰ Të áapo kaa báarek, ál-la carcelpo ä yéchatebok, juka ä huikiriäu ä béjtuäu tájti.

³¹ Jume áamak tekipanuariom juka áma huémta bíchaka, tüisim sirokaka taahuak. Huanärim bem yöturibeu sájaka ä ettejhuariak, juka simeta áma yeu sikamta.

³² Huanäi ä tekohua ä núnuka, ínel áu jiaahua: “¡Tekipanoalero kaa tü yóreme! Simeta huaka em nee huikiriäune enchi át jiokorek, inou enchi

jiokot jíakä béchïbo.

³³ ¿Jachë kaa két ínëli ä nák jiokoli máchiakay, juka em jálai, enchi ín nák jiokolekä Bénasi?”

³⁴ Huanäi ä tekohua omteka, jume yore bébebame mámpo ä tójjak, simeta ä huikiriäu ä béjtuäu tájti.

³⁵ Jesús ínëli jiaahuak:

—Ánëli kétchi, jü téhuekapo ín Átchay két ínëli enchim yáanake, juka enchim béj-reka ayukamta kaa chíkti jíapsimak enchim ä jioköreko juka em hermanota.

19

Jesús divorciota bétana am majtia

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

¹ Chúkula Jesús íkai nokta noksuka, Galiléa buiärapo yeu sika, Judea buiärau bíchaa siika, Jordán bathue huáyтана.

² Juebenara gente áa sáu sájjak. Huämiri jume kökoreme tütek.

³ Huanärim áu yájjak, jume pariserom, ä jioptua báreka, ínel jíaka:

—¿Jachu yoremta béchïbo türi jáni ä jubi ä jímmaanakëhui, kía jita béchïbo junne?

⁴ Áapo am yómmiaka ínel jiaahua:

—¿Jachem kaa ä nok-la, juka jiojteta? Bueituk júnakoy ániata naateyo, “outa entok jámutta yáuhuak”.

⁵ Entok két ínel jiaahua: “Íari béchïbo jü yoreme ä áchayhua entok ä áyehua tösika, ä jubibeu rúkteka áamak jíapsinake. Huanärim ínëli huépülak náu takahuanake.”

⁶ Júnëlim béja katim náapat guooyi, ál-lam náu huépülak takaanake. Juka Diosta náu rúktiakähui éntok, jü yoreme kaibu am näikimtenake.

⁷ Inëlim áu jiaahua:

—¿Jatchiaka júntuk Moisés ä jímmaaka divorcio jiösiata ä mák nésahuek?

⁸ Áapo ínel ámeu jiaahua:

—Enchim námakak jiápsekä béchïbo jü Moisés junëli ä yáatebok, jume enchim jáamuchim enchim guötianake bétana. Të tua kësampo naateka kaa junëli huéiyey.

⁹ Ínapone ínel enchimieu jiaahua, jábe ä jubi täbui yorentamak áhuä náyotek ára ä jímma. Kaa ä junëlituko, ä jubi jiösia divorciota ä mákaka täbuik jubekätek, adulterio kúlpata jípureka tatahua; entok jábe juka jímmata jubekame két jíba júkái kúlpata huériunake.

¹⁰ Huanäi ä discípulom ínel áu jiaahua:

—Ä ínëlitunakey, kaa áma huétche, jü emo jubiahuame.

¹¹ Huanäi Áapo ínel ámeu jiaahua:

—Katim sïmetaka áma yuuma, ä mabet béchïbo, ál-la huame Diosta bétana jünee huamta mabetame.

¹² Bueítuk huate yoremem jauhuey júne kaa jujube; bempo júnel yeu tómtila. Huate entok tua káponim, yoremem ínel am yáalä béchïbo; huate entok bempo ínel emo yáala, kaitat obisi éaka, juka Diosta tékil joo béchïbo. Juka íkái mabetakame áma áu yumäu jüneriaka ä yáanake; jíba türi éläposu jauhuey júne kaa jubnake.

*Jesús tühuata ili usim mákka**(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)*

¹³ Huanäi ili usim áu tóijhuak, áme béppa mámteka Diostau am buanianaké béchibo; të jume discípulom kutti ámet nónokak, Jesusta kaa múksi bít iaaka.

¹⁴ Të Jesús inel ámeu jiaahua:

—Akem am tójja Jume ili usim éläposum ínou kannake. Katem júkái am úuhua, bueítuk Diosta téhuekapo réy nésauta, bempom ä áttiak.

¹⁵ Huanäi áme béppa mámteka yeu siika, jum ä aneïpo.

*Jü riko jübua yötume**(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)*

¹⁶ Huanäi senu áu yepsaka inel áu jiaahua:

—Türi Maestro, ¿jita tühuatasune yáanake jáni, juka yü jíapsihumta jípu béchibo?

¹⁷ Áapo inel áu jiaahua:

—¿Jatchiake nee türi tíiya? Kaabe éntok türi, Dios jíbba. Të empo jíapsita ayukáu kibak bárëtek, Diosta nésahuim, Akë am ëeria.

¹⁸ Júnel áu jiaahua:

—¿Jíta nésaurim?

Huanäi Jesús inel áu jiaahua:

—Katë yore súuhua. Jubekë kaa täbuimak jíapsa. Katë ékbua. Katë kía jábetat nooka.

¹⁹ Juka em áтчay éntok em áiye, Akë am yöre; éntoke juka emo Bénasi yoremta emo Bénasë ä ériaka ä bínnake.

²⁰ Jü jübua yötume inel áu jiaahua:

—Íkái simetane ëeriala ín usitukäpo naateka. ¿Jita éntok júchi ínou bëye?

²¹ Jesús ínel áu jiaahua:

—Empo tua lútula jíapsi bárëteko, sikë juka simeta em jípurëu nénkaka, poloobem ä miika. Huanäre äbo sika ino sáu huéiye. Inelë simeta joaka, áman téhuekapo ä jípunake, juka juebenak béj-remta.

²² Íkai jíkkajaka jü jübua yötume, kaa al-leaka siika; bueituk yún jita jipurey, rikutukay.

²³ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua, ä discípulommehui:

—Tuane lütüriapo ínel enchimneu jiaahua, tepa obiachi jü riko jum téhuekapo réy nésahueu kibak béchïbo.

²⁴ Júchine ínel enchimneu jiaunake, chë júne kaa obiachi jü kameyo jïkia pusimpo áman ä huéenakë béchïbo, juka rikota téhuekapo Diosta réytaka nésahueu huéenake béppa.

²⁵ Jume discípulom íkai jíkkajaka, tepam guómtilatata taahuak, ínel jíakari:

—¿Jábesu éntok béja ára jínëutaka tahuanake jáni?

²⁶ Huanäi ám bíchaka Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Jume yoremem béchïbo ïri tepa obiachi; të Diosta béchïbo kaita obiachisi maachi.

²⁷ Huanäi jü Pero ä yómmiaka, ínel áu jiaahua:

—Señor ítapo ëni, simeta itom jípurëu tóij-la; huanäite emo sáu kaate. ¿Jítasute, én, jípunake?

²⁸ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Tua lütüriapone ínel enchimneu jiaahua, júnakoy béja simeta bemelasi tahuako, ínapo Diosta Üusi tua réytaka bankot yejteko jum

simek béppa ujjorikuu, eme ino sáu rejtilame, ámanirem két jume dooce rey bankommet jote-nake. Jume Israelta dooce tribum béchibem jueezimtunake.

²⁹ Jábe junne juka ä jóuhua, ö áamak huéeri, ö ä áchayhua, ö ä áyehua, ö ä jubiahua, ö ä usihua entok buíata, ín téhuam béchibo ä tójakame, cientota béekisi áa béppa ä mabetnake, Diosta bétana, éntok két juka yü jíapsihuaamta.

³⁰ Të juebénaka bát kateme chúkulam kan-nake; jume chúkula kateme éntok bát kannake.

20

Párasim etpo tekipanuame

¹ Jü téhuekapo réy nésauri éntok áchayhuari yoremta familiaka bénna. İri kethueytana yeu siika, tekipanuariom tákia báreka, ä huajpo páras takam chúktianakeme.

² Huanäi am tákiaka ámemak áu nok tütek, senu táapo huépul denariota am béjtua rókaka. Huanäi ä huajpo párasim ayukäu am bíttuak.

³ Chúkula kethueytana bätanim ják jiy júchi yeu siika. Huanäi huatem bitchak, kaita joaka, plaazapo jokame.

⁴ Huanäi ínel ámeu jiaahua: “Emem ket áman kaate, jum huajpo párasim ín él-lähui. Ínapone juka tua enchim kobanakeu enchim béjtuanake.” Huanäi bempo áman sájjak.

⁵ Abe lúl-la yejtey júchi yeu siika, entok kúpteyo abe bájim jiayo; huanäi két alë bénasi aayuk.

6 Entok abe mamnim jiaj yúchi yeu siika. Huanäi huatem kaita joame téaka, ínel ámeu jiaahua: “¿Jatchiakasem kaita joaka síme táapo ímī aane?”

7 Bempo éntok ínel áu jiaahua: “Bueituk kaabe itom tákiala.” Huanäi áapo ínel ámeu jiaahua: “Emem két áman kaate, jum huajpo párasim ayukähui; huanäine juka tua enchim kobanakeu enchim béjtuanake.”

8 Huanäi tukariu yúmako, jü yöturi huajpo párasim áttiakame, ä móoromabeu ínel jiaahua: “Jume tekipanuame núnuka am béjtua, huépul taahuata, jume chúkula naatekame bátchu, jume bát naatekammeu tájti.”

9 Huanäi jume abe mamnim jiaj áman yájakaihui, hueepulakam huépul denariota mabetak.

10 Jume bát tékiliu kimukame áman yájaka chem yún emo béjtua máchiley; të bempom két hueepulakam huépul denariota mabetak.

11 Huanärim ä mabetaka éhuil náu nookay, juka famiiliatau yöturita béj-reka,

12 ínel jíaka: “Ímēi chúkula kimukame senu orata jíbam tekipanuala, éntoke jíba ito bénasi am béjtuala, ¡táttareka entok bétte tékilta síme táapo itom yáalatuk junne!”

13 Huanäi áapo am yóm̄miaka hueepulakuu ínel jiaahuak: “Amigo, kaitane enchi úuhua. ¿Jachune kaa nokta émomak yáuhuak, huépul denariota enchi béjtua rókaka?”

14 Juka em áttia nükē siime; të íkai chúkula kibakekamtane em mabetakäu béekiknä béjtua báare.

15 ¿Jachune kaa lútüriata jípure, juka ín áttia ín yáa bárë páman ín yáanakëhui? Ö, ¿empo envidiata jípure jáni, ín tü yóremtukä béchïbo?”

16 Ínëli jume bát kateme chúkulam kannake; të jume chúkula kateme, ímëi bát kannake. Bueitukim juebenna, jume núnurim; tërim ilikki, jume yeu púarim.

Jesús ä muknakeu júchi jüneriatebok
(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

17 Jesús buere joära Jerusaléniu jikau sika, ä dooce discípulom naatepola am núnnuk. Huanäi böot huéeka ínel ámeu jiaahua:

18 —Ímïte Jerusaléniu jikau kaate. Ínapo jü Yoremta Üusi éntok jume tiöpopo chë nésahueme entok escriibam mámpo tóijna. Huanärim nokta át chúpanake, ä mënä béchïbo,

19 entokim kaa judíom mámpo ä tóijnake. Jiokochim ä joaka ä bemmuchanake. Huanärim kúrusit ä poponnake; të báij taahuarim huéy jáabitenake.

Jacobota entok Juanta áye aahuähui
(Mr. 10:35-45)

20 Huanäi jü Zebedeota üusim áiye ä asoam-maki Jesústau rúkteka, áu tónommia kíktek. Huanäi senu huémta áu aahuak.

21 Áapo ínel áu jiaahua:

—¿Jítasë huáatia?

Jü jámut ä yómmiak:

—Ímëi ín guoy asoam, ámechë nésahue, bueituk réytaka em nésahuepom émomak

jotenake, huépülaka bátatana, senuk éntok mikötana.

²² Huanäi Jesús ä yómmiaka ínel áu jiaahua:

—Katem jüneiya jita enchim aahuähui. ¿Jachem juka báasopo ín jinakeu ára inomak jëye? ¿Jachu emëe juka jiokot anhuamta ín innënakeu ára inomak ä innëa?

Huanäi bempo ä yómmiak:

—Jehui, ámate yuuma.

²³ Áapo ínel ámeu jiaahua:

—Lútüría báasopo ín jinakeu ára enchim jínakëhui, entok juka jiokot anhuau ín innënakeu arem inomak ä innëa. Të senuk bátatana entok mikötana, ino náapo jábem jotenakëhui, kanne ínapo ä jípure, juka jábem ín ä máknakëhui; ál-la jü ín Átchay áma am náikiala, jume íari béchibo yeu púarim.

²⁴ Jume guojmamni discípulom íkái jikkajaka ámehuim oomtek, jume guoyika emo sailakam-mehui.

²⁵ Huanäi Jesús am núnuka ínel ámeu jiaahua:

—Jüneäem, jume yäura tékiata naciónimmeu jípureme, bem nésahuepom úttiapo kaa türihuamta ámeu johua, entok jume buéresi emo jípureme úttiapom áme béppa nésahue.

²⁶ Të enchim násuk kaa ínëlitunake, ál-la hua enchim násuk áu yö joame, íri jume huatem nésauta jorianake.

²⁷ Bueítuk jábe enchim násuk bát huériata jípu báareme, íri huatem hétuk áu jípunake, nésauta am joriaka.

²⁸ Ínapo jü Yoremta Üusi äbo yepsak, kaa nésauta jabeta nee jooria äaaka, ál-la simem

nésauta joria báreka; entok sïmem béchïbo muk báreka ä jíapsi tójjak, juebenam jínëu báreka.

Guoy liliptim bíchaka taahuak

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Jum pueblo Jericópo bempörim yeu sájako, juebena gente áme sáu sájjak.

³⁰ Jesústa áma huam huéy, guoy liliptim böo mayoat jokay. Huanäi ä jikkajakam kusisi cháchayek, ínel jíaka:

—¡Señor, Davidta Ūusi, itomë nák jiokolë!

³¹ Jü gente éntok ámet kutti nónokak, kaa múksi am jiau sáhueka; të bempo chë júne úttiaka chaayey, ínel jíaka:

—¡Señor, Davidta Ūusi, itomë nák jiokolë!

³² Huanäi Jesús kíkteka am núnuka, ínel ámeu jiaahua:

—¿Jítasem enchimneu nee yáa ía?

³³ Bempo ínel áu jiaahua:

—Señor, itom pusimte étapo íaa.

³⁴ Huanäi Jesús am jiokoleka, pújpo ámet mámtek. Huanärim sep bíchaka taahuak, entokim áa sáu sájjak.

21

Yölataka Jesústa buere joära Jerusaléniu kibakëhui

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Buere jóära Jerusaléniu jëla am kateyo, jum pueblo Betfagéhuim yájjak, kähui Oliivou kaa mékka. Huanäi guoy discípulom áman bíttuak,

² ínel ámeu jíaka:

—Ili jóära itobeu kátekáhuem kaate. Huanärem buruta áma chäkamta téunake, ili buruta jípurementa. Akem am búttiaka äbam huéria.

³ Të jábeta jáchin enchimneu jiaj, ínëlem áu jiaunake: Jü Señor am huáatia; läutite äbam nóttianake.

⁴ Sime ïri yeu siika, áhuä chúpanakë béchïbo, juka profetata nokakähui, ínel ä jíako:

⁵ Inëlem áu jiaunake, jü buere jóära Siónpó jóakammehui:

“Ímï emou huéiye, jü em réy, kaa áu chëhualeka, buru jámuttat yetsimeka, ili buuru animal asoari ára púaktemtachi.”

⁶ Huanäi jume discípulom áman sájaka, Jesústa nésahuekä páman ä yáuhuak.

⁷ Huanärim juka buru jámutta nüpak, entok juka ili buruta; ímïrim jume bem mántom áme béppa óorek. Huanäi Áapo áme béppa yejtek.

⁸ Jü gente éntok tüisi juebénakay. Huanärim bem mántom böot tösakay; huate éntok júya sáhuatam chúktiaka böot ä huáttiasakay.

⁹ Jü gente bát kateme entok áa sáú kateme chayekam ínel jiaahuay:

—¡Buéresi al-leehuame Davidta Üusi béchïbo! ¡Jü Señorita téhuampo äbo huéeme, tüisi buere al-leehuame áa béchïbo! ¡Jikat bétana huéiye, jü buere al-leehuame!

¹⁰ Jerusaléniu ä kibakeko, sime áma jóakame tüisim al-leaka áu yeu sájjak, ínel jíaka:

—¿Jábesa ïri?

¹¹ Huanäi jü gente ínel jiaahuay:

—İri Jesús, jü profeeta pueblo Nazaret Galiléa buiärapo joome.

*Tiöpopo kaa türik joame yeu béebak
(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)*

¹² Jesús jum Diosta tiöpopo kibakeka, simem jita áma nénenkame entok jita áma jínnume yeu am béebak, entok jume tómita áma nakuliamе mesam am móbektiriak, entok guókohuim nénenkame sila-bankom mékka am huötiriak.

¹³ Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Ínel jiojteri: “Jü ín káari, oración áma jojohua kári ti téhuaana”; të eme, tómi lak-ron káu guójoriata Bénasem ä jípure.

¹⁴ Huanärim jum tiöpopo áu yájjak, jume liliptim entok lolöim; huanäi am tütek.

¹⁵ Të jume sacerdotem chë néshueme entok escriibam, juka buéresi jita ä joäu ä bíchaka, entok jume usim tiöpopo chay nokaka ínel jíame: “¡Buére al-leehuame Davidta Üusi béchibo!”, huanärim öomtek.

¹⁶ Huanärim ínel áu jiaahua:

—¿Jachë am jíkkaja, juka ímëi nokähui?

Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Jeehui. ¿Jachem jauhuey júne kaa ä nok-la, juka jiojteta? Bueituk ínëli jiaahua: Jume ili usim entok jume chëyeme tempo, ímëri chë yúmalasi enchi am yörinakë béchibo tüise am buiktuala.

¹⁷ Huanäi buére jóäraapo am tójaka yeu siika, pueblo Betaniau bíchaa; huanäi huämi taahuak.

*Chuna óguotat bétte nooki
(Mr. 11:12-14, 20-26)*

18 Kethueytana buére jóärau nótteka tébäurek.

19 Chuna óguota böo mayoat huéekamta bíchaka, áu rúktek; të kaita át téuhuak, kía sáhuam jíbba. Huanäi ínel áu jiaahua:

—¡Jauhuey júne kaa júchi takanake!

Huanäi sep huaakek, jü chuna óguo.

20 Jume discípulom íkái bíchaka, buére éakam át guómtilataka ínel jiaahuay:

—¿Jáchisu ìri chuna óguo sejchúkti huaakek?

21 Jesús am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:

—Lútüriapone ínel enchimeu jiaahua, eme Diostat éaka kaa kóm éätek, katem kía íkái chunammeu ín yáakáu jíba ára jo éiyey; ál-lem ínel áu jíakátek, ì júya káhuii: “Sóoktekë bahuéu emo jímma”, huanäi junëli áu yáa éiyey.

22 Símeta oraciompo súaleka enchim aahuäu, akem ä mabetnake.

Jesústa yäura

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

23 Tiöpou ä yepsako, jume chë áma nésahueme entok jume pueblopo yoiyöturi nésahueme Jesústahuim rúktek, huatem ä majtiayo. Huanärim ínel áu jiaahua:

—¿Jíta yäuratasë jípureka íkái johua? Entok, ¿jábeseu enchi ä mákkak, íkái yäurata?

24 Jesús am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:

—Ínapone két enchim temaijnake. Enchim nee yómmiako, ínapone két enchim téjhuaanake, jita yäurata jípureka íkái ín joähui.

²⁵ Jü Juanta yore batöahui, ¿jákübosu huéiye? ¿Téhueka bétana, ö yoremem bétana?

Huanäi bempo náu nookay, ínel jíaka:

—Bueituk téhueka bétana ti itom jiayo, Áapo ínel ítou jiaunake: “¿Jatchiaka júntukem kaa ä súalek?”

²⁶ Yoremem bétana ti itom jiaj éntok, pueblotate májhue; bueituk simetakam Juanta profetapo jípure.

²⁷ Huanärim Jesústa yómmiaka ínel áu jiaahua:

—Katte júneiya.

Huanäi Áapo két ínel ámeu jiaahua:

—Ínapone két kaa enchim téjhuaanake, jita yáurata jípureka íkái ín joähui.

Guoy usiarim ejemplo

²⁸ Jesús ínel ámeu jiaahuak:

—Të, ¿jáchisem ä bitcha? Senu yoreme guoyim üusekay. Jü huépülakuu rúkteka ínel áu jiaahua: “In üusi, i taahuarichë áman párasim ayukäpo tekipanua.”

²⁹ Áapo ä yómmiaka ínel jiaahua: “¡Kanne báare!” Të chúkula áu temajeka ä éäpo nótteka áman siika.

³⁰ Jü senukuu rúkteka két ínel áu jiaahua. Huanäi áapo ä yómmiak, ínel jíaka: “Jeelui, Señor, ámanne huéenake.” Të kaa áman siika.

³¹ Jume guoyika sáihuakame, ¿jábese ä áchay nésahui yáuhuak?

Bempo ínel jiaahua:

—Jü bát sáihuakame.

Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Lútüriapone enchim téjhua, jume publicanom entok jume jáamuchim júyapo yorememmak rejteme enchimpachim áman kaate, jum Diosta réytaka nésahuëhui.

³² Bueituk Juan enchimneu yepsak, böot lútula huémta huériaka; të katem ä susualek. Të jume publicanom entok jume jáamuchim júyapo yorememmak rejteme, ímëi ál-la ä susualek. Eme éntok íkái bíchaka junne, katem emo jíapsi kúaktiak, ä súal béchïbo.

Jume kaa tü yóreme tekipanualerom

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ 'Akem ä jíkkaja, juka täbui ejemplota: Yoreme familiiakamta bétana. Ä huajpo páras óuguom jábuaka am kóräituak. Párasim áma bähua nunühuamta yáaka, tétam náu cháiyak, mejikat tájti simeta bí béchïbo.

'Huanäi huatemmeu ä perentaka, mékka bíchaa siika.

³⁴ Huanäi páras takam chúktianäu yúmako, jume ä sáhuëhuim áman bíttuak, ä huajpo párasim suayammehui, juka huajpo yeu huémta am mabet íaaka.

³⁵ Të jume tekipanualerom jume áman bíttuarim buíseka, huépülakim tüisi kökosi yáuhuak; senuk éntokim méak; senuk éntokim tétammey mámaasuk.

³⁶ Júchi bénasi ä sáhuëhuim chë bürum áman bíttuak; të jume tekipanualerom jume bát áman bíttuahuakame bénasim am yáuhuak.

³⁷ 'Íkái simeta yeu simsü násuku, ä üusihua áman bíttuak: "In üusi ál-lam yörinake", ti jíaka.

38 Të jume tekipanualerom, juka huajta áttiakamta üusi bíchaka, náhuim ettejhuaka ínel jiaahua: “Íri jü símek áttiaka tahuaseme. Binem kaate; atä mënake. Huanäite ítapo símemak tahuanake.”

39 Huanärím páras etpo yä huíkeka ä mäak.

40 Jü yöturi páras etta áttiakame yepsakätek:
—¿Jáchisu am yáanake jáni, jume tekipanualerom?

41 Inëlim áu jiaahua:

—Jume kaa türík jíapsekame, kaa am jíokoleka am súanake. Huanäi juka páras etta tattábuim mámpo ä tóijnake, bueítuk tiempota yúmak ä mabet éáu, ä béjtuanä béchíbo.

42 Jesús ínel ámeu jiaahua:

—¿Jachem jauhuey júne kaa ä nok-la, juka Diosta noki jíojteta? Ínel jiamta: Jume káateme, juka tétatam türík yeu tahuaríak.

Íri téta éntok ejkinapo nahuataka yeu simla.

Jü Señor íkái yáala.

Íri itom bíchäpo buériasi maachi.

43 Huári béchíbone ínel enchimmeu jiaahua, jú Diosta réy néosauritem úuhuana. Huanäi tábui gente ä mákna, Diosta éä páman türík taka báareme.

44 Jábetaka junne, íri tétata béppa huéhekame jámtiatunake; të jü téta senuk béppa kóm huéhekätek jótasi ä tutujnake.

45 Ä ejemplom jíkkajaka jume sacerdotem tíöpopo chë néshueme entok jume paris-erom jünéakam taahuak, bempörím bétana ä nokáihui.

⁴⁶ Të jáchin bem ä buíjnakeu áachim ä jariay; tem pueblota májhuey, bueítuk bempom ä profeetatakä bétana ä täyay.

22

Pajko bóoda ejemplo

¹ Jesús am yómmiaka júchi ámeu nookak, ejemplommeyi, ínel jíaka:

² —Jü Diosta téhuekapo réy nésauri, senu réyta bóoda pajkota yáakä bénna, ä üusi béchïbo.

³ Huanäi ä sáhuëhuim náasam bíttuak, bóodau néjunrim núnu béchïbo; të ímëi katim áman kat bábarek.

⁴ Huanäi júchi huatem ä sáhuëhuim áman bíttuak, ínel jíaka: inëlem ámeu jiaahua, jume néjunrimmehui: “In toorom entok animaalim áahuikam súasuri; buáhuamtane béja yáatebosula. Síme béja huéchiapo óorek. Bóodahuem äbo kaate.”

⁵ Të bempo kaa áman kat báreka sájjak, senu ä huasau bíchaa, senu éntok ä tékil bí báreka siika.

⁶ Huate éntok, jume áman sáyhuakame buíseka, kökosi am yáaka am súuhuak.

⁷ Jü réy ikäi jikkajaka oomtek. Huanäi ä yún sontarom áman bíttuaka am súatebok, jume huatem mëakame entok bem jóära am táariak.

⁸ Huanäi ä sáhuemmeu ínel jiaahua: “Jü pajko bóoda béja yúmalasi huéchiapo óorek; të jume néjuntaka áman kannakeu katim áma näikiapo yúmalatukay.

9 Ámanem kaate, jume bööm päkun bíchaa yeu katemmechi. Huanärem simem enchim tíau bóodau núnnu.”

10 Huanäi jume sáyhuame böommet yeu sájjak. Simem jume bem tiakáhuim náu tójjak, tü yóremem entok kaa tü yóremem. Huanärim áma tápunak, jume bóodau néjunrim.

11 'Huanäi jü réy áman kibakek, jume néjunrim bíchaka senu yoremta áma téuhuak, kaa bóoda súpem súpékamta.

12 Huanäi ínel áu jiaahua: “Amigo, ¿jáchise äbo kibakek, kaa bóoda súpem súpéka?” Huanäi áapo kaa jáleka taahuak.

13 Huanäi jü réy ínel ámeu jiaahua, jume sáyhuammehui: “¡Akem ä súmma, guókpo entok mámpo! Huanärem päkun bíchaa ä jímma, kut huathuattéhui. Huämíri buannake, támim kumeka.”

14 Bueítuk juebenamme jume núnurim; tem ilikki jume yeu púari.

Yäura impuestom

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

15 Jume pariserom sájaka náu ettejhuak, kaa ínel ä éäpo jita ä nokay ä jaatia báreka.

16 Bem discípulomim áu jaasek, herodianom-maki, ínel jáka:

—Maestro, jüneate lütüriata em türéhui, éntoke lútula lütüriay Diostau bíchaa huémta am majtia; éntoke kaabeta bétana emo suaya, bueítuk juka yoremta, ä jülébénapo, katë ä bíchaka át suuhua.

17 Enë itom téjhua: ¿Jáchisë ä bítcha? ¿Jachu türi jäni rey Césarta impuestom béjtua béchibo? Ö, ¿ëe?

18 Të Jesús jünéaka kaa tü éehuamta bem jípurëhui, ínel ámeu jiaahua:

—Emëe kaa tü yórememtaka emo tü joame. ¿Jatchiakem nee jioptua báare?

19 Nechem ä bíttua, juka impuesto tómita.

Huanäi bempo huépul denariota áu buíssek.

20 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—¿Jábesa pújbak, entok jábesam téhuak, jume tómit jiojterim?

21 Bempom ä yómmiak:

—Césarta pújba.

Huanäi Áapo ínel ámeu jiaahua:

—Juka Césarta áttia, Césartem ä mákka; juka Diosta áttia éntok, Diosta.

22 Íkai jíkkajakam buére ëeak. Huanärim ä tójaka sájjak.

Kókkolam jíabitë bétana nátemaijhuame

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

23 Huäri taahuarichi jume saduceom áu yájjak. Ímëri katim ä súaley, juka kókkohuaka júchi jíabitehuamta. Huanärim Jesústa nátemajek, ínel jíaka:

24 —Maestro, Moisés ínel jiaahua, jábetaka junne kaa üuseka mukukátek, ä sailahua juka jámut jókoptulata ä nüpo yúmala. Huanäi át usiakátek, ímëri ä saila mukilatachim näikiataka tatahua.

25 Yoremem guoy-búsanika, emo sailaka ito násuk aaney. Huépülaka bát juubek, të kaa

üuseka muukuk. Huanäi ä jubi ä sailabeu tö muukuk.

²⁶ Ínëli kětchi jü chúkula huéeme entok jü bájikun huéeme, guoy-búsanim yumäu tájtim kókkok.

²⁷ Chúkula simem kókkosuk, jü jámut kët muukuk.

²⁸ Jume kókkolam jíabiteko, jume guoy-búsanika ä jubekaihui, çjábese júntuk íkai jámutta jubeka tahuanake jáni?

²⁹ Huanäi Jesús am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:

—Jiop-läem, juka Diosta noki jöjoteta entok ä úttiära kaa täyaka.

³⁰ Bueituk kókkolam jíabitëpo, kaabe jubnake entok kaabe jubtuana; bueituk téhuekapom Diosta ángelesim Bénasi jíapsinake.

³¹ Të jume kókkolam jíabitenake bétana, çjachem Diosta nokakäu jöjoterita kaa nok-la, ínel ä jiäpo?:

³² “Ínapone Abrahamta Dios, entokne Isaacta Dios, entokne Jacobta Dios.” Dios kaa kókkolammeu Dios, ál-la jíápsammehui.

³³ Jü gente ä nokihua yore majtiahuahta jíkkajakam akim ä úttiley.

Jü buére nésauro

(Mr. 12:28-34)

³⁴ Huanäi jume pariserom ä jíkkajak, Jesústa jume saduceom kaita am noktuakähui. Huanärim huépülay Bénasim emo náu tójjak.

³⁵ Senu ámemak joome, Moiséjta ley am ma-majtaiñhui, ä nátemajek ä jioptua báreka, ínel jíaka:

³⁶ —Maestro, ¿jita néosaurisu chë yörisi maachi, jum Moiséjta leypo?

³⁷ Jesús ínel áu jiaahua:

—“Dios em yöturië náknake, síme em jíapsiyi, entok síme em espírituyi, entok síme em éerimmeyi.”

³⁸ Ìri ínel jü tua bát huéeme entok jü néauri chë yörisi maachi.

³⁹ Jü chükula huéeme éntok két alë bënna: “Juka emo bënasi yoremtë náknake, em emo náké bënasi.”

⁴⁰ Ímëi guoy néaurimmet huíjjüte, jü Moiséjta ley entok jume profetam jiojteri.

¿Jábesu Cristota üusek?

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ Jume pariserom ketune náu aneyo,

⁴² Jesús am nátemajek ínel jíaka:

—Cristota bétana, ¿jáchisem éiya? ¿Jábesä üusek?

Ínelim áu jiaahuak:

—David ä üusek.

⁴³ Huanäi Áapo ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchiakasu júntuk David, Espíritu Santota úttiäray nokaka, “Señor”? Ti ä téhuak, ínel jíaka:

⁴⁴ Ínel jiaahuak jü Señor ín Señortahui:

“In bátatanë yejte, jume enchi béj-reka kateme em guókim bétuk nee am órëu tájti.”

⁴⁵ David “ín Señor” ti ä téhuak. ¿Jáchisu júntuk ä üussitunake?

⁴⁶ Kaabe ára ä nok yómmiaka taahuak; entok huäri taahuarit naateka kaabe júchi ä nátemajek.

23

Jesús pariserom nätua

(*Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47*)

¹ Huanäi Jesús gentetau nookak, entok ä discípulommehui, ínel jáka:

² —Jume escriibam entok pariserom, Moiséjta bénasim yáurata jípureka emo bíttebo, juka Moiséjta leypo huatem majtياهو.

³ Ínëli símeta huaka enchimmeu nokaka enchim ëria iau, akem ä ëria, éntokem ä yáuhua. Të juka kaa tüisi aneka bem jiapsäu, katem ä joo báare; bueítuk bempom senu huémta yore majtia, tem täbuiasi jíapsa.

⁴ Bueítuk änaatam súsuma béttesi maachik entok kara huériutumta, yoremem jénommetchim am öore; të bempom huépul sútuy júnem kaa át jálo-jálojte.

⁵ Ál-lam símeta bem joäu johua, yoremem bétana emo bít iaaka; bueítuk Diosta nooki jiojteta kóba mejëku entok mám tébiapom ä jípureka, sëbem bem mánto súpem béppa chátcha.

⁶ Entokim pajkopo násuk joka jibuáhuamta türe, jum sinagogampo entok bankom bát jokammet bem jotenakëhui,

7 entok pláazapo bem tebotuanähui, entok huate yoremem bétana, “¡Maestro, Maestro!”, ti ámeu jiayhuamta.

8 'Tè emëe, katem “kóba yöhue” ti emo téhua äaa; bueïtuk huépülaka enchimieu kóba yöhue, jü Cristo; eme éntok simetaka emo saylak.

9 Katem jábeta “ín Átchay” ti téttehua báare ímï buíapo; bueïtuk huépülak jíbate Áchayek, juka téhuekapo kátekamta.

10 Katem “Maestro” ti emo téhua äaa; bueïtuk huépülaka enchimieu Maestro, jü Cristo.

11 Jü enchim násuk chë yörisi maachi, ïri enchim nésauta jorianake.

12 Bueïtuk jü jikau áu tóboktéame, kóm tahuariana; të jü bétuk áu jípureme éntok, jikau tóboktiana.

13 'Tè, ¡jiokot maachi enchim béchïbo, escriibam entok pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame! Juka téhuekapo réy nésautem yoremem béchïbo páttiaka, eme júne kaa áman kíkkimu, entok jume áman kimu báareme júnem kaa áman kimutua.

14 '¡Jiokot maachi enchim béchïbo, escriibam entok pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame! Jume jámut jókoptula káarim emo áttia mámaka, íachïrem jáhuiteka oraciónim tettëbem johua. Íäri béchïbo chë bétte noki enchimmet chúpatunake.

15 '¡Jiokot maachi enchim béchïbo, escriibam entok pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame! Buíachi entok bahuechi mékka tájti náa sájaka, juka religiompo kaa enchimmak anemta

enchimmakem ä tahuatua. Huanärem ínëli ä yáasuka, chë júne enchim béppa béetëu bíchaa ä huéenakeu, ä boo totoja.

¹⁶ ¡Jiokot maachi enchim béchïbo, liliptim huatem böota téjhuame! Inëlem jiaahua: “Bueïtuk jábetaka junne tiöpota bát kéchaka ä nokäu lütüriateme, kaitapo tatahua; të jábetaka junne juka orota tiöpopo ayukamta bát kéchaka ä nokäu lütüriateme, ä béjtuanakë béchïbo úttiataka tatahua.”

¹⁷ ¡Kaa susuakem liliptim! Bueïtuk, ¿jítasasu chë yörisi maachi? ¿Jü oro o jü tiöpo orota Diostau bíchaa näikiame?

¹⁸ Inëlem két jiaahua: “Jábetaka junne juka tiöpo altarta bát kéchaka ä nokäu lütüriateme, kaitapo tatahua; të jábetaka junne juka ofrendata Diostau bíchaa näikiata altarta béppa órekamta bát kéchaka ä nokäu lütüriateme, ä béjtuanakë béchïbo úttiataka tatahua.”

¹⁹ ¡Enchim éápem aane, éntokem liliptim! ¿Jítasu chë yörisi maachi? ¿Jü ofrenda Diostau bíchaa näikiari, ö jü altar, juka Diostau bíchaa näikiata áa béppa órekamta santosi joame?

²⁰ Bueïtuk jü altarta bát kéchaka ä nokäu lütüriateme, kaa iári béchïbo jíba ä nokäu lütüriate, ál-la jü síme áa béppa órekamta béchïbo kétchi.

²¹ Jü tiöpota bát kéchaka ä nokäu lütüriateme, kaa iári béchïbo jíba ä nokäu lütüriate, ál-la Dios áma anemta béchïbo kétchi.

²² Juka téhuekata entok Diosta áma yeyesäu bát kéchaka ä nokäu lütüriateme, huaka áma kátekamta béchïbo két ä nokäu lütüriate.

23 'Të, jjiokot maachi enchim béchïbo, escribam entok pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame! Bueïtuk eme juka júya méntata, anïsta, entok cominota, diezmota áma yeu huïkeka Diostau bíchaa näikïa; tem juka chë yörisi machik Moiséjta leypo huémta yeu tahuaria. Juka lútula huémta, yore nák jiokolihuatna, entok Dios éhuamta, íkarem kaa yeu tahuariaka ä yáa éiyey kétchi, të juka huatek kaa kóptiaka.

24 ¡Liliptimtakem huatem böota téjhua! ¡Juka huetëpäritem yeu baayu, të juka kameyota éntokem huiuktia!

25 'Të, jjiokot maachi enchim béchïbo, escribam entok pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame! Bueïtukem juka báasota entok puraátota, béppatana tülisem ä bábaksia; të huáijhuatana enchimmet tápuni, jü ékbuahuame entok jü jáchin júne yún jítasu áttia péehuame.

26 ¡Parisero lipti! Báchë juka báasota entok puraátota huáijhua tüte; bueïtuk junëli béja päkutana két tütetaka ä tahuanakë béchïbo.

27 'Të, jjiokot maachi enchim béchïbo, escribam entok pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame! Eme kókkolam sepultura tósalisi béppa bíttu bénäem; yeutanem musála machisi bíttu, të huáijhua éntokem mukira ótammey tápuni, entok síme chïcha máchirayi.

28 Ínëli kétchi emëe, lütüriapem päkutana yoremem bíchápo, türik johuamta bénasi emo nüye; të huáijhua kaa tü yórememtakem emo tü johua; kaa tühua éntok enchimmet tápuni.

29 'Të, jjiokot maachi enchim béchïbo, escribam entok pariserom, kaa tü yöremtaka emo tü joame! Bueïtuk jume profeetam sepulturamem johua, entok jume lütüriata boojoriaka kókkolame béppa monumentom sesehuatua.

30 Huanärem ínel jiaahua: "Bueïtuk ítapo itom áchayim taahuarimmet jiápsakätek, kaibute ámemak chätuka jume profeetam ójbo guötia éiyey."

31 Inëlem emesu emo yeu buisse, jume profeetam súakame enchim áchayekä bétana.

32 Eme këtchi, jume bannataka kat-riam naatekähui, jakem ä chúpasu!

33 '¡Bakochim! ¡Bakot usiataka nát tómti kateme! ¿Jáchisem emo ä guójanía máchile, juka bétte nokta infierno táijta béetëu enchim huérianakähui?

34 Huári béchïbone enchimneu am bíttua, jume profeetam, entok buére jita täyame, entok jjojtelerom. Ímërem huatem súanake, kúrusit am poponaka; éntokem huatem be-mmuchanake, enchim singoogampo; éntokem huatem jájjanake buére jóäram bëkatana.

35 Jü lütula jiápsame ójbo, buíata béppa guötekame síme enchim béppatunake, jü Abelta ójbo lütula jiápsaka mukukäpo naateka, entok Zacarías, Berequíasta üusi ójbou tájti, íkai jum tiöpota entok altarta násuk enchim mëakähui.

36 Lütüriapone ínel enchimneu jiaahua: Ìri síme ámeu huéenake, jume én nát tómti kateka jiápsammehui.

Jesús buere joära Jerusalénta jiokoleka buanak

(Lc. 13:34-35)

³⁷ ¡Emëe Jerusalénpo joome, emëe Jerusalénpo joome! ¡Émem am memësuk, jume profetam, éntoke tétammey am mamaasuk, jume emou bíttuarim! ¡Jaikisisune jume em üusim náu tóij bábarek, jáchin juka tótorita ili tótorim másam bétuk náhuä totoja bénasi! ¡Të katem báarek!

³⁸ Én éntok jü enchim jóuhua sipa sóla kaabe áma aneka tahuanake.

³⁹ Bueítukne enchimneu júnel jiaahua: Én naatekem kaa nee bínnake, ál-la júnakoy ínel enchim jíayo: “¡Buére al-leehuamta jípureka itou yebisise, jü Señorta téhuampo huéeme!”

24

Jesús tiöpota tátapnä tíaka nooka

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Jesústa tiöpopo yeu simlataka ä huéeyo, ä discípulom áu rúktek, jume tiöpopo káarim ä bíttua báreka.

² Áapo am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:

—¿Íkãrem simeta bitcha? Lütüriapone ínel enchimneu jiaahua, kaita ímĩ téta nát béppa kateka tahuanake, bueítuk síme tátaptaka tahuanake.

Ániata kee lütey señalim ayunake

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Jesústa káu Oliivompo ä kátek, ä discípulom bempolaika áu rúktek, ínel jíaka:

—Itomë téjhua, ¿jahueysu naatenake jäni jü huéenakeme? Entok, ¿jita señalsu ayunake enchi yebijnakeyo, entok ániata lütinakeyo?

⁴ Jesús am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:

—¡Tüisem jítat suuhua! Kaabe enchim bāitāunake,

⁵ bueítukim juebénaka yáijnake, ín téhuampo emo katë tíaka: “Ínapone jü Cristo”, ti jíaka; entokim juebenam bāitāunake.

⁶ Éntokem náu nássuahumta jikkaijnake, entok náu nássua báahuaka náu ettejhuamta. Katem jáchim emo éetua, bueítuk úttia sīmeta íkai huéenakēhui; tē ketune kee jee yuuma, jü taahuari ániata lütinakēhui.

⁷ Bueítuk huépü nación tábui nacióntamak nássua báreka áu tóboktianake, entok huépü réy nación tattábui réy naciónta bėj-reka áu tóboktianake. Tébaa entok kōkoa ayunake, entok juebena bēkatana buía áu yoonake.

⁸ Íkai sīmeta huē násuk, én jübua naatenake, jü kōkosi éehuame.

⁹ Huanäi huate jioкот enchim jonakeme, yaura mampo enchim toijnake, éntokem súana, ínomak enchim katë béchībo, sīme gentem enchim omtianake.

¹⁰ Juebénakam Diosta bem sūalēu tóijnake. Emom bėj-reka emo yeu buijnake, entokim kaa emo huáatiaka emo omtianake.

¹¹ Juebénakam emo tóboktianakee profetam-taka Diosta béchībo emo nokä tíaka, entokim juebenam bāitāunake.

¹² Juka kaa tühuata áu büruriakä béchībo jü emo nákhuame sipnake.

13 pTë jábe ä mukëu tájti ínot éaka jiápsakame, Diostamak jíbapo béchïbo jiápsinake.

14 Īri evangelio Dios réy, sïme ániat jiápsammeu nokna; bueïtuk jume naciónim ä jikkáijanakë béchïbo. Huanäi béja yúmanake ániata lútinakëhui.

15 'Eme ä bichátek, juka Diosta béj-reka kaa türík áma johuamta, jum tiöpo altar chë yörisi machiku, profeta Daniela jïojtekähui —jü jïojterita nokame, át suaka át jüneenake—,

16 huanäi jume Judeapo jóakame júya káhuui bícham tenninake.

17 Jü kárit jikat aneme, kaa kóm sika káapo huáijhua jita nü báanake.

18 Jü huaj päriapo aneme, kaa amáu nótteka béppa súpem nü báanake.

19 jïokot machinake, jume jáamuchim abe asoame béchïbo, entok jume il-lïchim asoaka am chïtuame!

20 Diostahuem buaana, bueïtuk juka yeu ten-nihuäu kaa séberiaapo entok kaa jimyore táapo ä huénakë béchïbo.

21 Júnakoy jïokot emo bí-t-huame ayunake. Īri ániata jünaktehuak naateka, kaabe ä bil-la, entok chúkula junne, kaabe ä bínnake.

22 Huámëi taahuarim kaa chúktiahuakáteko, kaabe jínëutu éiyey; të jume yeu púarim ä náké béchïbo, huámëi taahuarim chúktiatunake.

23 'Huanäi senuk ínel enchimmeu jíayo: “jAkem ä bitcha! Ímï aane jü Cristo”, ö “Áman aane”, katem ä súale.

²⁴ Bueitukim emo tóboktianake emo Cristo tíaka, jume yore bāitāhuame, entok emo profee-tam tíaka buéresim señaalim entok milagrom jonake. Ínēli áma yumāteko jume yeu púarim júnem bāitāu bāanake.

²⁵ Béjane bannaataka enchim téjhuaasula.

²⁶ Íari béchībo, ínel am jíayo: “¡Akem ä bitcha, jó! Áma aane, áman buéeka päriapo”, katem áman sásaka. Ö, “¡Akem ä bitcha! Buére káapo aane, kárit jikachi”, katem ä súale.

²⁷ Bueituk jáchin juka yúku béroktiriata täata yeu hué bétana kóm sika entok täata áman huéchēu tájti ä machiriä bénasi, junēline bíttunake, ínapo jú Yoremta Üusi yepsateko.

²⁸ Bueituk ják junne takaa mukirata bökäpo, tekuem áma náu yáijnake.

Yoremta Üusi yepsähui

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ 'Jiokot emo bíthuä násuk chúkula huámechi taahuarimmet sejchúkti, jú täa kaa machisi tahuanake; jú mecha júne kaa machirianake; jume chókim entok téhueka bétana kóm huáttinake. Jú téhuekapo úttiära éntok áu yoyoonake.

³⁰ Huanäine téhuekapo bíttunake, ínapo jú Yoremta Üusi señalpo. Huanäi síme jú yóremra ánia buíapo náu huéerim buanakam sirokname; entokimne bínnake, ínapo Yoremta Üusi namupo téhueka bétana äbo kóm huéteko, úttiata jípureka entok buéresi símek béppa ujyoriku.

³¹ Trompeta jáhuita kuseka ä ángelesim náa bíttunake, jume yeu púarim náu am tóijnakē béchibo, jum naiki kátana jekata huëpo, jákun buíata yumäu tájti, téekata naatëpo entok jákun ä chúpëpo tájti.

³² 'Jume chunam bétanem ä jüneria, juka ejemplota, jume mesëkiriam básiu táytek, entok jume sáhuam sisiali táytek, jü tasaria béja abe äbo yuuma.

³³ Ínëli këtchi emëe, íkái sïmeta bichäteko, jüneäem béja puertapo äbo ä yumasëhui.

³⁴ Lütüripone ínel enchimieu jiaahua, jume én nat tómti kateme kee jee kókkoy, ïri sïme bíttunake.

³⁵ Jü téhueka entok jü buíya lütinake; të jü ín nooki jíbapo béchibotunake.

³⁶ 'Të juka taahuata entok orata kaabe ä jüneria, jume téhuekapo ángelesim junne, ál-la ín Átchay jíbba.

³⁷ 'Të juka Noéta taahuarimpo jáchin yeu ä sikä bénasi, junëline bíttunake, ínapo jü Yoremta Üusi yepsäteko.

³⁸ Bueítuk júnakoy diluviota kee jee naateyo, jïbuäkam vino jëyey, emom juubey, huate entok juptuahuay; júnensu taahuari yuumak, Noéta barcopo kibaknakëhui.

³⁹ Katim jünëiak, júnensu yepsak jü diluvio huanäi sïmem nuksika, inëlitunake këtchi, ínapo jü Yoremta Üusi yepsäteko.

⁴⁰ Huanärim guoyika huajpo annake; huépülaka núk sákana, senu éntok áma tö sákana.

41 Guoy jáamuchim molinopom tujnake; huépülaka núk sakana, senu éntok tö sákana.

42 'Katem koptel-la, bueitukem kaa jüneiya, ják ániata huépo ín yebijnakéhui, ínapo jü enchim Señor.

43 Entok íkãrem két jüneriapo yúmala: jü jóapo nésahueme jüniáteko ják orapo juka lak-ronta yebijnakéhui, kaa kócheka ä kaari suaya éiyey, lak-ronta kaa áman kibaknakë béchïbo.

44 Ínëli kétchi, eme yúmalasem emo jípureka aane; bueituk ínapo jü Yoremta Ũusi kaa enchim ä boobíchäpone yebijnake.

Jü saulero tüisi tekivanuame entok jü saulero kaa tüisi tekivanuame

(Lc. 12:41-48)

45 'Jábesu jü sáyhuame suaka ä teko éä páman áu nüyeme? İri jü sáyhuamta mámpo ä familiahua tö sinnake, tiempopo ä jïbuätuanakë béchïbo.

46 Huanäi buére al-leehuame áa béchïbotunake, jü tekivanualerotachi, ä teko yepsayo tekivanuamta tíakäteko.

47 Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, simeta ä áttiahua ä mámpo yéchanake.

48 Të iri tekivanualero ä jíápsipo kaa tüisi ínel ée táyteko: "Ín teko kara läuti yepsa",

49 áamak tekivanualerom béb táyteko entok vino jëyemmak jïbuäka vino jï táyteko,

50 iri yoremta teko yebijnake, hua taahuari kaa ä boobíchäpo, entok ják ániata huéy kaa ä jüneäpo.

⁵¹ Huanäi bétte nokta át chúpánake. Kaa tü yóremtaka tü yóremta Bénasi emo antuammak yéchatunake; huämirim támim kuchichiti jiautuaka buannake.

25

Guoj mamni jámut bebemem ejemplo

¹ Jü Diosta téhuekapo réy nésauro guojmamni jámut bebemem Bénanake. Ímëri juka jubemta mabet báreka bem lámparam nüka yeu sájjak.

² Mamnikam suamsi emo nüyey; jume huate mamni éntok kaa suamsi.

³ Jume kaa suamsi emo nüyeme bem lámparam nüka, tem aceiteta kaa nüka.

⁴ Të jume suamsi emo nüyeme, aceiteta boteampo nüka, bem lámparammaki.

⁵ Juka jubemta kaa läuti yepsako, simetakam kótchok, yetem ámeu yúmako.

⁶ Huanäi éntok tukaa násuk huéy kusisi chayhuame jíkkaijtuk: “¡Äbo huéiye, jü jubiseme! ¡Yehuem sájaka ä mabeta!”

⁷ Huanäi síme jume jámut bebemem, jotekam bem lámparam tütek.

⁸ Huanäi jume kaa suamsi emo nüyeme, jume suamsi emo nüyemmeu ínel jiaahua: “Aceitetem itom mákka; bueítuk jume itom lámparam tutuke.”

⁹ Te jume suamsi emo nüyeme am yómmiak, ínel jíaka: “Kaa itou ä bínakë béchíbo, entok enchimmeu junne, ámanem kaate, jume aceiteta nenenkammehui. Huanärem ä jínnu, enchim béchíbo.”

10 Të bempörim bát aceiteta áman jínnyo, jü jubeme yepsak. Huanäi jume yúmalasi emo jípureme, áamaki jum pajko bóodau kiímuk. Huanäi jü puerta páttiahuak.

11 Të chúkula kéchim áma yájjak, jume huate jámut bebemem, ínel jíaka: “¡Señor, señor! ¡Puertatë itom étaporia!”

12 Të áapo am yómmiaka ínel jiaahua: “Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, kanne enchim täya.”

13 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahuak:

—Katem koptel-la, bueítuk katem jüneiä jita táapo entok ják ániata huëpo, ínapo jü Yoremta Üusi yebijnake.

Talento tómita ejemplo

14 'Bueítuk jü Diosta téhuekapo réy nésauro, yoremta mékka bíchaa sikamta bénna. Të kee simeka ä tekipanualerom núnuka, ä tómihua bem mámpo tójjak.

15 'Huanäi huépülak mamni talentom mákkak, senuk éntok guoy talentom, senuk éntok huépul talentota, íneli hueepulam bem áma yumäpo ámani. Huanäi mékka bíchaa siika.

16 Huanäi jü mamni talentom mákhuakame, ámey tekipanuaaka júchi mamni talentom koobak.

17 Íneli kétchi jü guoy talentom mabetakame, júchi guoy talentom ámey koobak.

18 Të jü huépul talentota mabetakame, sika jibuejeka ä teko tómi éssok, ä mäakari.

19 'Chúkula yún tiempota simsuko, jü tekipanualerom teko yepsak. Huanäi am núnuka am nátemajek, juka tómita bem mabetakäu bétana.

20 Huanäi jü mamni talentom mabetakame áma yepsak, júchi mamni talentom huériaka, ínel jíaka: "In Señor, mamni talentomë nee mákkak; ímirim óorek; júchine mamni talentom áme béppa koobak."

21 Huanäi ä Señorhua ínel áu jiaahua: "Türi, empo tü tekipanualero ára emót eetu kaa jaikik mabetaka junne tüise tekipanuak. Én éntokne chë juebenak béppa enchi yéchanake. Señorta al-lerihuäpë kibake."

22 Huanäi jü guoy talentom mabetakame két áma yepsak, ínel jíaka: "In Señor, guoy talentomë nee mákkak; ímirim óorek; júchine guoy talentom áme béppa koobak."

23 Huanäi ä Señorhua ínel áu jiaahua: "Türi, empo tü tekipanualero ára emót eetu; kaa jaikik mabetaka junne tüise tekipanuak. Én éntokne chë juebenak béppa enchi yéchanake. Em Señorta al-lerihuäpë kibake."

24 Të hua huépul talentota mabetakame két áma yepsak, ínel jíaka: "In Señor, enchine täya, nésauta béttek em jípurëhui, entok kaa em echakäpo júne enchi jíchupähui, entok kaita báchiata em guótiakäpo em jita náu totojähui.

25 Huäri béchibone májhueka, sika buíapo ä éssok, juka em tómmi. Ímire ä jípure, juka em áttia."

26 Ä Señorhua ä yómmiaka ínel áu jiaahua: "¡Empo tekipanualero kaa türi entok obëra!

Tüise jüneiyay kaa ín echakäpo ín jíjichupähui, entok kaita báchiata ín guötiakäpo ín jita náu totojähui.

²⁷ Júntuksan empo juka ín tómmi, jume ban-kerommeu ä réutebo éiyey. Huanäi ínapo yepsakätek, juka ín tómi mabet éiyey, entok ä kobarimaki.”

²⁸ Huanäi ínel jiaahua: “Juka talentotem ä úuhua. Huanärem juka guojmamni talentom jípuremta ä mákka.

²⁹ Bueituk jü jita jípureme, huatek mákna, chë yún ä jípunakë béchïbo; të jü kaita jípureme, jü ilikkik ä jípurëu junne ä úuhuatunake.

³⁰ İri tekipanualero kaita béchïbo türik, pákunem kaa machikun yehuä jímma. Huämirim támim kuchichïti jiautuaka buannake.”

Naciónim yäura bíttuanähui

³¹ 'Júnakoy ínapo jü Yoremta Üusi simek béppa uyyoriku huéekane yepsayo, entok sime jume santo ángelesim ínomaki, huanäi jum áma jojohuäpo simek béppa uyyorikune yejtenake.

³² Huämiri jume sime naciónim áu náu tóijna. Huanäi hueepulam huatem násuk näikimtenake, juka kabyerota kabaram chivam násuk am näikimte bénasi.

³³ Huanäi jume kabaram ä bátatana jäbuanake; jume chivam éntok ä míkötana.

³⁴ Huanäi jü réy ínel ámeu jiaunake, jume ä bátatana jäbuekammehui: “¡Binem kaate, emëe ín Átchay bétana al-leehuäpo yeu púarim! Akem ä mabeta, juka réytamak enchim

béchïbo näikiata nesaunakëhui, juka ániata jünaktehuak naateka.

³⁵ Bueituk nee tébäurey, nechem jïbuä miikak; nee bäa jï péay, nechem bäam miikak; ín jóau mékka nee hueramay, enchim jóapem nee mabetak;

³⁶ kaa nee sánkoko, nechem sánkotuak; nee kökorey, ínohuem nóiteka nee bitchak; cárcelpo nee kátek, ínohuem nóitek.”

³⁷ Huanäi jume lútula jiápsakame ä yómmiakam ínel jiaunake: “Señor, ¿jauhueysute tébäuremta bíchaka enchi jïbuātuak, entok enchi bäa jï péayte enchi bäam miikak?

³⁸ Entok, ¿jauhueysute em jóau mékka enchi hueramay, itom jóapo enchi mabetak, entok kaa enchi sánkokte enchi sánkotuak?

³⁹ Entok, ¿enchi kökorey entok cárcelpo enchi kátekte emou nóitek?”

⁴⁰ Huanäi jü réy am yómmiaka, ínel ámeu jiaunake: “Lütüriapone ínel enchimneu jiaahua, ímëi ínomak rejteme chë hétuk emo nüyeme enchim ámeu yáakähuem, ínohuem ä yáuhuak.”

⁴¹ Huanäi jume míkötana anemneu ínel jiaunake: “Sékäna bichem kaate, eme kaa türikun bíchaa näikiarim, táijta kaa tutukëu bíchaa; ïri jü diablota béchïbo chúpari, entok ä ángelesim béchïbo.

⁴² Bueituk nee tébäurey, katem nee jïbuātuak; nee bäi mukey, katem nee bäam miikak;

⁴³ kaa ín jóa bëmu nee hueramay, enchim jóapem kaa nee mabetak; kaa nee súpek, katem

nee sánkotuak; nee kókorey, entok cárcelpo nee kátek, katem ínou nóitek.”

⁴⁴ Huanäi bempo két ä yómmiaka ínel áu jiaunake: “Señor, ¿jauhueysute tébäuremta enchi bitchak, baa jï péamta, entok kaa em jóa bēmu enchi hueramay, kaa enchi sánkoko, enchi kókoreyo, entok cárcelpo enchi kátek, katte enchi aniak?”

⁴⁵ Huanäi am yómmiaka ínel ámeu jiaunake: “Lütüriapone ínel enchimēu jiaahua, ímēri kaitapo bít-huammeu kaa enchim ámeu yáakäu, ínou júnem kaa ä yáhuak.”

⁴⁶ Ímēri jíbapo béchïbo bétte nokta ámet chúpēhuim kannake; jume Diosta béchïbo lútula jiápsakame éntok, jíbapo béchïbo jiápsihuáhuim yáijnake.

26

Jü náu nokhuakame Jesústa buíj béchïbo

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Jesús simeta íkái noksuka, ä discípulommeu ínel jiaahua:

² —Jüniäem guoy taahuarim jíba bëyēhui, pajko pajkuata yáaná béchïbo. Huanäi ínapo jü Yoremta Üusi huatem mámpo tóijna, kúrusit ín poponnä béchïbo.

³ Huanäi jume tiöpopo chē nésahueme, entok jume escriibam, entok jume pueblopo chē yō yáarim, Caifásta tebat jóapom emo náu tójjak, íri jume sacerdotemmeu kobanarotukay.

⁴ Náhuim yájaka nokta náu tütek, Jesústa bätäupo buíseka, ä më béchïbo.

⁵ Tem ínel jiaahuay:

—Kaa pajko táapo, bueïtuk juka genteta kaa buére éaka emo am tóboktianakë béchïbo.

*Musäla juba Jesústat huáttiahuak Betaniapo
(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)*

⁶ Pueblo Betaniapo Jesústa aneyo, Simmom Leproso ti téttehuahuamta jóapo,

⁷ jámut yepsak, botea alabastropero perfumeta tüisi béj-remta áma huériaka. Huanäi Jesústa mesau ä káteko kóbat áachä töak.

⁸ Ä discípulom íkái bíchakam öomtek, ínel jíaka:

—¿Jatchiakasu ïri kía guötiahua?

⁹ Bueïtuk ïri ára nénkituy, yún tómipo; huanäi jume póobem áy ania éehuay.

¹⁰ Jesús ä jüneriaka, ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchiakasem íkái jámutta muksi bitcha? Bueïtuk jü ínou ä yáakäu, tuhuata johuäpo türi.

¹¹ Bueïtuk jume póobem jíbem enchimmak jípunake; nee éntok ee.

¹² Bueïtuk íkái musäla jubak ín takaa béppa töak, huéchiapo ä tahuatuaka nee mäanä béchïbo.

¹³ Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, jákun tájti íkái evangeliota nokhuäpo, síme ániachi két nokna, íkái jámutta yáakähui, áapöríkúu huáatinä béchïbo.

*Judas Jesústa buíj báareme mámpo tóij
rókaka nookak
(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)*

14 Huanäi huépülaka doocemmak näikiari, Judas Iscariote ti téhuaaka, jume tiöpopo chë yö yáarimmeu siika.

15 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—¿Jítasem nee máknake, Jesústa enchim mámpo nee ä tójako?

Huanäi bempo treinta tómi tósalita ä mák rókkak.

16 Huanäi naateka ä jariay, jáchin bem mámpo ä tóijnakëihui.

Yörisi machik kúptey jibuáhuamta Jesús ä yáuhuak

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

17 Senu taahuata huéy, jume páanim kaa levaduura buáhuaka pajkohuay, ä discípulom áu yájaka ínel áu jiaahua:

—Juka pajkua jibuáhuamta yáa béchibo, ¿jákusë itom ä yáa ía?

18 Huanäi Áapo ínel ámeu jiaahua:

—Ámanem kaate buere jóarä Jerusalénihui, ímirem yoremata áma téunake. Huanärem ínel áu jiaunake: “Jü Maestro ínel jiaahua: Jü tiempo ino bétana béja yúmase; em jóapo nee pajkuata kúptey jibuáhuamta ín discípulommak buä báare.”

19 Huanäi jume discípulom Jesústa nésahuekä páman ä yáuhuak. Inëlim pajkuata buä béchibo sîmeta huéchiapo tójjak.

20 Tukariu yúmak, mesau yejtek, jume doocemmaki.

21 Am jibuä násuk ínel ámeu jiaahua:

—Lútüriapone ínel enchimneu jiaahua, huépülaka enchim násuk nee yeu buíseka, huatem mámpo nee tóijnake.

²² Huanärim tüisi sirokaka, hueuhuëpulaka ínel áu jiau táytek:

—Señor, ¿jachune ínapo ájaria jáni?

²³ Huanäi Jesús am yómmiaka ínel jiaahua:

—Huä puraatopo mámam sütéame ínomaki, íri nee yeu buíseka huatem mámpo nee tóijnake.

²⁴ Të lútüriapo ínapo jü Yoremta Üusi ino bétana ä jiojteri páman huéeka inot chúppe. Të ínapo jü Yoremta Üusi nee yeu buísekamta béchibo, ¡Tüisi jiokot maachi! Íri outa béchibo chë türi éiyey, kaa yeu yóremtukáteko.

²⁵ Huanäi Judas yä buíseka huatem mámpo ä tóijnakeme ä yómmiaka, ínel jiaahua:

—Maestro, ¿jachune ínapo ájaria?

Huanäi Jesús ä yómmiaka ínel áu jiaahua:

—Em nokäpë empo emo ájariä tíiya.

²⁶ Ínëli am jibuäysu, Jesús páanim nüka, Diosta baysahueka am rébektiak. Huanäi ä disciipulom am mákkak, ínel jíaka:

—Akem am nüka am buäye; íri ín takaahua.

²⁷ Juka copata nüka, Diostau baysausuka be-mpörim ä mákkak, ínel jíaka:

—Akem ä jëye simetaka.

²⁸ Bueítuk íri ín ójbok, nokta yéchaka Diostamak bemelasi emo tütehuäpo. Íri ójbo juebenam béchibo guótek, bem kaa tü yáarim jiokor-iná béchibo.

29 Inenne két enchimmeu jiaahua, én naatekane kaa éntok ä jïnake, íkái páras taka báhuata; ál-la júnak táapone júchi bemelasi enchimmak ä jïnake, ín Átchay réytaka ä nésahuepo.

*Peero Jesústa kaa áu ä täya tíanake
(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)*

30 Huanärim himnom buiksuka yeu sájjak, káhui Oliiyou bíchaa.

31 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Emëe simetakem ï tukaarit ínot ëhuamtem tärúnake; bueítuk íneli jïojteri: “Kabyero kókosi yána; huanäi jume kabaram chíbejtínake.”

32 Të chúkula kókkolam násuk jíabitek, enchimpatne huéenake, Galiléa buiaräu bíchaa.

33 Peero ä yómmiaka ínel áu jiaahua:

—Eläposum simetaka juka bem emót éäu tójja, të ínapone kaibu enchi tóijnake.

34 Jesús ínel áu jiaahua:

—Lútüriapone ínel emou jiaahua, ï tukaarichi, totorörata kee kusey, baisë kaa nee emo täya tíanake.

35 Peero ínel áu jiaahua:

—Eläposune émomak muuke, tëne kaibu enchi tóijnake.

Huanäi jume huate discípulom két ánëli jiaahuak.

*Jesús Getsemanípo oraciónta yáuhuak
(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)*

³⁶ Huanäi Jesús bempörimmak Getsemaní tí tehuakäu yepsak. Huanäi ä discípulommeu ínel jiaahua:

—Ímirem chúbala joye, áman oraciónta ín yäu tájti.

³⁷ Perota entok jume guoy Zebedeota üusim nüka, jíápsipo kökosi éaka sirok táytek.

³⁸ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—In jíapsi tüisi siroka ín mukëu tájti. Ímirem taahua, éntokem ínomak éaka kaa kótche.

³⁹ Chë huam jëla sika tónommia kíkteka buíau tájti müla kóm chätuka, Diostau buanaka ínel jiaahuay:

—In Átchay, juka béttesi jiokot machik inou huéenakemta ára nee úuhuätek, nechë ä úuhua; të kaa ín éäpo ámantunake, ál-la em éä pámani.

⁴⁰ Sep läuti ä discípulommeu yepsaka, kócheme téuhuak. Huanäi Perotau ínel jiaahua:

—¿Jachem senu horapo júne kara ínomak taahuak, kaa kócheke?

⁴¹ Katem kótche, éntokem oraciónta johua; bueítuk kaa türikum bíchaa kaa enchim jiopnakë béchibo. Jü espíritu jíba óusi éehuamta jípure, të jü takahua kaa áma yuuma.

⁴² Júchi áman sika, guosa huëpo Diostau buanaka, ínel jiaahua:

—In Átchay, íkai jiokot éehuamta inou huéenakemta úttiátunakey, éläpo em éäpo ámantunake.

⁴³ Júchi ámeu yepsaka kócheme téuhuak, bueítuk bem pusím yetem kaa yüey.

⁴⁴ Am tójaka júchi siika. Huanäi bájikun huëpo Diostau buaanak, jíba ä nokäu nokaka.

⁴⁵ Huanäi ä discípulommeu yepsaka ínel ámeu jiaahua:

—Kóchëem, éntokem jimyoore. Jü hora béja yuumak; ínapo jü Yoremta Üusi kaa tü yóremem mámpo tóijna.

⁴⁶ ¡Jáptëem! ¡Jántebu! Akem ä bitcha: itou jëla huéiye, jü nee buíjtebonakeme.

Jesús pereesotehuak

(*Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11*)

⁴⁷ Ketune Jesústa nokay, Judas áma yepsak, jü doocemmak näikiatukaihui. Entok huate juebénaka áamak kaatey, kúkutaka entok ej-paparaka, tiöpopo chë nésahueme entok jume pueblopo yö yáarim bétana.

⁴⁸ Jü bem mámpo ä tóijseka huéeme sényata am máklatukay, ínel jíaka:

—Huä ín besiitonakëhui, jüri ájária; akem ä jaatia.

⁴⁹ Huanäi sep Jesústau rúktek, ínel jíaka:

—¡Kétchë al-leiya, Maestro!

Huanäi ä besiitok.

⁵⁰ Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—In amigo, ¿jítasë äbo nüsek?

Huanärim Jesústa jaatiaka, ä pereesotek.

⁵¹ Të senu Jesústamak anéihui, mámam rútktiaka, ejparam yeu huíkkék. Huanäi juka tiöpopo tékiakamta tekipanualerota náka chúkti béebak.

⁵² Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—Em ejparamë ëeria; bueituk simetaka ejparammey nássuame, ejparameyim mëna.

⁵³ ¿Jachë én oraciónta kara nee yáa téiyey, ín Áchaybeu nokaka, huanäi áapo ángelesim dooce batallónim béppa inou bíttua eiyey?

⁵⁴ Huanäi, ¿jáchisu áu chúpa éiyey, jü noki jöjteri? Ínëli ínohuä huéenakeu úttia, tä jiäpo.

⁵⁵ Huämi horapo Jesús ínel ámeu jiaahua, jume gentemmehui:

—¿Ekbualerota jariamta bénasem yeu sákala nee jaatia báreka, kúkutaka entok ejpaparaka? Enchimne majtiaka chíkti táapo tiöpopo enchimmak yeyesay, të katem nee jaatiak.

⁵⁶ Síme ïri ínëli yeu siika, jume profeetam jöjtekäu áhuä chúpanakë béchïbo.

Huanäi ä discípulom simetaka ä tö sájaka tennek.

Jesús buére yäurata bíchäpo jípuhuay

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Jume Jesústa buísekame sacerdotemneu kobanaro Caifástahuim ä núk sájjak. Símetakam ámani aaney, jume escriibam entok jume pueblopo yö yáarim.

⁵⁸ Peero mékkariat Jesústa sáu huéiyey, jü sacerdotemneu kobanaro káriu kimuhuäu tájti. Huämi áman kibakeka, jume tiöpota suayame násuk yejtek, juka jáchín ä chúpnakeu bí báreka.

⁵⁹ Huanäi jume tiöpopo chë nésahueme entok jume yö yáarim, jume tiöpo buére yäurammaki, ímëri jábeta kaa lütüriata jípureka Jesústa

nätuanakemtam jariay, ínëli át nésahueka ä mënä béchïbo.

⁶⁰ Tem kaita át téhuak. Ä junëlituk junne juebénakam Jesústa béj-reka kaa lútüriata nookay. Të chúkula guoyikam áma yájjak, Jesústa béj-reka kaa lútüriata nokaka,

⁶¹ ínel jíaka:

—Íri ínel jiaahuak: “Arane íkái Diosta tiöpo tátabe, entokne báij táapo ára ä tóboktia.”

⁶² Huanäi jü sacerdotemmu kobanaro kíkteka ínel áu jiaahua:

—¿Jachë jáchin júne kaa am yómmia? ¿Jítasum ímëi emót nooka?

⁶³ Jesús éntok kaa jíaley. Huanäi jü sacerdotemmu kobanaro ínel áu jiaahua:

—Dios jíápsamta téhuampo, itomë téjhua: ¿Jachë empo jü Cristo, jü Diosta Üusi?

⁶⁴ Jesús ínel áu jiaahua:

—Émpë ínel jiaahua, entokne két ínel enchim-mu jiaahua, én naatekem nee bínnake ín Yoremta Üusitukähui, juka Diosta úttiärapo ä bátam bétana kátekamta, entok téhueka bétana namupo yepsamta.

⁶⁵ Huanäi jü sacerdotemmu kobanaro, ä sánko súpem síuti huíkkek, ínel jíaka:

—Diosta béj-reka béttek nookak. ¿Jachu testi-igom ketune áma bëye? Ímirem eme ä jíkkaja, Diosta béj-reka béttek ä nokähui.

⁶⁶ ¿Jáchisem ä bitcha emëe?

Huanäi bempo ä yómmiaka ínel jiaahua:

—¡Mukiapo yúmala!

⁶⁷ Huanärim pújbat át chit huáttek, entokim ä chónnay; huate éntok jópemmet ä bébbay,

⁶⁸ ínel jíaka:

—¡Bueituk empo Cristotukátek itome tejhua!
¿Jábesu enchi bébak?

Peero Jesústa kaa áu täya tíiya

(*Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27*)

⁶⁹ Peero päkutana kátekay tebatpo. Huanäi senu jámut áma nésauta joame áu rúktek, ínel jíaka:

—Empo két áamak aaney, Jesús Galiléapo joometamaki.

⁷⁰ Të áapo simem bíchápo kaa áu ä täya tíiya, ínel jíaka:

—Kanne jüneiya jita em nokähui.

⁷¹ Áapörík puertau bíchaa yeu ä sik, täbuika ä bitchak. Huanäi am téjhuak, jume áma aneme:

—Íri két áamak aaney, Jesús Nazarenotamaki.

⁷² Të áapo júchi kaa áu ä täya tíiya, yörisi machik bát kéechahuamta nokaka, ínel jíaka:

—Kannä täya, júkái yoremta.

⁷³ Júchi chúkula, jume áma ják aneihui, áman rúktekam ínel jiaahua, jü Perotahui:

—Tua lütüriapo empo két ámemak aani, bueituk jü em nokäu enchi yeu buísse.

⁷⁴ Huanäi áapo jájaana nok táytek, entok yörisi machik bát kéechahuamta nookak:

—Kannä täya, íkái yoremta.

Huanäi jü totoröra kúkusek.

⁷⁵ Huanäi jü Peero áu huáhuatek, jü Jesústa noki ínel jámtahui: “Totororata kee kúseyo,

baisë kaa nee emo täya tánake.” Huanäi päkun yeu sika, ä jiápsipo chibusi éaka kökosi buaanak.

27

Jesús Pilatotau yeu tóijhuak
(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Kethueytana, sime jume tiopopo chë nésahueme entok jume pueblolo yö yáarim, náhuim emo tójaka nokta náu tütek, Jesústa mëtebo báreka.

² Huanärim Jesústa súmaka ä núk sájjak; ínëlim Poncio Pilato gobernadortau ä tójjak.

Judasta mukukähui

³ Huanäi Judas, yä buíseka bem mámpo ä yéchakame, juka bétte nokta át chúpëu bíchaka, áu temajek. Huanäi jume treinta tómi tósalim ámeu nóttiriak, jume tiopopo chë nésahuemmehui, entok jume yö yáarimmehui,

⁴ ínel jíaka:

—Diosta bíchäpone kaa tüisi ayula. Juka kaita juënak yáalata yeu buíseka enchim mámponä tójjak, ä mënä béchïbo.

Të bempo ínel áu jiaahua:

—Ítapote kaita áma jüneria; të, jempo ál-la!

⁵ Huanäi tiopopo juka tómi tósalita guötiaka, yeu sika áu cháyyak.

⁶ Huanäi jume tiopopo chë nésahueme, akim ä nüka, juka tómi tósalita, ínel jíaka:

—Kaibu türinake, tiopopo tómimak ä kuutia béchïbo, bueítuk ójbo tómmi.

7 Chúkula náu ettejosuka, babuta tekipanua-
amta huaj buía áy jínnuhuak, jume kaa áma
joomem áma máa béchibo.

8 Íari béchibo én tájti ïri huaj buíya, “Ójbo
Buíya”, ti téhuak.

9 Ínëli áu chúpupa, jü profeeta Jeremíajta
nokakähui, ínel ä jíako: “Huanärim am nüka,
jume treinta tómi tósalim (juka nákuhamta
béj-ri, israeliitam ä béjhua aahuaka pámani).

10 Babuta tekipanua huaj buía áy jínnu
béchibo taahuak, Señorta nésauta nee mákakä
pámani.”

Pilato Jesústa nátemajek

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

11 Jesús áma huéekay, gobernadortau lúl-la.
Huanäi ä nátemajek, ínel jíaka:

—¿Jachu empo jü judíommeu réy?

Huanäi Jesús ä yómmiak:

—Émpë ínel jiaahua.

12 Jume sacerdotem kobanarom entok jume
yöyoturi pueblopo chë nesahueme bétana
nätuahuaaka junne, entok Jesús kaa jíalek.

13 Huanäi Pilato ínel au jiaahua:

—¿Jachë kaa am jíkkaja, juebenak bétana
enchi nätuame?

14 Të Jesús huépul nokta júne kaa ä yómmiak.
Íari béchibo jü gobernador tüisi buére éiyay.

Jesústa mënäu yäura noki át chúpahuak

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

15 Ínëli huémata násuku, pajko táapo costum-
breta jípuhuä pámani, jü gobernador pueblota

bíchäpo huépul pereesota butbúttiay, jábeta bem huáatiähui.

¹⁶ Júnakoy éntokim pereesota áma jípurey, Barrabás ti téhuaakamta; ïri buéresi jita yáalataka täyahuay.

¹⁷ Ínëli bempörim náu emo tóij-latuk, Pilato ínel ámeu jiaahua:

—¿Jábetasem nee búttia ïaa: Barrabásta, ö Jesústa, Cristo ti téhuaakamta?

¹⁸ Bueïtuk jüneiyay, kía át kopteka áma yeu ä tóijtukaïhui.

¹⁹ Juka Pilatota, jume yäura tribunalim jojoyépo ä kátek, ä jubiahua nokta áu bíttuak: “Katë áu suuhua, hua símeku lútula huémta joamtahui, bueïtuk ëni tüisine jantiachisi tenkula, áapörík béchïbo.”

²⁰ Të jume sacerdotem kobanarom entok jume pueblopo yöyoturim, juka gente juebenaratam téjhuak, chë türinake tíaka, Barrabásta búttianäu, Jesústa éntok mëtebonähui.

²¹ Jü gobernador am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:

—¿Jábetasu júntukne búttianake, jume guoyim násuku?

Bempo éntok ínel jiaahua:

—Barrabásta.

²² Pilato ínel ámeu jiaahua:

—¿Jítasem júntuk nee áu yáa ïa, jü Jesús Cristo téamtahui?

Símetakam ínel jiaahuak:

—¡Kúrusichë ä popontebo!

²³ Huanäi jü gobernador ínel ámeu jiaahua:

—¿Jíta juënaksu júntuk yáala?

Të bempo chë júne chaayey, ínel jíaka:

—¡Kúrusichë ä popontebo!

²⁴ Jü Pilato juka yáa báahuamta bát bíchaa huémta bíchaka, entok juka kaa nanabeu éehuamta chë jikau chätuyo, huanäi báam aahuaka áu mám báksiak simem bíchápo, ínel jíaka:

—Kaitane áma kúlpak, íkai yoremta ójbopo lútula huéeka ä jíápsäpo, bueituk kaitane juénak át téuhua, ä mënä béchibo. Enchim mámpo taahua.

²⁵ Huanäi síme pueblo áma aneme ä yómmiaka, ínel jiaahuak:

—Éläpo ä ójbohua ito béppatunake, entok itom üusim béppa.

²⁶ Huanäi Barrabásta búttiak. Jesústa éntok bemmuchateboka, bem mámpo ä tójjak, kúrusit ä poponnä béchibo.

²⁷ Huanäi jume gobernadorta sontarom, Jesústam núk sájjak, Pretoriou bíchaa. Huämirim áa chíkola síme jume sontarom emo náu tójjak.

²⁸ Huanarim ä sánkohua ä úuhuaka, síkilik ä sánkotuak.

²⁹ Huanarim huíchata huikö päaka ä coroona yáaka kóbat áachä yétchak, ä mám bátatana éntok baka kútata. Huanarim áu lúl-la tónommia jápteka, ä junneriay, ínel jíaka:

—¡Yántë jíápsa, judíommeu réy!

³⁰ Entokim át chit huathuattey, juka baka kútata mámpo ä jípurëu nükam, kóbat ä bébbay.

31 Chúkula ínëli ä junneriasuka, entok kökosi ä yáasuka, jume súpe mántom ä úuhuaka, ä sánkohua ä sánkotuak. Huanärim ä núk sájjak, kúrusit ä poponboka.

*Jesús kúrusit poponhuaka muukuk
(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)*

32 Huanäi yeu am kateyo, yoremtam nánkek, Cirene jóärau joometa, Simmom ti téhuaakamta. Íkärím úttiapo kúrujta püaktituak, ä huériunakë béchïbo.

33 Júnëlim kateka áman yájjak, jum Gólgota ti téhuaakähui. Ìri “Mukila Kóba Káuhui”, tiau báare.

34 Vinotam Jesústa jítua báarek, sikaramak kütiata; të ä jihueka kaa ä jëkak.

35 Kúrusit ä poponsukam ä sánkobechi nat jäteka náchá näikimtek. Ìri ínel yeu siika, juka profetata nokakäu áhuä chúpanakë béchïbo: “In súpemim nat näikimtek, entokim ín sánkom nat jätek.”

36 Júnëlim huämi ják jotek, ä suayaka.

37 Huanärim ä kóba béppa jïojteta yétchak, jita béchïbo ä mëhuakahui, ínel jáamta: “Ìri Jesús jü judíommeu réy.”

38 Huanäi guoy lak-ronim áamak kúrusit poponhuak, huépülaka bátatana, senu éntok míkötana.

39 Jume áma huam kateme, akim ä junneriaka juënasi jíaka kóba huíutey,

40 ínel jíaka:

—Empo juka tiöpota ára tátabeme entok báij táapo júchi ára ä yéchame, jémpë emo jínëu!

Bueituk empo Diosta Üusitukätek, jkúrusitche kóm huéiye!

⁴¹ Ínëli kětchi jume sacerdotemueu kobanarom, jume escriibam entok jume pueblopo yöyoturim, akim ä junneriaka ínel jiaahuay:

⁴² —Huatem jínëuk; jáapo éntok kara áu jínëu! Bueituk áapo Israeltau réytukätek, jén kúrusit kón huéenake! Huanäite ä súalnake.

⁴³ Áapo Diostat áu éä tíiya; éläpo áapo ä jínëunake, ä huáatiäteko; bueituk áapo ínel jiaula, “Diosta Üusine”.

⁴⁴ Kětchi jume lak-ronim, áamak kúrusit popontukaïhui, akim ä junneriaka juénasi ä aahuay.

Jesústa mukukähui

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Lúl-la kátek naateka, kúptey bájim jiau tájti kaa machisi taahuak, síme ániachi.

⁴⁶ Kuptilamak abe bájim jiy, Jesús kusisi cháchayek, ínel jíaka:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —itom nokpo ínel jiau báare: In Dios, ín Dios, ¿jatchiakasë nee ínapola tóij-la?

⁴⁷ Jume huate áma aneka ä jikkajame, ínëlim jiaahuay:

—Ï Eliásta núnnu.

⁴⁸ Huanäi huépülaka áma aneme läuti ejponjata nüka, vinak-repo ä kómoniak. Huanäi baka tebet ä óreka, jikau áhuä nóitiriak ä jínakë béchïbo.

⁴⁹ Të jume huate ínel jiaahuay:

—Akem ä tójja. Boobichäem; jamak Elías äbo ä jínëunake jäni.

⁵⁰ Të Jesús júchi huëpo kusisi cháchayeka, ä espírituhua tójaka muukuk.

⁵¹ Huanäi éntok jume velom jum tiöpopo chäkame síutekam guoyisi emo yáuhuak; jikat naateka bétukun tájtim síutek. Jü buía éntok áu yoyoak; jume buere tétam éntok riutek.

⁵² Jume sepulturam éntok emo étapok, entok Cristota sualhuäpo nau anim takahua kókkolame násukim jotek.

⁵³ Chúkula Jesústa jáabitesuk, ímëri sepul-turapom yeu sájjak. Huanärim buére jóära Jerusaléniu juebenammeu yeu machiak.

⁵⁴ Jü centurión entok jume huate áamak áma Jesústa suayaïhui, juka buíata junëli áu yoyoakamta bíchaka, entok símeta jita áma yeu sikamta, tüisim guómtek. Huanärim ínel jiaahua:

—¡Íri tua yö lütüriapo Diosta Üusitukay!

⁵⁵ Juebena jáamuchim áma aaney, mékka jábueka ä bíchaka. Ímëri Jesústamakim rejti-latukay, Galiléapo naateka ä aniaka.

⁵⁶ Áme násuk aaney jü María Magdalena, María Jacobota áiye entok Joseta, entok jü Zebedeota üusim áiye.

Jesús mäahuak

(*Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42*)

⁵⁷ Tukariu yúmako, senu yoreme rikotaka áma yepsak, Arimatea jóärapo jometaka. Íri José ti téhuaakay, entok két Jesús ä discíipulokay.

58 Īri Pilatotau sika, Jesústa takaahua áu aahuak. Huanäi Pilato nésahuek, Jesústa takaahua ä máknä béchibo.

59 Huanäi José juka Jesústa takaahua nüka, sábanam báksiarimpo ä bëtiak.

60 Huanäi káu guójöku sepultura bemelapo ä teekak. Íkäi sepulturata José áapo áa béchibo ä yáalatukay. Huanäi tétata buëuruk röaktiaka áman kíkkimuhuäpo ä óorek. Huanäi siika.

61 Entokim két áma aaney, María Magdalena entok hua senu María; sepulturata pújapom jokay.

Jesústa sepultura sontarom ä suayay

62 Júchi yokoríapo jimyore táapo, jume tiöpopo chë nésahueme entok jume pariserom emom náu tójjak, Pilatota bíchäpo,

63 ínel jíaka:

—Yöturi, áute huáate, hua yore baítáttäusukame ketune jíápsaka ínel jiaahuak: “Báij taahuarim simsukne jíabitenake.”

64 Íäri béchibo amanë am bíttua, jume sepulturata suayanakeme báij taahuarim simsuu tájti. Jáchinay junne jume áamak rejteihui tukaapom áman sájaka ä ékbuanake. Huanärim jü gente-tau ínel jiaunake: “Kókkolam násuk jíabitek.” Ä ínëlituk, jü chúkula bem öbiakäu chë obiachinake, jü bát bem öbiari béppa.

65 Huanäi Pilato ínel ámeu jiaahua:

—Júmürem am jípure, jume sontarom. Ámanem sájaka enchim jüneä páman ä suayatebo.

⁶⁶ Huanärim áman sájaka tüisi ä páttiak, juka sepulturata, yäura seyoy ä seyotuaka, juka téta puertata; entokim sontarom áma tö sájjak.

28

Jesús kókkolam násuk jíabitek

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Jimyore taahuata simsuko, entok jume guoy búsan taahuarim naatëpo, matchümakim áman sájjak, jum Jesústa maahuakäipo ä bít báreka, María Magdalena entok jü senu María.

² Huanäi jü buía tüisi áu yoyoak, bueituk jü Señor Diosta ángel, téhueka bétana kóm yepsaka, juka tétata sékana ä bíaktiaka, áa béppa yejtek.

³ Ä bíthuäpo yúku béroktiriata bénasi bélojkosi machiakay. Jü ä sánkohua éntok sápa tósalim bénaakay.

⁴ Jume sontarom ä bíchaka májhueka emo yoohuay, entokim kókkolam bénasi taahuak.

⁵ Të jü ángel am yómmiaka ínel ámeu jiaahua, jume jáamuchimmehui:

—Katem májhue emëe, bueituk ínapone jüneiya, Jesústa enchim jariähui, juka kúrusit poponhuakamta.

⁶ Kaa ím aane; kókkolam násuk jíabitek, ä jíakä bénasi. Binen kateka ä bitcha, juka Señorta mäahuakäipo.

⁷ Läutem áman sájaka ä discípulom téjhua: “Kókkolam násuk jíabitek, entok Áapo enchimpat huéenake Galiléau buiaräu bíchaa. Huämirem ä bínnake.” Íkäine enchim téjhua.

⁸ Huanärim bempo yeu sájjak, jum ä mähuaikäipo, májhueka entok tüisi al-leaka. Tennekam bemela nokta Jesústa discíipulom téjhua báarey, entok ínëli íkái nokta huériaka am kateisu ä discíipulom téjhua báreka,

⁹ Jesús am nankiseka ámeu yeu siika, ínel jíaka:

—¡Yántem jiápsa!

Huanäi bempo áu rúkteka guókpó ä íbaktiaka, ä yörek.

¹⁰ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—¡Katem májhue! Ámanem sájaka jume ínomak huéerim nok bemelata am mákka, bueítuk Galiléau am kannakë béchíbo. Ámanirim nee bínnake.

Sontarom juka bem bíchakäu nookak

¹¹ Ímëi jáamuchim ketune bojoaïsu, jume sontarom buére jóarau bíchaa sájaka, am téjhuak, jume sacerdotemueu kobanaro, jáchin símeta yeu sikähui.

¹² Huanärim emo náu tójjak, jume pueblopo yöiyoturim. Ímëri nokta náu tüteka, jume sontarom yún tómita mákkak,

¹³ ínel jíaka:

—Inëlem jiaunake emëe: “Ä discíipulom tukaapo itom kóchey äbom yájaka ä ékbuaik.”

¹⁴ Të juka gobernadorta íkái jíkkajako, ítapote áamak ettejonake, tüisi ä éenakë béchíbo; entok kaita enchimueu huéenakë béchíbo, ítapote enchim anianake.

¹⁵ Huanäi bempo juka tómita nüka ä yáhuak, bem téjhuahuakä pámani. Īri noki täyahuak judíom násuku, júnakoy naateka én tájti.

Jesús ä majtiähuim tékilta mákkak

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Të jume once discípulom, Galiléa buiaräu bícham sájjak. Ímī júya káupo Jesús ámanam núnulatukay.

¹⁷ Ä bíchakam ä yorek; të huate katim ä ajäria teiyey.

¹⁸ Jesús ámeu ruktek, huanäi nokaka ínel ámeu jiaahua:

—Sime úttiatane mák-ri, áman téhuekapo entok ímī buíapo.

¹⁹ Īäri béchĭbo, sime ániachem kaate, naciónimmehui, jume gentem ín discípulomtu ïaaka. Huanärem am majtiasuka am batöa, Dios Áchayta téhuampo, entok Diosta Üusi téhuampo, entok Dios Espíritu Santota téhuampo.

²⁰ Emem am majtianake, juka enchimmet ín nésahuekähui, bempörim ä boojorianakë béchĭbo. Ínapo éntok nee enchimmak aane, chíkti táapo, ániata lütëu tájti. Júnentunake.

cxxxvii

Mayo

Mayo: Diosta nooki yorem nokpo New Testament

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mayo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 May 2025 from source
files dated 13 May 2025

84020f7b-8f34-5f65-803f-a2c6c92b92ea